

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI
2016-YL-030

**TURİSTLERİN ÖZGÜVEN DÜZEYLERİ VE
DESTİNASYONDA ALGILADIKLARI RİSKLER
ARASINDAKİ İLİŞKİ:KUŞADASI ÖRNEĞİ**

HAZIRLAYAN
İsmail Eren SEKMEN

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Tuğrul AYYILDIZ

AYDIN-2016

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi İsmail Eren Sekmen tarafından hazırlanan “Turistlerin Özgüven Düzeyleri Ve Destinasyonda Algıladıkları Riskler Arasındaki İlişki: Kuşadası Örneği” başlıklı tez, 26/04/2016 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

<u>Unvanı, Adı ve Soyadı</u>	<u>:</u>	<u>Kurumu</u>
Yrd.Doç.Dr. Tuğrul AYYILDIZ		ADÜ Turizm Fakültesi
Yrd.Doç.Dr. Ülker ÇOLAKOĞLU		ADÜ Turizm Fakültesi
Yrd.Doç.Dr. Gökhan AYZLAR		MÜ Turizm Fakültesi

İmzası:

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulununsayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Recep TEKELİ

Enstitü Müdürü

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

26.04.2016

İSMAİL EREN SEKMEN

ÖZET

TURİSTLERİN ÖZGÜVEN DÜZEYLERİ VE DESTİNASYONDA ALGILADIKLARI RİSKLER ARASINDAKİ İLİŞKİ: KUŞADASI ÖRNEĞİ

İsmail Eren Sekmen

Yüksek Lisans Tezi, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Tuğrul AYYILDIZ

2016, 114 sayfa

Bu çalışmanın temel amacı Kuşadası'na gelen turistlerin özgüven düzeyleri ile adı geçen destinasyonda algılamış oldukları riskler arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmaya 145'i Türk, 246'sı yabancı olmak üzere 391 turist katılım göstermiştir. Araştırmaya katılım gösteren turistlerin, özgüven düzeylerini ölçmek amacıyla, Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri kullanılmıştır. Araştırmada algılanan risk kavramını ölçmek için Fuchs ve Reichel (2006) tarafından geliştirilen Algılanan Risk Ölçeği uygulanmıştır. Benlik saygısı ölçeği maddelerinin verilerin parametrik veya parametrik olmadığını belirlemek için verilere Kolmogorov Smirnov Testi kullanılmıştır. Çalışmada Kolmogorov-Smirnov Z test değerleri p anlamlık değerleri 0,05'ten küçük ($p < 0,05$) çıkmış ve parametrik olmayan test yöntemleri kullanılmıştır. Ankete katılan turistlerin cinsiyetleri ve algıladıkları risk faktörleri arasında farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Kruskal-Wallis testi algılanan risk faktörlerinin diğer değişkenler açısından bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla kullanılmıştır. Risk Faktörleri Ölçeği alt boyutları ve Benlik Saygısı Ölçeği değişkenleri arasındaki ilişkinin yönü ve şiddetini belirlemek için korelasyon analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre Benlik Saygısı Ölçeği ile Risk Algısı Ölçeği toplam puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Turizm, Turist, Özgüven, Destinasyon, Algılanan Risk

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEVEL OF THE TOURIST OF SELF CONFIDENCE AND RISKS ARE RECEIVED IN DESTINATION: THE CASE OF KUŞADASI

İsmail Eren Sekmen

M.sc. Thesis, at Tourism Management

Supervisor: Asiss Professor Tuğrul Ayyıldız

The main purpose of this research is to find if there is a statistical relationship between self confidence levels of people who comes to Kuşadası as a touristic purposes and their destinations risk perception in Kuşadası or not. 145 Turkish, 246 foreign tourists took part in this research as a respondent. Rosenberg Self Esteem Scale was selected to measure self confidence level of the tourists who come to Kuşadası Perceived risk scale was selected to measure perceived risk scale which was developed by Fuchs ve Reichel (2006). Komologorov Smirnov test was used to determine whether Self Esteem Scale material is paremetric or not. As Kolmogorov-Smirnov Z test semantic value has be found smaller than 0.05 ($p < 0,05$) nonparametric tests methods have been used used in this research. Mann- Whitney U test was used to examine whether between gender of the tourists who took part in a a survey and perceived risk faktors these are differences. Kruskal-Wallis test was used to examine whether factors of the perceived risk differ in terms of other variables. Correlation analysis was used to designate direction and intensity of relationship between risk factors scale sub-dimension and self esteem scale variables. According to analysis results there is an avoidant semantic relation between total score self esteem and risk perception.

KEYWORDS: Tourism, Tourist, Self Confidence, Destination, Perceived Risk.

ÖNSÖZ

Araştırma süresi boyunca, hiçbir şekilde yardımını esirgemeyen, bilgi ve deneyimlerini bana aktaran, koşul fark etmeksizin desteğini sürekli yanımda hissettiğim değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Tuğrul Ayyıldız'a sonsuz teşekkür ederim. Aynı zamanda değerli zamanını bana ayıran, çalışmanın her döneminde yanımda olan Adnan Menderes Üniversitesi Klinik Psikoloji bölümü doktora öğrencisi sayın Gizem Onaral'a sonsuz teşekkürler. Veri toplama aşamasında, desteklerini gördüğüm Kuşadası Aargau Hotel İşletmecisi Sayın Sinan Seyrek'e Ephesia Otel Kuşadası önbüro müdürü sayın İslam Baltacı'ya, turist rehberi arkadaşım Sayın Yiğit Acar'a, isimlerini asla bilemediğim ancak araştırmaya katılım gösteren, tüm turistlere sonsuz teşekkür ederim. Son olarak bugünlere gelmemde en büyük emeğe sahip, koşulsuz desteklerini her daim arkamda hissettiğim anneme ve babama teşekkürlerimi sunarım.

İsmail Eren Sekmen

Nisan 2016

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAYSAYFASI	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ	xi
ÇİZELGELER DİZİNİ	xvii
EKLER DİZİNİ.....	xix
GİRİŞ	1
1. KURAMSAL ÇERÇEVE	3
1.1.Özgüvenle İlişkilendirilmiş Kavramlar	3
1.1.1.Benlik	3
1.1.2.Benlik İmgesi (Öz İmaj).....	5
1.1.3.İdeal (Ülküsel) Benlik	5
1.1.4.Öz-Yeterlik.....	6
1.1.5.Özsaygı (Benlik Saygısı).....	7
1.2.Özgüven	10
1.2.1.Tanım ve Açıklamalar	10
1.2.2.Özgüven Oluşumunu ve Gelişimini Etkileyen Faktörler	12
1.2.3.Özgüven Düzeylerine Göre Bireylerin Göstermiş Olduğu Tutumlar.....	19
1.2.4.Özgüven Kavramına Yönelik Geliştirilmiş Kuramlar.....	20
1.2.4.1.Freud'un yapısal kişilik kuramına göre özgüven	20
1.2.4.2. Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre özgüven	21
1.2.4.3.Adler ve bireysel psikolojiye göre özgüven	22
1.2.4.4.Sullivan'ın ilişkiler kuramına göre özgüven	23
1.2.4.5. Horney ve bütüncül yaklaşıma göre özgüven	23
1.2.4.6.Rosenberg'e göre özgüven	24
1.2.4.7. Coopersmith'e göre özgüven	25
1.2.4.8. Rogers'ın kişilik kuramına göre özgüven	25
1.2.Algılanan Risk.....	26
1.2.1.Risk ve Algılanan Risk.....	26

1.2.2.Turizmde Algılanan Risk.....	28
1.2.3.Turizmde Algılanan Riskin Boyutları	33
1.2.3.1. İşlevsel (fonksiyonel, performans) risk	33
1.2.3.2.Fiziksel risk	34
1.2.3.3.Toplumsal risk.....	34
1.2.3.4.Finansal risk.....	34
1.2.3.5.Psikolojik risk.....	35
1.2.3.6.Zaman riski.....	36
1.2.3.7. Memnuniyet riski.....	36
1.2.4.Turizm Sektöründe Riski Oluşturan Ana Faktörler.....	36
1.2.5.Algılanan Riskin Boyutlarını Etkileyen Faktörler.....	45
2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	51
2.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	51
2.2.Evren ve Örneklem.....	51
2.3. Araştırmanın Kapsam Ve Sınırlılıkları.....	52
2.4.Veri Toplama Yöntemi.....	52
2.5.Araştırma Hipotezleri	54
3. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	55
3.1.Benlik Saygısı Normalite Uygulaması	55
3.3.Güvenilirlik Analizi.....	57
3.4.Demografik Özelliklerine Yönelik Tanımlayıcı Bulgular.....	58
3.5.Risk Algısı Anket Formuna Yönelik Bulgular	60
3.6.Benlik Saygısı Risk Algısı Formuna Yönelik Bulgular	62
3.7.Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu.....	64
3.8. Katılımcıların Milliyetlerine Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu.....	67
3.9.Katılımcıların Yaşlarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu	70
3.10.Katılımcıların Medeni Durumları Açısından Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu.....	72
3.11.Katılımcıların Çocuk Sayılarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri Ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu.....	73

3.12.Katılımcıların Gelir Durumlarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu	75
3.13.Katılımcıların Eğitim Düzeyleri Açısından Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu	77
3.14."Katılımcıların Çalıştıklarına Kuruma Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu	79
3.15."Katılımcıların Kuşadası'nı Ziyaret Etme Sayılarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu.....	81
3.16 "Katılımcıların Seyahat Ettikleri Kişi Açısından Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu	83
3.17. Risk Faktörleri Ölçeği Alt Boyutları İle Benlik Saygısı Ölçeği Arasında İlişki Durumu	86
TARTIŞMA VE SONUÇ	88
KAYNAKÇA.....	92
ÖZGEÇMİŞ	114

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1.1. İç ve Dış Özgüveni İfade Eden Davranışlar Şekli	12
Çizelge 1.2. Risk Boyutları	30
Çizelge 3.1. Benlik Saygısı Ölçeği Normallik Testi	55
Çizelge 3.2. Risk Algısı Ölçeği Normallik Testi	56
Çizelge 3.3. Risk Algısı Ölçeği Alt Boyutları Ve Benlik Saygısı Ölçeği Cronbach's Alpha değerleri	57
Çizelge 3.4. Ankete Katılanların Genel Frekans Dağılımı.....	58
Çizelge 3.5. Turistlerin Risk Algısı Anket Formu Cevaplarına Yönelik Tanımlayıcı Bulgular.....	60
Çizelge 3.6. Turistlerin Risk Algısı Anket Formu Cevaplarına Yönelik Tanımlayıcı Bulgular.....	63
Çizelge 3.7. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu.....	64
Çizelge 3.8. Katılımcıların Milliyetlerine Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu.....	65
Çizelge 3.9. Katılımcıların Yaşlarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu.....	68
Çizelge 3.10. Katılımcıların Medeni Durumları Açısından Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu	70
Çizelge 3.11. Katılımcıların Çocuk Sayılarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu	72
Çizelge 3.12. Katılımcıların Gelir Durumlarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu	74
Çizelge 3.13. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri Açısından Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu	76
Çizelge 3.14. Katılımcıların Çalıştıklarına Kuruma Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu	78
Çizelge 3.15. Katılımcıların Kuşadası'nı Ziyaret Etme Sayılarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu.....	80
Çizelge 3.16. Risk Faktörleri Ölçeği ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Seyahat Ettikleri Kişi Değişkenine Göre İlişkisi.....	83
Çizelge 3.17. Risk Faktörleri Ölçeği Alt Boyutları İle Benlik Saygısı Ölçeği Arasında İlişki Durumu	85

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Türkçe Anket Formu.....	104
EK 2. İngilizce Anket Formu	108

GİRİŞ

Turizmin temel bileşenleri incelendiğinde, turizmin sosyal bir olgu, psikolojik bir tatmin duygusu, ekonomik bir etkinlik alanı olduğu görülmektedir. Turizmin öznesini insan oluşturur ve bununla birlikte, turizmden elde edilen gelirlerin kaynağı, turizm hareketine katılan insanlardır. Bu sebeplerle turizm pazarlaması, kişilerin satın alma davranışlarına yönelmek zorunda kalmıştır. Turizme katılım gösteren bireylerin, satın alma sürecinde kararlarına yön veren faktörleri belirlemek, analizlerde bulunmak, önemli kavramlar haline gelmiştir. (Hayta, 2008: 39).

Tüketici karar alırken birçok iç ve dış faktörün etkisinde kalmaktadır. Davranış üzerinde etkili olan iç faktörlerden birisi kişiliktir (Deniz ve Erciş, 2008: 302). Kişilik, bireyin kendisine has ve ayırt edicilik gösteren yanlarını barındıran bir olgudur. Kişilik bireye özeldir, çünkü kişinin sürekli ortaya koyduğu tipik davranışlarını göstermektedir. Kişilik, ayırt edicilik özelliğini içermektedir. Çünkü bireyin diğerlerinden olan farkını ortaya koymaktadır (Morgan, 1999: 311). Kişiliğin sahip olduğu özelliklerden bir tanesi de özgüvendir ve özgüven; bireylerin çaba sarf etmede kendi yeteneklerini nasıl algıladıklarını ya da sorumluluklarının değerlendirme şekillerinin nasıl olduğunu ifade etmektedir. Özgüven, karar verme sürecinde önemli bir role sahiptir. Farklı düzeyde özgüven seviyelerine sahip tüketimcilerin satınalma davranışlarında alacakları riskler de farklılık gösterebilir (Yüce ve Güner, 2014: 202).

Tüketici davranışlarında en temel sorun var olan alternatifler arasından seçim aşamasına geçmektedir. Seçimin sonrasında meydana gelecek olan sonuç durumu da yalnızca gelecek zaman diliminde ortaya çıkacağından belirsizlikle yüzleşmekte, bunun sonuc olarak riskle karşı karşıya kalmaktadır (Taylor, 1974: 54).

Bireylerin turizm ürününü satın alırken, ilgilenim seviyelerinin yüksek olması, sosyal hayatta farklı olmalarının yaratmış olduğu baskıyla karşılaşma, karmaşıklık özelliği gösteren çok fazla alternatif olması ve alternatifler arasından seçim yapma zorunluluğu, satın alma davranışı gösterirken, maksimum fayda yerine en az zarar görme eğilimi gösteriyor olmaları gibi sebeplerle hissetmiş oldukları risk algılamaları, tüketicilerin davranışlarının ortaya konmasında önemli bir kavram olma özelliği göstermektedir (Mitchell vd, 1999: 167).

Algılanan risk kavramı 1960'lı yıllardan itibaren çalışılmaya başlanmış ancak, 1970'li yıllarda, temel algılanan risk boyutları (finansal risk, işlevsel risk, zaman riski, fiziksel risk, politik risk, sosyal risk ve psikolojik risk) ortaya çıkarılmış ve riskler genel şekliyle bu boyutlarda ölçülmüş ve değerlendirilmeye alınmıştır.

Araştırma üç bölümden oluşmuştur. Araştırmanın birinci bölümünde, kuramsal çerçeveden bahsedilmiştir. Kuramsal çerçeve içerisinde, özgüven ve risk ile ilgili literatür bilgisine yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci kısmında, araştırma yöntemi bulunmaktadır. Bu bölümde, araştırmanın amacı ve önemi, evren ve örneklem, veri toplama yöntemleri, hipotezler konuları bulunmaktadır. Araştırmanın üçüncü kısmında ise verilerin analizine yer verilmiştir.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde özgüven kavramının daha iyi anlaşılması için özgüvenle ilişkilendirilmiş psikolojik kavramlar hakkında bilgi verilmiştir.

1.1. Özgüvenle İlişkilendirilmiş Kavramlar

1.1.1. Benlik

Psikoloji biliminde benlik kavramı, ilk olarak 1891 yılında William James tarafından yazılan “The Principles of Psychology” adlı kitabında bu kavramı dile getirmesiyle ortaya çıkmıştır. Benlik kavramını James en genel tanımıyla “bireyin kendisi olarak adlandırdığı her şeyin toplamı” şeklinde tanımlamıştır ve benlik olgusunu, öğeleri, açığa vurulan duygu ve hisler, ve sergilendikleri hareketler olarak üç bölümde incelemektedir. James (1892)’e göre bilinen benlik materyal, sosyal ve psikolojik olmak üzere üç boyuta sahiptir. Materyal yön, bu benim vücudumdur, benim ailemdir, benim işimdir, gibi maddesel öğelere sahiptir. Sosyal yön, kişinin çevresinden algılamış olduğu benliktir. Psikolojik yönü ise; bireylerin duyguları ve tutkularından oluşan ve tüm bilinçlilik durumu üzerinden etkiye sahip olan kısımdır (Taşgit, 2012: 7).

Rosenberg (1986) benlik olgusunu, kişinin bir nesne olarak kendisine yüklemiş olduğu duygu ve düşüncelerin toplamı olarak tanımlamıştır. Burn’a (1982) göre benlik kavramı, bireyin kendisiyle alakalı değerlendirmeleri ve inançlarının birleşimidir (Sarı ve Cenkseven, 2008: 5).

İnsan davranışları üzerinde etkisi bulunan en önemli unsur benliktir. Freud benliği, kişiliğin gerçeklik ilkesini temel alan, içsel dürtüler ile dış çevre arasındaki dengeyi kuran, mantığa uygun düşünen ve realist değerlendirmeler yapabilen bölümü olarak tanımlamıştır. Rogers (1951) benliği, kişilerin, kendi algılarının düzenlenmiş ve bütünlüğe sahip şekli olarak tanımlamıştır. Rogers’a göre benlik bu yönüyle kişiliğin öznel yanını ifade etmektedir (Eriş ve Eniz, 2013: 180).

Benlik bireyin, kendisine dair bir inanç ve görüştür. Bu görüş bireyi kim olduğuna ve kim olacağına dair algıyı ve inancı kapsar. Benlik insanın kendisi için kendisine biçtiği değerdir (Rızaoğlu, 2012: 82).

Bireylerin kişiliğinin temelini ben kavramı oluşturmaktadır. Ben kavramının kökeninde ise, bir içsel varlık olan çekirdek yer alır. İçsel varlık (çekirdek) çevreyle her daim etkileşim halindedir. Benlik algısı adı verilen sistem, bu etkileşim süreci içerisinde gelişmektedir. Daha açık bir ifadeyle, bireyin doğuştan gelen bu içsel varlığın çevreyle girdiği etkileşim neticesinde benlik algısı oluşur. Benlik algısı kişinin kendisine dair bir imaj yada resim tasvir eden bir sistemi meydana getirir. Bu durum, kişilerin dışarıdaki dünyayı geliştirdikleri ve sahip oldukları benlik algısı etrafında ve kendilerine has bir şekilde algılayıp, anlamlandırmalarına sebebiyet verir ve böylece kişilerin davranışları, kişiliğin kökeninde bulunan "benlik" kavramının kendisini açıklarken ve kendisiyle ilgili davranışları gerçekleştirirken referans merkezi olarak kullandığı benlik algısı sistemi tarafından meydana getirilmiş olur (Bayat, 2003: 3).

Benlik kavramı, bireyin sahip olduğu yetenekler, gereksinimler, ilgiler, tutumlar ve benzer kişilik özellikleriyle alakalı algı ve değerlendirmelerini, zihninde şekillendirmiş olsa bile sahip olduğu benliğini oluşturan bütün öğeler hakkında net değerlendirme ve algılara sahip olmayabilir. Daha açık bir ifadeyle bir birey kendisiyle alakalı bazı kişilik özellikleri hakkında daha kesin ve ayrıntılı bilgi sahibiyken, bazı özellikleriyle ilgili olarak daha belirsiz bir tutum geliştirmeye eğilim gösterebilir (Meyvacıoğlu, 1983: 1-2). Benlik bireyin sosyal çevresinde yer alan ve birey için önem arz eden kişilerden gelen geri bildirimlere göre biçimlenir. Daha açık ifadeyle, bireyin kendisini değerlendirmesi ve çevresindeki kişilerin performanslarını kendi performansıyla kıyaslamasıyla oluşur (Kapıkıran, 2004: 15).

Bu noktada değinilmesi uygun görülen bir başka konu ise sahip olunan benlik tanımının zaman içerisinde değişebilir olduğu gerçeğidir. Bireylerin sahip olduğu benlik tanımları genel olarak bir tutarlılık göstermiş olsa bile zaman içerisinde yaşam koşullarında, toplumsal çevrelerde, meydana gelen değişikliklerle ya da amaçlara ulaşmak gibi güdülerin etkisiyle benlik tanımları değişiklik gösterebilir. Birey bu nokta da yeni bir benlik kazanabilir ve bu kazanmış olduğu yeni benlik toplum tarafından desteklendiğinde kalıcılık özelliği gösterebilir (Hortaçsu, 2012: 270).

1.1.2. Benlik İmgesi (Öz İmaj)

Benlik imgesi bireyin kendisi hakkında sahip olduğu imgedir. Bir insana ‘Sen kimsin?’ diye sorulduğunda, soruya maruz kalan birey, kendisini diğer insanlardan ayıran ve benzersiz yapan fiziksel ve zihinsel özelliklerini sıralar. Benlik imgesi, doğum gerçekleşmeden hemen önce oluşmaya başlar. Doğumdan sonra bebek ilk olarak kol ve bacaklarının farkına varır ve bu durum fiziksel imgeyi oluşturur. Bebekler çevreyle iletişim içerisine girdiklerinde, derece derece benlik imgesinin genişlediği görülmektedir. Bu süreç bebeklikten çocukluğa doğru devam eder. Çocuk diğer insanlarla karşılaştıkça, kendisiyle ilgili bir çok şeyi de öğrenmiş olur (Lawrance, 2000: 2). Benlik imgesi, diğer insanların bize bakış açılarının nasıl olduğuna ilişkin inançlardır. Kişinin neye inandığı, gerçek olan durumdan çok daha önemlidir (Rızaoğlu, 2012: 83).

Benlik imgesi konusunda bahsedilmesi gereken diğer nokta pozitif ya da negatif yönlü benlik imgeleridir. Benlik imgeleri, bireylerin hislerini, umutlarını düşünceleri ve yaşam boyu yaptığı veya yapmak istediği şeyleri kapsar. Bu kavramlar bireye düşünce dünyası ve eylemlerinde güven veren pozitif yönlü benlik imgeleri olabileceği gibi bireyi yetenek ve fikir bakımında şüpheye düşürecek olan negatif yönlü benlik imgeleri de olabilmektedir (Yağışan ve diğerleri, 2007:596).

Kişilerin özgüven düzeyleri ile benlik imgeleri arasında hatırı sayılır bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Kişinin kendisini yetenekli ve toplum içerisinde sevilen bir insan olarak görmesiyle yeteneksiz, başarısız, vasat ve zayıf bir birey olarak görmesinin özgüvenine farklı etkileri olacağı kesindir (Mutlueri, 2006: 7).

1.1.3. İdeal (Ülküsel) Benlik

Benlik kavramı, bireyin varolan ya da varolmayan özelliklerini, yeteneklerini ve niteliklerini nesnel bir biçimde tanımlamasıdır. Genelde, bireyin kendisiyle ilgili duyguları gerçek benlik ya da fenomenal benlik, olmayı istediği ya da nasıl olması gerektiği ise ideal benlik olarak tanımlanmaktadır. (Şekercioğlu ve Güzeller, 2012: 217).

İdeal (Ülküsel benlik), kişinin olmak ya da ulaşmak istemiş olduğu benliktir. Benlik, kişiliğin bilişsel yönüyle alakalıyken, ideal benlik kişiliğin duygusal boyutuyla ilgilendir. Kişinin kendisini algılama biçimi bazen gerçeğe

uygunlukla paralellik gösterebiliyorken bazen gerçekte alakasız olabilir. Bireyin sahip olduğu benlik ile olmak istediği ideal benlik alt yapıları arasındaki fark açıldıkça bireylerde, kişisel uyumsuzluğun da bu farkla paralel olarak artacağı düşünülür (Ayan, 2012: 60). Bunun aksine gerçek benlik ile ideal benliği uyumlu olması bireyin kendisine saygısının yükselmesi, bunun tersi ise saygının düşmesi ile sonuçlanmaktadır (Şekercioğlu ve Güzeller, 2012: 217). Benlik ve ideal benlik arasındaki bağdaşım kişilerde genellikle, bireylerin kendisini olduğu gibi kabul ettiğinin bir göstergesini ifade ederken, bu iki kavram arasındaki fark olması diğer olumsuzlukların yanında kişilerde stres, hoşnutsuzluk, gerginlik gibi duygular yaratabilir (Yatkın, 2012: 17).

Ülküsel benlikte bireyler çoğunlukla, benlik imgesiyle ile karşılaştırma ve kıyaslama yaparlar. Gerçek kendilik ve ideal benlik arasında meydana gelebilecek uyumsuzluklar hayal kırıklığı ve olumsuz duygulara neden olabilir. Böylesi durumlarda kişinin özgüven problemi ortaya çıkar (Burger, 2006: 626).

1.1.4.Öz-yeterlik

Bandura'nın sosyal bilişsel kuramında önemli bir kavram olarak ortaya çıkan Öz-yeterlik (self-efficacy), kişilerin olası durumların üstesinden gelebilmek için ihtiyaç duyacakları eylemleri ne kadar iyi yapabildiklerine dair bireysel hissiyatlarıdır. İnanç ve yeterlik algısı insanı harekete geçirici mekanizmalar arasında en merkezi ve en kalıcı olanıdır (Derbedek, 2008: 36).

Özgüven ve öz-yeterliğin literatürde birbirlerinin yerlerine kullandıkları görülmektedir. Yapılan tanımlamalar incelendiğinde özgüven ve özyeterliğin gerçekte farklı, ancak kavramsal anlamında ele alındığında benzer olduğunu özgüven kavramının daha çok alana özel ya da genel olabiliyorken, öz yeterliğe bakıldığında daha alana özel olduğu ileri sürülmektedir (Akın, 2007: 166). Özyeterlik ve özgüven kavramları her ne kadar birbirlerinin yerlerine kullanılabilir olsalarda aralarında bir fark vardır bu farkı açıkça ortaya koymak gerekirse, özyeterlik kişinin kendi kabiliyetlerini değerlendirebilmesiyle, özgüven sahip olduğu kabiliyet hakkında duyumsama göstermesidir (Say, 2005: 22).

Öz-yeterlik, algılanabilen, somut bir yetenek değildir. Bazı durumlar karşısında kişilerin sahip olduğu beceriler ile “Ne yapabilirim” sorusuna vermiş

olduğu cevap ile ilgili i dünyasında oluşan inançtır. z-yeterlik, kişinin sahip olduğu kapasite, özel performans ile ilgili inançlar değildir. Bununla birlikte bireyin içerisinde bulunduğu durumlar karşısında mücadele etme, bilgi yetenek ve becerilerini organize edebilecek durumda olduğuna dair inançlardır (Balcı, 2013: 54-55).

Bu noktada değinilmesi gereken bir başka konu ise, bireylerin sahip oldukları yetenekler ile öz-yeterlik inancı arasında farklılıklar olabileceğidir. Daha açık bir ifadeyle, her hangi bir içi yapabilecek kapasiteye sahip olan bir birey, bu konu da kendisine dair düşük öz-yeterlilik inancı geliştirmiş olabilir. Böylesi bi durumun neticesinde, birey başarısız olacak ya da eylemi gerçekleştirmeye hiç girişimde bulunmayacaktır (Bolat, 2011: 256). Bunun tam aksi yönünde, öz-yeterlik düzeyi yüksek olan kişiler, karşılaştıkları olaylar karşısında olumlu bir tutum sergileyerek, böylece kısa zamanda gitme sonuca gitme yönünde eğilim gösterirler, bunun sebebi, öz-yeterlik algısı yüksek bireylerin, problem zme becerilerinin daha gelişmiş olmasıdır (Altunekic vd, 2005: 94).

1.1.5. Özsaygı (Benlik Saygısı)

Özsaygı (Benlik saygısı) olgusu psikoloji alanında yapılmış bir çok araştırma da zgven kavramıyla anlam bakımından paralellik göstermektedir. Psikoloji literatür incelendiğinde “Self esteem” şeklinde karşımıza çıkan öz-saygı kavramının, bu araştırma içerisinde önemle incelenmesinde yarar grlmştir.

Psikoloji alanında Rosenberg ve Coopersmith’in çalışmalarını önemli bir yer kaplamaktadır. Benlik saygısı kavramının gelişimini kuramsal olarak ele alan Rosenberg ve Coopersmith geliştirmiş oldukları benlik saygısı ölçekleri çok sayıda ampirik çalışmada lme aracı olarak kullanılmıştır (Yıldız ve apar, 2010: 105).

Özsaygı (Benlik saygısı), bireyin kendisine yönelik değerlendirmelerde bulunmasının bir neticesi olarak, kendi benliğini kabul etmesi ve böylece sahip olduğu benliğinden hoşnut olması olarak açıklanmaktadır. Rosenberg (1965), özsaygıyı kişinin kendisine karşı negatif ya da pozitif olarak geliştirmiş olduğu tutum olarak açıklamaktadır. Rosenberg’e göre öz saygı, bireyin kendisine yönelik değerlendirme sonucunda ortaya çıkmaktadır (Eriş ve İkiş, 2013: 181).

Coopersmith (1967), öz saygıyı, kişinin kendisine yönelik geliştirdiği, yeterli, değerli ve önemli kavramlarının toplamı olarak açıklamaktadır. Yakın zaman öncesinde Tafarodi ve Swann (1995), benlik saygısını iki boyutlu bir yapı içinde ele almıştır. Bu boyutlar öz-yeterlik ve bireyin kendisini sevmesi olarak açıklanmıştır (Doğan ve Eryılmaz, 2013: 108). Bu noktada değilmesi gereken bir konu, kendini sevmekle kendini kabul arasında küçük de olsa bir fark olduğudur. Bu fark, duygu derinliği ile alakalıyken, bahsedilen her iki kavram da öz sevecenlik alanına girmektedir. Kendini kabul, sevme düzenekleri, dürtüler ya da içgüdülerle harekete geçirilen bir olgu değildir. Bireyin kendisine yönelik duyduğu suçluluk, yetersizlik, beğenme ya da öğünme duygularından arınarak bir bütün olarak kendisini kabul etmesidir (Çelik, 2014: 8)

Kişinin kendisine yönelik değerlendirmelerin neticesinde ulaşılmış olduğu yargı, benlik saygısı düzeyi bakımından belirleyici rol oynamaktadır. Kişinin benlik olgusuna ilişkin ulaştığı değerlik yargısı, öz-saygıyı oluşturmaktadır (Eriş ve İkiz, 2013: 181).

Bireyin kendisini beğenmesi ve saygı duyması için, onu diğer insanlardan ayıran niteliklere sahip olduğuna inanması gerekmemektedir. Özsaygı, bireyin kendisini olduğundan üstün ya da aşağıda görmeden olduğu gibi kendisinden memnun olmasıdır. Kişinin kendisini olumlu yeterli, sevmeye ve beğenilmeye değer bir birey olarak görmesidir (Doğru ve Peker, 2004: 316-317).

Özsaygının gelişiminde üç ana kaynak bulunmaktadır (Özkan, 1994: 5).

1. Başkalarının saygısı
2. Yeterlik
3. Kişinin bu iki kaynağı kendisi için değerlendirmesi (kendilik).

Birey için çevresinde bulunan diğer kişilerin ona saygı duyması , kişinin iç dünyasını da olumlu duyguların gelişimine neden olurken bu durum kişinin kendisini sevme yönünde bir tutum geliştirmesine olanak tanır. Böylece duygusal kendilik ve egemenlik ortaya çıkar. Kişi kendisi için değerli ve sevimli olma fikrini ortaya koyarak, bilişsel kendilik ve egemenliği sağlar (Özkan, 1994: 5)

Özsaygının gelişiminde kişinin ergenlik döneminde ailesinde ve arkadaşlarından almış olduğu sosyal desteğin kilit rolü vardır. Sosyal destek ergenin kimliğinin gelişmesine katkıda bulunur, olumsuz kişilik özellikleri geliştirmesinde rol alabilecek kişilere karşı koruma etkisi yaratır. Birey ergenlik döneminde çevresinden edinmiş olduğu sosyal destekle, öz saygısını geliştirir ve kendisini güven ortamı içerisinde hisseder (Koçak, 2008: 28).

Tüm bu açıklamalar ışığında, özsaygının iki uçlu olduğu, bireyin kendisine yönelik olumlu - olumsuz değerlendirmelerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Öz-saygı düzeyi belirtilirken düşük ya da yüksek özsaygı olarak ifade edilmektedir (Akkuş, 2005: 31). Coleman ve Hendry (1990) yapmış oldukları çalışmalarda, öz saygı düzeyleri yüksek bireylerin diğer bireylere göre daha olumlu, sağlıklı ve başarılı olmaya eğilim içerisinde oldukları, karşılaştıkları zorluklar neticesinde, başarılı olmak için çaba harcadıklarına işaret edilmiştir (Karataş ve Çakar, 2012: 2398). Bunun aksi yönünde benlik saygısı düşük kişiler, kendileri için olumsuz duygular beslemektedir. Bireyler kendilerini değersiz ve yetersiz olarak görmekte, kaygılı ve endişeli bir hayat içerisinde olmakta, günlük hayat içerisinde karşılaşılan sorunların üstesinden gelmekte ve duygularını kontrol etme noktasında zorluk yaşamaktadırlar (Altınova ve Adıgüzel, 2012: 147).

Rosenberg (1979)'a göre özgüven ve özsaygı birbirlerine oldukça yakın kavramlardır ve bu iki kavram birbirlerinin yerine kullanılabilir. Bireyin sahip olduğu özgüven karşılaştığı zorlukların üstesinden gelmek ve daha geniş bir biçimde olayların bireyin istediği şekilde gerçekleşeceğine dair duyulan inançtır. Özgüvende vurgulanan nokta, kişinin kendi hayatının aktif oyuncusu olmasıdır. Öte yandan özsaygı, kendini kabullenme, kendine saygı, ve kendi değerini hissetmedir. Özsaygı düzeyi yüksek birey, kendinden memnundur ve bu memnuniyet benlik saygısına katkı olarak bireye geri dönmektedir (Gökalp, 2009: 10). Bireylerin yüksek bir özsaygıya sahip olmak için özgüven, başarılı olma arzusu ve iyimserlik niteliklere sahip olmaları gerekmektedir (Turanlı, 2010: 11). Öte yandan düşük benlik saygısına sahip bireylerin özgüven düzeyleri de düşüktür, kolay umutsuzluğa sürüklenirken, yaşanabilecek herhangi olumsuz bir durum karşısında, eleştiri almaktan korkar, fikirlerini açıkça dile getiremezler. Olaylara direkt olarak katılmak yerine genellikle, dinleyici olarak yer alırlar (Taşgıt, 2012: 15). Bunun yanında özsaygı düzeyleri yüksek bireyler diğerlerine kıyasla yaratıcı, sosyal, özgüvenli ve başarılı kişilikler olma özelliklerine sahiptirler (Otacıoğlu, 2009: 143).

1.2.Özgüven

1.2.1.Tanım ve Açıklamalar

İnsan kişiliğiyle alakalı olguların, psikoloji literatüründe değişik kelimelerle (self-concept, self-perception, self-image, self-acceptance, self-confidence, self-esteem vb.) açıklanıyor olması ve tüm bu olgularla ilgili literatür de birçok tanımın bulunması, bu olgulara ilişkin bir kavram karmaşasının yaşandığına dair düşünce doğurmaktadır.

Psikoloji alanında, kişilik konusunda çalışma yürüten araştırmacılar, değişik akımların etkisi ile bu kavramı açıklamaya çalışmışlardır.

Özgüvenin Türkçe sözlük anlamı, bireyin kendisine güvenme duygusudur (Çelik ve Onay, 2014: 42). Özgüven bireyin kendisini değerlendirmesi ile kendisinden memnun olup olmaması durumuyla ortaya çıkan subjektif bir kavramdır. Özgüven insan kişiliğinde yüksek veya düşük (olumlu ya da olumsuz) olabildiği gibi, durağan özelliğe sahip değildir. Bireyin içerisinde bulunduğu şartlara ve koşullara bağlı olarak değişim gösterir (Merey, 2010: 4). Benlik kavramı da özgüvenin ortaya çıkmasında birincil rol oynamaktadır ve benlik kişinin ne olduğunu; ideal benlik, bireyin olmak arzusunda yönelim gösterdiği benliği; özsaygısının ise kişinin kendisine ne şekilde gördüğü ve nasıl olmak istediği arasındaki duygu farkları şeklinde açıklamak mümkündür (Merey, 2010, : 4).

Genel olarak bakıldığında özgüven, bireyin kendisini sevmesi, kendi yeteneklerinin ve duygularının farkında olması olarak tanımlanabilir (Şar vd, 2009: 1206). Feltz (1988), özgüveni insanla ilgili genel bir özellik olmaktan çıkararak bireye özgün bir aktiviteyi başarılı şekilde yerine getireceğine yönelik inancı olarak tanımlamıştır. Feltz'e ait bir başka tanım ise bireyin kendisine ait yargı, yetenek, güç ve kararlara güven duymasıdır (Bilgin, 2011: 24). Özgüven kişilerin herhangi bir işle ilgili eylemde bulunurken istenilen sonuca ulaşabileceklerine dair kendilerinde duydukları inançtır (Akyıldız, 2010: 938). Özgüven, kişilerin geçmiş dönemlerde sahip olduğu yetenekleri ve kendisiyle ilgili olarak duyduğu inancın algılanmasıdır (Perry, 2011: 219).

Covington (1984) özgüveni; bireyin sosyal, olarak değersizlik ve onay görememe hissinden uzaklaşmak ve başarılı olmak için hissettiği bir ihtiyaç olarak

tanımlamıştır. Bireyler için toplumlarda kişisel değer, başarı ile sağlanmaktadır ki bunun ötesinde bireyin kendi algısı, başarı yeteneği ile şekillenmektedir (Otacıoğlu, 2008: 911).

Kasatura (1998) özgüven kavramını, kişinin saldırgan davranışlar göstermemesi, kötü düşüncelere kapılmadan düşünce ya da isteklerini doğrudan aktarabilme, kendisini değerlendirmesiyle olumlu düşüncelere sahip olma, kendini değerli, yeterli, başarılı bulma; beklenmeyen olumsuz durumlar ve yetersizlikler karşısında kötü davranışlardan kaçınma bir birey olarak kendisiyle barışıklık hali gösterme olarak açıklamaktadır.

Özgüven, kişinin kendisini için önemli gördüğü konularda ve daha önce elde ettiği yeteneklerle ortaya çıkar. Kişinin belirli bir çevreye girmesini, ve o çevre de, uyum sağlamasına olanak tanır (Murray, 2006: 53).

Göknar'a özgüven; bireyin bedeni ve hareketleriyle kendi hayatı üzerinde denetim ve egemenlik kurmuş olduğunun farkında olmasıdır. Bireyin kurmuş olduğu egemenlik ruhunun, varlığı ya da yokluğu, kişinin dış dünyayla olan ilişkisinde belirleyici rol oynayan en önemli etkenlerden biridir Bu noktada bireyin içsel, kendine yönelik algılamaları temel rol oynar. Bu algılamalar bilinçli ya da bilinçsiz olarak yaşamın her döneminde bireyin hareketlerine yansımaktadır (Göknar, 2014: 9). Özgüven; iç özgüven ve dış özgüven olmak üzere iki şekilde tanımlanmıştır. İç özgüven; bireyin kendisinden hoşnut, kendisiyle barışık bir şekilde hayatını idame ettirmesi ve güven duygusunun kendisiyle özdeşleşmiş olduğuna dair inanç sahibi olmasıdır. İç özgüveni meydana getiren bir takım unsurlar mevcuttur bunlar, kendine saygı, kendini sevme, kendini tanıma, belirgin hedefler koyma ve olumlu düşünmedir (Sarıçam ve Güven, 2012: 574). Dış özgüven ise; kişinin çevresine kendisiyle ilgili emin ve kendisinden memnun olduğuna dair göstermiş olduğu tavır ve davranışlar bütünüdür. Dış özgüveni de oluşturan bir takım unsurlar mevcuttur bunlar; iletişim ve duyguları kontrol edebilmedir (Tosun, 2013: 36).

Çizelge 1.1. İç ve Dış Özgüveni İfade Eden Davranışlar Şekli

Özgüven	
İç Özgüven	Dış Özgüven
Kendini sevme	İletişim Beceleri
Kendini tanıma	Kendini iyi ifade edebilme
Kendine açık hedefler koyma	Kendini ortaya koyabilme
Pozitif düşünme	Duygularını kontrol edebilme

Kaynak: LINDENFIELD, G., Confident Children, (Kendine Güvenen Çocuk Yetiştirme), HYB Yay., çev. Gülden Tümer, Ankara, 1997, s.10-11.

Genel tanımlar ışığında özgüven kavramına bakıldığında herkesin özgüvene, özdeğere ve başkaları tarafından takdir görme ihtiyacı olduğu göze çarpmaktadır. Bu ihtiyaçlar birbirine bağlı iki alt küme şeklinde ayrılabilir. Bunlardan birincisi güce ve başarıya sahip olmak dolayısıyla insanların güven duyduğu bir birey olmak, ikincisi ise bireyin kendisi için saygı görme ve takdir edilme ihtiyacıdır (Otacığlu, 2008: 896).

Her birey özgüvene, bir öz değere ve diğer insanlarca takdir edilmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaçlar birbirine bağlı iki alt grupta bir araya getirilebilir. İlk grup güç, başarı, beceri sahibi olarak insanların güven duyduğu bir kişiliğe sahip olmayı kapsarken ikincisi grup önemli olma, takdir edilme, saygı görme ihtiyaçlarını barındırır. Kendini değerlendirme ihtiyaçlarının karşılanması bireyin kendisine güven duymasını, kendini değerli, yararlı bir kişi olarak görmesine yol açmaktadır (Kasatura, 1998: 102).

1.2.2. Özgüven Oluşumunu ve Gelişimini Etkileyen Faktörler

Özgüven, bireyin çocukluk döneminden başlayarak duygularının ve başarılarının desteklenmesi ile gelişebilmektedir. Kişinin sağlıklı ve mutlu bir hayat idamesi bakımından oldukça önem arz eden özgüvenin oluşumunu ve gelişimini etkileyen faktörlerin incelenmesinde fayda olduğu düşünülmektedir.

a) Anne baba tutumları

Bebekliğin ilk döneminde, bebeğin ihtiyaç duyduğu tüm gereksinimlerin giderilmesi, çocuk için sevginin en önemli göstergesi olmaktadır. Çocuk için sahip

olduğu güven duygusu bu sevgi ve ilgi sonucu meydana gelmektedir, aksi gerçekleşirse güvensizlik duygusu ortaya çıkmaktadır. Güvensizliğin ortaya çıktığı durumlar da ise, ocuk yetersiz kişilik oluşumuna sahip bir birey haline gelebilir ve bu ilgisizliğin sebebini kendinde arayabilir, başkalarına karşı güvensiz bir tutum içerisinde olabilir (Umutlu, 2010: 39).

Anne bana tutumları çocuğun, kişilik ve bununla birlikte zgüven gelişimine etkisi olan en önemli faktörlerden birisidir. Anne baba tutumları çocuğun yetişkinlik döneminde nasıl bir birey olacağını belirlemektedir. Çocuğun dünyaya gelmesinden itibaren etkileşime girdiği ilk ortam kendi ailesidir. Bebeklik döneminden itibaren çocuğun kendi ailesiyle kurduğu etkileşimin güven içermesi, ilerleyen yıllarda da ailesinden örnek aldığı davranışlar psiko-sosyal gelişimi ve zgvn kazanımı açısından önem arz etmektedir (Bilgin, 2011: 39).

Çocuğun zgüveni, doğumdan itibaren sahip olduğu mizaç, zeka gibi biyolojik nitelikleri ve edindiği çevresel özellikler ile kuk yaşlar da şekillenmeye başlar. Ailenin nemi burada kendisini gösterir. ocuk, ait olduğu aile içerisinde sevilir ve ebeveynleri tarafından ihtiyaçları gerektiği zaman da ve doğru şekilde karşılanırsa kendisini değerli hissetmeye ve sevmeye başlar. Çocuğun okula başlama öncesi döneminde, ebeveynlerinin sözlü ya da sözsüz tepkileri, çocuğa dair beklentileri, övgüleri, eleştirileri, çocuğa yönelik tutum ve davranışları çocuğun zgüveni üzerinde etkili olur (Kocaarslan, 2009: 51).

Betthelheim'e göre kendisine sayđı duyan ebeveynler, güven duygularının desteklenmesi ihtiyaçı duymazlar ve böylece çocuktan sayđı beklemezler. Ebeveynler olarak anne ve babanın kendilerine güvenleri varsa, ocuk ebeveynlere sayđı göstermediği zamanda kabul edilecek ve otorite tehdit durumu tehlike altında hissedilmeyecektir. zgüveni düzeyleri düşük ve orta olan ebeveynlerinde, çocuklarının zgüveni aynı düzeyde olacaktır (Başoğlu, 2007: 25).

Bazı anne babaların yaş ve kapasite olarak, çocuklarının sahip olduğu beceriler ya da yeteneklerden daha fazlasını istedikleri görülmektedir. Böylesi durumlarda ortaya maskelenmiş red durumu çıkar. Bu davranış içerisindeki ebeveynler çocuklarından mkemmelenme beklentisine girmekte, akademik hayatta üstün başarı beklemektedir. Bu durum çocuklar üzerinde baskı yaratır, ocuk belli bir başarı eşiğini aşmış olsa dahi, anne babanın beklentisi daha yüksek

olabilir, bunun sonucunda çocuğun kendisine olan güveni azalır, kendisine dair gözlemler de olumsuz sonuçlar çıkartabilir (Tuzgöl, 1998: 13).

Çocuğun özgüven gelişimine etki eden bir diğer faktör ise kıyaslamadır. Özellikle ebeveynlerin ısrarcı bir tutum içerisinde olup çocuğu diğerleriyle kıyaslaması, onu daha başarılı olma konusunda zorlaması çocuk üzerinde psikolojik bir baskı kuracak, kaygı ve stres kaynağı yaratacaktır. Özellikle otorite figürü katı ve cezalandırıcı yönde tutum geliştiren baba tarafından çocuğa yönelik bir baskı geliştirilmesi, çocuk için babasının bir tehdit unsuru olarak algılanmasına sebebiyet verebilir. Böylesi bir otorite durumunda çocuk ebeveynlerine karşı sevgisizlik, sağlıklı ilişkiler kuramama ve güvensizlik gibi hislere sahip olabilir (Umutlu, 2010: 47-48). Bununla birlikte çocuğun gelişim süreci içerisinde, başarılı, yeterli özgüven ve kendi kendini disipline etmek gibi özellikleri edinmesinde, başarılı bir baba rol modeliyle özdeşimin büyük önemi vardır. Yetişme süreci içerisinde babanın aktif olarak yer alması, çocuğun sosyal adaptasyonuna katkı yaptığı düşünülmektedir (Keskin ve Sezgin, 2009: 14).

Kıyaslama otoriteden sonra bunun aksi yönünde geliştirilmiş olan aşırı kollayıcı yaklaşım da çocuğun kendisini yönetebilen bir birey haline gelmesine engel olur, sosyal gelişimine ve çevresiyle uyumsuz bir birey haline gelmesine sebebiyet verebilir. Aşırı koruyucu ve himaye edici bir ortam içerisinde yetiştirilen çocuklar, sürekli olarak bir yetişkin tarafından korunup kollanmak isterler ve benlik saygıları (özgüvenleri) düşük, girişimcilik özelliği gösteremeyen, silik kişilik sergileyen bireyler haline gelebilirler (Tosun, 2013: 54).

b)Akademik Başarı

Carter ve Good (1973) Akademik başarıyı bir eğitim veya öğretim kurumunda, öğretilen derslerde geliştirilen ve eğitimcilerce takdir edilmiş notlarla veya her ikisi ile ortaya konulmuş beceri ya da kazanılan bilgilerdir (Sığırı ve Gürbüz, 2011: 31).

Bu nokta da tanımlanması gereken bir başka kavram ise öğrencinin akademik başarısını belirlemede en güçlü etkiye sahip özelliklerden birisi olan, akademik özgüvendir. Akademik özgüven, öğrencinin öğrenme özgeçmişini baz alarak, öğrenmesi gereken herhangi bir konuyu, öğrenip öğrenemeyeceğine dair kendisini algılayış tarzıdır. Bir başka ifadeyle öğrencinin öğrenme konusunda

kendisine ilişkin tutumdur. Başarının azim çalışmaya bağlı olduğu olduğu durumlar da, gerçekleştirilmiş her başarı bireyde artan güven duygusuna güven duygusunda daha yüksek hedef ve yönelimlere, dolayısıyla başarıya yol açacaktır (Arıcı, 2007: 11).

Stipek ve arkadaşları (1992), çocukların öğrenim hayatlarında başarılı ya da başarısız olmalarının özgüvenlerinde ve ya özdeğerleri üzerinde etkili olduğunu vurgulamışlardır (Kocaarslan, 2009: 33). Humphreys (2002)'ye göre bununla birlikte eğitim hayatında öğrenme zorluğu çeken çocukların bir çoğunun da özgüven sorununun olduğu bilinmektedir ve çocuğun eğitimsel gelişimi açısından özgüvenin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır (Yarımkaya, 2013: 1).

Çocukların model olarak anne babadan sonra en çok öğretmenlerini örnek aldıklarını düşünürsek, öğretmenlerin tutum ve davranışları öğrencinin özgüven gelişimini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyecektir (Ekinci, 2013: 54). Midgley, Feldloufer ve Eccles (1989), öğretmenlerin öğrenciye yaklaşımının önemine vurgu yaparak, çocukların özgüven oluşum ve gelişiminde öğretmenin yaklaşımının önemini dile getirmişlerdir. Bununla birlikte bu durumun öğrencinin öğrenme düzeyi ve akademik başarısıyla da ilişkili olduğunu söylemişlerdir. Öğretmenin ortaya çıkardığı özgüven ve özyeterlik duygusunun öğrencinin güdülenmesi üzerinde etkili olduğunu belirterek, öğrenciyi başarıya yönlendirildiğini bu başarı hissinin de çocukta özgüven sağladığını belirtilmiştir (Kocaarslan, 2009: 33). Başarıya ulaşan ve tadan kişiler daha çok motive olurlar ve daha da yoğunlaşırlar. Kişilerin bilişsel yeteneklerini geliştirme ve kullanma da isteksiz davranımları başarı durumu üzerinde etkilidir. Birey yetenekleri olsa bile başarı konusunda özgüvenini yitirirse başarısızlık kaçınmaz olur (Keskin ve Sezgin, 2009: 5)

Öğretmenlerin olumlu desteğinin yanı sıra öğrencinin kendi başına öğrenmeyi gerçekleştirmesini sağlayan öğrenme stratejileri de hem de akademik başarıyı artırması yönüyle hem öğrenme güçlüğü yaşayan, öğrencilerin akademik özgüven kazanmalarına katkıda bulunabilir (Tunçer ve Güven, 2007: 4).

Tüm bu durumlarla birlikte, Humphreys (2002), eğer okul hayatına devam eden öğrencinin özgüven düzeyi düşük ise, ebeveynin (biyolojik anne baba, koruyucu ailesi veya kendisini evlat edinmiş olanlar) özgüveninin de düşük olma ihtimalinin oldukça yüksek olduğunu vurgulamıştır. Özgüven düzeyi yüksek

ebeveyn bununla birlikte öğretmen, çocuğun özgüven düzeyine olumlu katkı da bulunur ancak tersi durumlar da söz konusu olabilir (Günel, 2007: 1)

c) Kendini Değerlendirme ve Çevrenin Etkisi

Hebeise (1976)'e göre kendini değerlendirme bireyin diğer insanlarla kendisini kıyasladığında, kendiyle ilgili vermiş olduğu yargılardır (Sarkın, 2012: 67). Dış çevre, psikolojik gelişim süreci içerisinde kişi özgüven kazanırken önemli paya sahiptir. Bu durum bazen olumlu olabilirken bazen de olumsuz olarak özgüvene yansır, bu yansımaların olum ya da olumsuz olacağı kişinin çevresiyle iletişimine göre farklılık gösterir (Gökner, 2014: 138). Kişi çevresi ile bir bütünlük içerisinde. Ortaya koyduğu her davranış, ve ürün çevreden bir etki olarak bireye geri döner. Örneğin bir ressam bir resim yaptığında çalışmasının takdir görmesini bekler. Kendisine göre güzel olduğunu düşündüğü resmi için kötü eleştirilere mağruz kalırsa güven zedelenmesi yaşayabilir. Bir insan için çevre, ayna hükmündedir. Bireyim aynada gördüğü görüntünün olumlu oluşu daha sonraki yaşantısını şekillendirme de rol oynar (Çelik, 2014: 39).

Çevrenin özgüven üzerinde böylesi önemli olduğu noktada, birey çocukluk döneminde aşağılanmış, suçlanmış ve ortaya koyduğu her olumsuz davranış yüzüne vurularak yetiştirilirse, çocuğun kişiliğinde bir takım eksiklikler meydana gelir bu eksiklikler de özgüvenine olumsuz olarak yansır. Küçük görülen, dışlanan çocuğa bu mesajlar durmaksızın verildiğinde, kişilik gelişiminde zedelenme görülür ve durumda çocuk eksikliği kendisinde aramaya başlar. Kişiliğinin saygı görmemesi, davranışlarının sürekli eleştirilmesi gibi durumlarda, çocuk kendisini sevmez, özvarlığını benimsemekte zorluklar yaşar ve bilinçsiz şekilde kendisinden utanç duymaya başlar (Gökner, 2014: 123). Bu utanç duygu çocuğun bilinçaltına işler ve özgüven eksikliğine sebep verir (Tosun, 2013: 54).

Akangündüz (2006)'e göre kişinin kendisine bakışı ile diğer insanların beklentileri arasındaki makas açılır ve birey de bu durumu farkedirse, özgüven olumsuz olarak etkilenebilir. Kişi kendisine dair olumlu düşüncesinin çevreden gelen beklentilere karşılık vermediğinin farkında olduğu durumda, özgüven düzeyinde azalma olur (Bilgin, 2011: 44).

d) Sorumluluk

Sorumluluk kavramı, bireyin ilk yıllarında ebeveynlerinden ve çevresinden görmüş olduğu davranışlarla şekil kazanır. Bireyin sorumluluk kazanmasında üç önemli faktör, aile içinde çocuğa yönelik tutum, aile içi etkileşim ve ailedeki disiplin anlayışıdır. Bu nokta da sözü geçen disiplin, çocuğun gerçekleştirmesi istenen davranış ve alışkanlıkları kazanmasını sağlamak ve ahlak gelişimini ortaya çıkartmaktadır (Başoğlu, 2007: 30).

Yavuzer (2002)'e göre, sorumluluk bilincinin meydana gelmesinde, çocuğa verilen kendi kendisini yönetme (otonomi) fırsatlarının ve bunun sonucunda çocuğun ortaya koyduğu davranışların sonuçlarıyla baş başa bırakma yolunu seçmenin büyük önemi vardır. Bu durum için ilk olarak çocuğun güven duygusu pekiştirilmeli, küçük yaşlardan itibaren, yetenek, yaş ve cinsiyetlerine uygun görevler verilmelidir. Bu sorumluluklar verilirken, çocuğun belli kurallara uyması, ve ilk temel alışkanlıkları kazanması gerekmektedir (Çelik, 2014: 43). Örnek olarak, çocuk okul öncesi dönemde kendi başına yemek yiyemezse, oyuncaklarını toplama alışkanlığı kendisine kazandırılmadıysa, okul döneminde öğretmenin vermiş olduğu ödevleri yerine getirme alışkanlığını kazanması zordur (Başoğlu, 2007: 30).

Çocukluk döneminin arkasından, ergenlik döneminde de bireyin hayatında sorumluluklar ve toplumsal yükümlükler önem arz eder. Sorumluluk ve ona verilen yükümlülüklerinin gerekliliklerini yerine getirmeyen ya da getirmekte zorluk yaşayan ergenler, çevresi ile çatışmalar yaşayabilir. Bu nokta da ebeveynlerin görevi yadsınamaz, anne ve babalar, küçük yaşlardan itibaren çocuklarını disiplin içerisinde bir birey olarak yetiştirmelidirler. Bu yaklaşımın bir sonucu olarak, kişi de sorumluluk ve vicdan duyguları gelişir, özgüven özgüven gibi duygular geliştir (Çelik, 2014: 42).

e) Fiziksel Görünüm

Fiziksel görünüm sözsüz iletişim; beden dili, dış görünüm, giysiler, renkler, mekan ve zaman kullanımı, çevre ve aksesuarların kullanılması gibi bir çok öğeyi kapsar. İnsanlar birbiriyle konuşmadan, sözsüz iletişimin bu öğelerinden yararlanarak onların, ekonomik durumları, eğitim ve kültür düzeyleri, ruh halleri, özgüvenleri, statüleri vb. hakkında fikir sahibi olabilirler. Bireyin çevresi

tarafından iyi görüldüğü düşüncesi kişiyi iyi kılar, özgüvenini artırır, ilişkileri geliştirir, performansının ve başarılarının gelişmesine yardımcı olur (Keklik, 2012: 129).

Dış görünüm, benlik kavramını etkileyen unsulardan biridir. Bir çok kültürde beden yapısı ve genel görünüş, ilgi görür ve bireyin benlik kavramı üzerinde etki sürer. Gelişim süreci içerisinde bazı çocuklar daha yavaş gelişebilir ve fiziksel olarak daha zayıf görünebilir ya da bedensel engele sahip olabilirler. Bu çocukların okul başarıları diğerlerinden daha düşük olabilir veya ortaya akranlarından daha farklı davranışlar koyabilirler. Ortaya çıkan bu farklılıklar çocuklar üzerinde utanç duygusu yaratabilir çeşitli olumsuzluklarla karşılaşmalarına sebebiyet verebilir. Tüm bunlarla birlikte çocuğun çevresindeki diğer bireyler, farklılıkları eleştirir ve olumsuz davranışlar da bulunurlarsa özsaygının olumsuz etkilenmesi ortaya çıkabilir (Körükçü, 2004: 12).

Genel olarak kendi bedenleriyle ilgili olumlu duygulara sahip çocuklar, yeterli benlik duygusuna sahiptirler ve kendilerine güvenleri vardır. Bunun tam aksi yönünde bedenini yetersiz gören, sevmeyen çocuklar yeterli benlik duygusuna sahip değildir ve kendilerine güvenemezler. Özellikle ergenlik döneminde, vucutta meydana genel bir takım değişimler, bireyin kendi vücuduna olan ilgisini artırır. Bireyin, ergenlik dönemin de beden kişilik iç çatışma duygusallık ve uyumlu ilgili bazı sorunlar yaşaması olağandır. Bununla birlikte, birey çocukluk döneminde, kendi bedenine yönelik olumsuz duygular geliştirmişse, ve bu dönemde iz bırakıcı bazı sorunlar yaşamışsa, kendisini yetersiz görme, sevmeme gibi sorunlar ortaya çıkar ve bu şekilde dünyayı özgüvenden yoksun bir birey olarak algılar (Gökner, 2014: 148-149).

Cash'e göre fiziksel görünüm ile özgüven arasında bir benlik şeması teorisi vardır. Birey kendisinin bir çok yönüyle ilgili bir şema ortaya koyar ve onun içerisine kendisinin fiziksel görüntüsünü de dahil eder. Bu şema, bireyin içinde bulunduğu bir çok faktörü içine alır, aynı zamanda çocukluk deneyimleri ve biyolojik yatınlıkla yakından ilişkilidir. Bu nokta da bireyin şemasında fiziksel görünümüne vermiş olduğu değer, özgüvenle doğru orantı gösterir; bu durumda fiziksel görünüm ile özgüven arasında yakın bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Fiziksel olarak kendisini çekici bulmayan bireylerin, özgüven düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir (Bilgin, 2011: 44-45)

1.2.3.Özgüven Düzeylerine Göre Bireylerin Göstermiş Olduğu Tutumlar

a)Yüksek Özgüvene Sahip Bireyler

Branden (2002)'e göre olumlu özgüven olmadan psikoloji de büyüme, durağanlık gösterir. Branden özgüvenin temel bir insan gereksinimi ve insan hayatı için çok önemli bir değer olduğundan bahseder. Bireyin sahip olacağı olumlu özgüven direnç, kuvvet ve yenilenme kapasitesi sunar, ruhun bağıışıklık sistemi olarak görev alır (Ergen ve Bilen, 2010: 25).

İnsan hayatı iniş ve çıkışlarla, sorun ve mücadelelerle başarı ve başarısızlıklarla geçmektedir. Tüm bu durumlar içinde,hayatin akışına göre değişik biçimlerde hayata yön vermeyi bilmek gerekmektedir. Bu ise özgüvene bağlıdır. Özgüven sahibi kişiler, böylesi müdahaleleri yapma yeteneğine sahip bireylerdir. Özgüven düzeyi yüksek kişiler, başarısız olduklarında, başarısızlıklarını değiştirebilir bir nedene bağlarlar ve bir sonraki denemede başarıya ulaşacaklarına olan inançları tamdır. Hayatta olumsuz durumlarla karşılaştıklarında, ruhsal çöküntü içerisine girmezler umutlarını yitirmezler, sorunları olduğu gibi kabul ederek hayatın akışı içerisinde, kendilerine yeni hedefler belirlerler,onlara ulaşmak için çaba sarf ederler. Özgüvene sahip bireyler, huzurlu iç dünyaları içerisinde, yaratıcı, verimli ve üretkendirler. Benliklerini daha iyi tanıdıkları için, güçlerinin neye yetip neye yetmeyeceğinin farkındadırlar, mücadelelerini sürdürme de başarı gösterirler. Hayatlarını başkalarının istek ve beklentilerine göre yöneltmezler, kendi kararlarını doğrultusunda hareket ederler (Gökner, 2014: 10-11). Özgüven düzeyi yüksek bireyler çevresindeki insanları olumlu yönleriyle değerlendirirler, gecelelerine dair umutlu doludurlar. Olumsuz olaylardan olumlu sonuçlar çıkartırlar, çalışma ve yeniliğine yatkındırlar (Kasatura, 1998: 190).

Özgüven düzeyi yüksek olan bireyler, kendisini yeterli, iyi ve güçlü bulmasının neticesinde, çevresindeki bireylerler olan ilişkilerinde daha kendine özgü davranışlarda bulunurlar (Öksüz, 2012: 71).

b)Düşük Özgüvene Sahip Bireyler

Özgüven düzeyi düşük bireyler,yaşamış oldukları başarısızlıkların nedenlerini sürekli kendilerinde ararlar ve değiştiremeyecekleri sabit bir özelliğe vurgu yaparlar. Günlük hayatta yaşadıkları zorluklar ve olumsuz durumlar karşısında, tüm umutlarını yitirerek, çöküntü içerisine girerler, kadercı davranıp,

çaresizlik içerisinde sızlanırlar .Bu bireylerin hayatlarını devam ettirme,bağımsız karar verme mekanizmaları üzerinde kendi fikir ve görüşlerinin pek bir önemi yoktur, başkalarının fikir ve görüşlerine göre hareket ederler. Kendilerine özgü hayat ilke görüş ve fikirleri olmadığından inisiyatifleri dışında hayatlarına yön verirler (Göknar, 2014: 11-12).

Özgüven düzeyi düşük bireyler, özgüven düzeyi yüksek bireylerle iletişim halindeyken, kendi güvensizliklerinin farkına daha çok varırlar ve güvensizliklerinin yansıtmamak için ya çevreden kaçınma gösterirler ya da güvenli rolü oynamaya çalışırlar, bununla birlikte gerçek davranışlar kısa bir süre sonra farkedilir (Kasatura, 1998: 204).

Özgüven düzeyi düşük birey sabır ve tahammül arasında kaldıklarında ,tahammüle yönelirler. Çünkü sabır cesaret ve bilgiye ihtiyaç duyar tahammül ise olduğu gibi kalmak gelişim ve değişimden korkmak manasına gelmektedir. Bu yüzden özgüveni düşük bireyler tahammülü seçerler cesaret göstermeden, emek vermeden değişmeden gösterebilecekleri tek davranış yalnızca tahammüldür (Mutlueri, 2006: 50- 51).

Özbey (2004)'e göre özgüveni gelişmemiş birey başkalarına karşı kıskançlık duygusu geliştirir. Kendi mutluluğu için bir çaba içerisine girmez bunun sebebi herşeyin başında mutsuzluğu kabullenmiş ve bu durumun değişmeyeceğine dair kendisini şartlandırmıştır (Günalp, 2007: 32).

1.2.4. Özgüven Kavramına Yönelik Geliştirilmiş Kuramlar

Özgüven kavramına yönelik geliştirilmiş kuramlar bu bölümde verilmiştir.

1.2.4.1. Freud'un yapısal kişilik kuramına göre özgüven

Freud insan kişiliğinin üç temel birime sahip olduğunu ileri sürer. Bunlar İd, ego ve süper egodur.İnsan davranışları bu üç temel birimin karmasının bir ürünüdür. İd,insan davranışların altında yatan psikolojik enerjinin kaynağı olarak görülmektedir ve kişinin sahip olduğu en kaba en ilkel kalıtımsal ve dürtü ve arzuları kapsar. Ego ise İd'in denetim altına alınmasına çabalayan kişilik birimidir. Sahip olduğumuz Ego, gerçek ilkesi'ne uyarak işlevini yerine getirir. Gerçek dünya ile id arası bir köprü vazifesi görür (Cüceloğlu, 2006: 407). Süper ego ise çevrenin ve özellikle ebeveynlerin değer yargılarını ve standartlarını

göstermektedir (Burger, 2006: 79). Süper ego, kişiliğin toplumsal ve ahlaki yönünü temsil eder. Süper ego'nun etkilerinin göze en çok çarpan biçimi, kendisine karşı saldırganlığı benimsetmiş oluşudur. Süper ego, kendine karşı saldırganlığı, egoya baskı yaparak sağlar. Eğer süper ego gelişmişse, daha objektif standartlar edinir ve baskısı azalır. Böylece insan kişiliği daha sağlam ve çatışması az olan bir yapıya bürünür (Kasatura, 1998: 33-34).

Hjelle (1976)'a göre Freud'un özgüvene bakış açısında kişinin kendini değerlendirmesi, yaşantısı boyunca karşılaştığı başarı ve başarısızlıkların sıklığına bağlıdır. Çocukluk döneminde, sergilenen davranışların aile tarafından takdir görmesi ve onaylanması sonucu ideal ego ortaya çıkar. İdeal ego, çocuğun özgüven duygusunun artmasına, ve kendisiyle ilgili olumlu bakış açısı geliştirmesine neden olur. Onaylama davranışının ebeveynler tarafından sürekli tekrar edilmesi, çocuğun özgüven artırmasına zemin hazırlar (Merey, 2010: 9).

Çocuğun ebeveynleriyle ilişkilerinde emniyet güdüsüne zarar veren herhangi bir durumla karşılaşır ise temel güvensizlik ortaya çıkar. Çocuk çevresinde olumsuz davranışlara sürekli tanık olduğu ortamlarda, kendisini önemsiz çaresiz ve tehlike durumunda hisseder, anne babanın gerekli sıcaklık ve değeri veremediği durumlar temel güvensizlik duygusu gelişme gösterir (Kasatura,1998: 34-35).

1.24.2. Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre özgüven

Erikson normal gelişimi sekiz evre halinde ortaya koymuş, her evrede benliğin karşılaştığı bir olumlu benlik, bir de bunun aksi olarak olumsuz benlikten bahsetmiştir. Bu evreler: Bebeklik,küçük çocukluk, ilk çocukluk, orta çocukluk, ergenlik, genç yetişkinlik, orta yetişkinlik ve ileri yetişkinliktir (Başoğlu, 2007: 23).

Erikson, psikososyal gelişim dönemlerini sırasıyla şu şekilde belirtmiştir (Burger, 2006: 165-170).

- Temel güvene karşı güvensizlik dönemi.
- Özerkliğe karşı kuşku ve utanç dönemi.
- Girişimciliğe karşı suçluluk duygusu dönemi.

- Çalışkanlığa (başarıya) karşı yetersizlik (aşağılık) duygusu dönemi.
- Kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası dönemi.
- Yakınlığa karşı yalıtılmışlık (yalnızlık) dönemi.
- Üretkenliğe karşı verimsizlik (durgunluk) dönemi.
- Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk dönemi.

Özellikle anne ile çocuk arasındaki meydana gelen olumlu ilişki, temel güven duygunun çekirdeğini oluşturmaktadır (Kasatura, 1998 :37). İnsanoğlu bebeklik döneminin ilk birkaç yılında, çevredeki insanlara bağımlılık gösterir. Kişilik gelişiminin ilk dönüm noktası ifade eden bu dönem de, bebeğe yeteri kadar ilgi gösterilmesi, sevilmesi ve ihtiyaçlarının giderilmesi büyük önem arz etmektedir. Yeteri kadar ilgi gören ve ihtiyaçları karşılanan bebeklerin güven duyguları gelişir aksi durumlar da ise güven duygusu gelişemez, kişilerin yaşamlarında içe kapanıklık baş gösterir ne kendilerine ne de başka bireylere güvenebilirler (Burger, 2006: 165).

Erikson'un öne sürdüğü bu evrelerin her biri kişinin özgüven geliştirmesi açısından önemlidir. Özellikle birinci evre temel güven duygusuna sahip olunması açısından önem arz ederken beşinci evre de kişinin ergenlik döneminde yaşadığı kimlik karmaşasının çözülmesi açısından büyük önem taşımaktadır.Çocuğun küçük yaşlardan itibaren özerkliği, girişimciliği ve çalışkanlığı bir şekilde engellenirse çocuğun özgüven gelişimi de dolaylı yollardan engellenmiş olur (Bilgin, 2011: 32).

1.2.4.3.Adler ve bireysel psikolojiye göre özgüven

Adler'e göre tüm insanlar hayata bir aşağılık duygusuna sahip olarak gelirler. Dünyaya gözlerini yeni açmış bir bebeğin hayatını devam ettirmek için büyük ve güçlü yetişkenlere bağlı olması buna bir örnek olarak gösterilebilir. Adler bu bağlılık algısını, hayat boyu aşağılık duygularımızla başa çıkmak için göstereceğimiz çabanın başlangıcı olarak görür (Burger, 2006: 152).

İnsanoğlu zihinsel, fiziksel ve sosyal mevki olarak güçsüz ve aciz şekilde dünyaya gelmesinin yaratmış olduğu eksiklik duygusundan kurtulmak amacıyla,

hayatı boyunca çaba gösterir. Kişinin ömrünü idame ettirdiği süre boyunca devam eden hedeflerine ulaşma çabası, sahip olduğu başarı ve başarısızlıklar özgüvenine olumlu ya da olumsuz katkı sağlar. Ebeveynlerin çocuktaki bu çabaya destek olması çocukların özgüven sahibi bireyler haline gelmelerini sağlama bakımından oldukça önemlidir. Ebeveynleri tarafından bu desteği göremeyen çocuklar ya da ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum takınması özgüveni zedeler (Başoğlu, 2007: 23).

Adler ayrıca bireylerde gelişen güvensizlik duygusunun, diğerleri üzerinde üstünlük sağlamak için kullanılan bir silah olduğunu ileri sürmüştür. Çocukluk döneminde fazlasıyla şımartılan çocukların, yetişkinlik dönemine geldiklerinde çevrelerindeki insanların aileleri kadar verici olmadığını görmek, onlarda güven eksikliği durumunu ortaya çıkartmaktadır (Kasatura, 1998: 35).

1.2.4.4. Sullivan'ın ilişkiler kuramına göre özgüven

Sullivan, kişiliğin var olması için gerçek ya da hayal ürünü kişiler arasında bir ilişki olması gerektiğini söyler. Kişiliğin insanın hayatını sürdürdüğü ve sahip olduğu, karmaşık kişiler arası ilişkilerden, soyutlanması mümkün değildir (Burger, 2006: 177).

Sullivan'a göre üç önemli benlik sistemi vardır, Bunlardan birincisi 'iyi ben' anneyle çocuk arasında gelişen hoş karşılanan ilişkilerin sonucu olarak ifade edilir. Bu benlik sisteminde çocuk kendisine yönelik saygısını artırarak olumlu duygulara sahip olur. Bu benlik sistemlerinde ikinci ise 'Kötü Bendir'. Kötü ben annenin çocuğa yönelik geliştirdiği olumsuz durumlar sonucu meydana gelir. 'Kötü bende' çocuk kendisine yönelik olumsuz duygular geliştirir. Üçüncü sistem ise 'Ben ve Ben Olmayan' olarak ifade edilir ve herhangi bir yapıcı fonksiyona sahip değildir (Taşgit, 2012: 8).

Özgüven gelişimini bireyler arası ilişkilere dayandırması, aile bireylerinin özgüven gelişimindeki önemini vurgulaması ve özgüvenin oluşumunu ortaya çıkaran yöntemlere odaklanması, Sullivan'ın özgüven konusunda değindiği noktalardır (Başoğlu, 2007: 23).

1.2.4.5. Horney ve bütüncül yaklaşıma göre özgüven

Karen Horney, bireyin doğuştan itibaren kendini gerçekleştirme yeteneğine sahip olduğunu ileri sürer. Kişinin çocukluk yıllarında ihtiyaç duyduğu

temel gereksinimlerinin karşılanmadığı durumlar da benlik gelişiminde bir takım eksiklikler görülür. Bununla birlikte Horney benlik gelişiminin sadece çocukluk dönemlerinde ortaya çıktığı görüşünü reddederek orta yaş ve yetişkinlikte de benlik gelişiminin devam ettiğini savunmaktadır. Horney, güven ve doyumun insan kişiliğini yönlendirici iki temel eğilim olduğunu söyler. Kabul görme ve güven duygusu arasında özellikle çocukluk yılları bir bağlantı vardır. Çocukluk döneminde görülen kaygı ise doyumsuzluk yaratmaktadır (Aslan, 1992: 10).

Horney (1885-1952), bireyler arasındaki ilişkilerin özgüvenle olan ilintisini ve bireyin kendisi için tehdit unsuru oluşturan duygulardan korunmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Çaresizlik ve yalnızlık hislerini sebep veren durumlar üzerinde durmuştur, “temel kaygı” olara adlandırdığı bu hislerin bireyi mutsuzluğa sürüklediğine, etkinlik ve veriminin azalmasına sebebiyet verdiğini söyler. Özellikle çocukluk döneminde, bireyin çevresindeki insanlara kendisini uzak hissettiği durumlarda, temel kaygı görülür, bu temel kaygı güvenlik hissini bir sonucudur, güvenlik hissi ise özgüven kavramı ile ilişkilendirilmiştir (Kurtuldu, 2007: 61).

1.2.4.6. Rosenberg’e göre özgüven

Rosenberg’e göre benlik saygısı ile özgüven birbirlerine çok yakın kavramlardır ve bu iki kavram sıklıkla birbirinin yerine kullanılmaktadır. Rosenberg Özgüvenin zorlukları başarıyla yönetmek, engelleri aşmak veya daha genel olarak olayların istenilen şekilde gerçekleşebileceğine olan inanç şeklinde tanımlarken özgüvendeki temel noktanın bireyin kendi yaşamında aktif rol oynaması olarak açıklamaktadır. Benlik saygısının temelinde ise kendini kabullenme, kendine saygı, ve kendi değerini hissetmesi gibi duygular vardır. (Gökalp, 2009: 10).

Rosenberg (1965), ergenlik döneminde bireylerde yüksek özgüveni meydana getiren etmenler üzerine araştırmalar yürütmüş, konuyla alakalı sosyal çevre ile aile ortamının önemine dikkat çekmiştir. Rosenberg’in bulgularına göre düşük özgüvenli bireylerde , yüksek özgüvenli bireyler kıyasla daha fazla nörotik eğilimler, sosyal ilişkilerde zorluk yaşama ve geleceğe yönelik başarı umudu yoksunluğunun gözlemlendiğini söylemiştir. Bireyin sosyal çevresinde yaşamış olduğu güvensizlik duygusu ve çevresinden aldığı olumsuz

değerlendirmeler özgüven düzeyinin azalmasına sebebiyet vermektedir (Merey, 2010: 16).

1.2.4.7. Coopersmith'e göre özgüven

Coopersmith'a göre özgüven bireyin tavır ve davranışlarına karar veren, kendisinin hakkında düşüncelerinin tamamıdır. Ortaya koyduğu araştırmalar neticesinde çocuğun ebeveynleri tarafından kabul görmesinin, çocuğun kendisine yönelik tutarlı özgürlük sınırlarının uygulanmasının, çocuğa inisiyatif alma imkanı sağlanmasının, çocuğun yüksek özgüvenli bir birey olarak yetişmesinin üç ana kuralı olduğunu saptamıştır (Başoğlu, 2007: 23).

Coopersmith'e göre özgüven, kimlik değerlendirmesini, savunma mekanizmasını ve bu olguların değişik yansımalarını barındıran karmaşık bir olgudur. Coopersmith çalışmalarını iki grupta bir araya getirmiştir:

- Bireyin kendisini algılayışı ve tanımlamasını ifade eden öznel tutum,

- Kişinin özgüvenini çevresine yansıtmak görevi olan davranışsal tutum.

Bireyin kendisini değerli, saygın hisseden yüksek özgüvene sahip ve kendini değersiz hisseden fakat bu hissi kabul edemediği için savunma yöntemlerine başvuran, savunmacı özgüven Coopersmith'in incelediği konulardır (Umutlu, 2010: 40)

Tüm bu durumlarla birlikte bireyin yaşamında kazandığı başarılar, değer ve beklentiler Coopersmith'e göre özgüvenin oluşumunda rol oynayan diğer etmenlerdir (Çelik, 2014: 24).

1.2.4.8. Rogers'ın kişilik kuramına göre özgüven

Carls Rogers insan doğasına iyimser bir şekilde yaklaşan psikologlardan birtanesidir. Ona göre her birey doğduğu andan itibaren mutluluğu arar ve potansiyelini ortaya çıkartmak için çaba sarfeder. Rogers, iyiye doğru gelişmenin insanın doğasında olduğunu söyler. Benlik bilincinin önemine dikkat çeker. Bir kimsenin benlik bilincinin onun kendisiyle ilgili düşüncelerini, algılamalarını ve kanaatlerini içerdiğini vurgular (Cüceloğlu, 2006: 428).

Rogers'a göre, kişinin kendisini algılamasıyla ortaya çıkan gerçek benlik ve kişinin olmak istediği nitelikleri içeren ideal bir benlik vardır. Gerçek benlik ve ideal benlik arasındaki uyum olduğu gözlenirse özgüven olumlu şekilde etkilenir. Farklılıkların ortaya çıkması durumunda ise olumsuz etkiler görülür. Kişinin özgüveni gerçek benlik, ideal benliğe yaklaştıkça orantılı olarak artar. Her kişide bulunan olumlu ilgi ihtiyacı; sıcaklık, sevilme, beğenilme ve kabul edilme gibi hisleri içermektedir. Aile içerisinde ve kişinin sosyal çevresindeki kişiler ile iletişimde bu ihtiyaçlarının karşılandığına inanan bireylerin özgüven düzeyleri, bu ihtiyaçları karşılanmamış bireylere göre daha yüksektir (Bilgin, 2011: 38).

1.2. Algılanan Risk

1.2.1.Risk ve Algılanan Risk

Risk kelimesinin, kökeni tam olarak açıklanamamakla birlikte, Yunanca'da, kayalıklara yakın bir şekilde,seyretme anlamı taşıyan 'rhiza' kelimesinden ortaya çıktığı düşünülmektedir. Öne sürülen iddiaya göre,İtalyanca 'risco' kelimesinden türetilmiş, İngilizce'ye ise risk olarak geçmiştir (Ayto, 2005: 427). Türk dil kurumu online sözlüğüne bakıldığında risk, "Zarara uğrama tehlikesi, riziko' olarak tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr, 2015). Risk olgusunun yoğun olarak kullanıldığı başlıca alanlar, iktisat, pazarlama, psikoloji, karar verme, yönetim, sigorta, kamu yönetimi ve finansdır. Bu alanların her biri, risk kavramına farklı bir bakış açısı getirmiştir. Bu bakış açıları, kişilerin risk seçimlerinin sonuçları, riskin nasıl olması gerektiği, sonuçların ve seçimlerin, karakteristikleri üzerinde durmuştur (Conchar vd, 2004: 418-419). Risk kavramı, ekonomi, finans ve karar verme bilimlerinde ve karar verme teorilerinde başarılı bir şekilde kullanılmasıyla 1920'li yıllarda popülerlik göstermiştir (Dowling ve Staelin, 1994: 119).

Algılama kavramına bakıldığında, en basit tanımla, beş duyu yardımıyla, düş dünyayı tanımak şeklinde açıklanmıştır. Algılama, pazarlama kavramıyla, yakın bir ilişki içerisinde ve her birey için, sosyal sınıf, kültür, danışma grubu, sosyo-ekonomik etkenler içerisinde biçimlendirilmiş bir algı alanı vardır (Özer, 2009: 2). Bir başka tanımda ise algılama, kişinin kendisi için anlam ifade eden bir dünya görünümü yaratmak amacıyla, girdilerini, seçme organize etme ve yorumla süreci şeklinde tanımlanmıştır (Kotler ve Armstrong, 2000: 148).

Algılanan risk kavramı ise ilk kez 1960 yılında Ramond Bauer tarafından ortaya atılmıştır. Bauer'e göre bireylerin satın alma davranışları bir takım riskler içermektedir. Çünkü satın alma davranışıyla birlikte, bireyler, beklenmedik ya da memnun olmadıkları durumlarla karşı karşıya kalabilirler (Lim, 2003: 218). Bu durumla birlikte Bauer algılanan riskin iki yapısı olduğunu ileri söyler. Bunlardan birincisi belirsizlik durumuyken ikincisi muhtemel sonuçlardır (Taylor, 1974: 54). Bauer ayrıca, algılanan risk kavramının sadece satın alma öncesinde, karar verme ya da araştırma aşamasında bulunmadığı, aynı riskin satın alma sonrasında da oluşabileceğini ileri sürer (Larsson, 2001: 27).

Cox ve Rich (1964) ise algılanan riski belli bir satın alma kararı vermede bir tüketicinin algıladığı risk miktarı ve özelliği şeklinde açıklamaktadırlar. Araştırmacılar satın alma amacının, algılanan risk kavramının temeli olduğunu ileri sürmüşlerdir. Tüketicilerin, gerçekleştirmiş oldukları satın almanın, amaçlarına ulaşmasına izin verip vermeyeceğinden emin olma durumu, risk algısını doğurmaktadır. Bu noktada algılanan riskin miktarı ise iki faktörün fonksiyonu şeklinde açıklanır bunlardan birincisi satın alma amacının önemi ve içerdiği maliyetler (ekonomik, zaman, fiziksel, psikolojik); ikincisiyse satın alma durumunda bireyin kazanacağı veya kaybedeceği miktarla ilgili subjektif değerlendirmelerdir (Deniz, 2007: 37). Chunningham (1967) algılanan riski, "belirsizlik" ve "sonuç" olmak üzere iki faktör ile ortaya koymuştur. Bu noktada belirsizlik; belirli bir olayın gerçekleşme olasılığı; sonuç ise, herhangi bir olayın gerçekleşmesi durumunda tüketiciye olan maliyet şeklinde açıklanır. Ortaya atıldığı günden günümüze kadar, algılanan risk kavramı ile ilgili bir çok açıklama yapılmasıyla birlikte, Chunningham'ın iki parçalı modelinin kullanılabilirlik, tahmin edicilik, geçerlilik ve güvenilirlik için en uygun tanımlama olduğu ileri sürülmüştür (Keleş, 2011: 12).

Bettman (1974) risk algısını, tüketici açısından incelemiştir, tüketici açısından değerlendirmiş , yapısal risk (inherent risk) ve katlanılan risk (handled risk) şeklinde iki risk yapısından bahsetmektedir. Bettman yapısal riski, ürün sınıfı seviyesinde olan ve tüketici üzerinde etkisi bulunan gizli bir risk olarak açıklar. Katlanılabilir risk ürün sınıfında belli olan bir marka söz konusu olduğunda meydana gelen çatışma miktarıyla ilgilidir (Bettman, 1974: 184)

Peter ve Ryan (1976), algılanan riski belirli bir satın almayla alakalı kayıp beklentiler olarak tanımlamışlardır. Araştırmacılar marka düzeyinde algılanan

riskin kavramsal ve çok boyutlu olmayan bir modelini geliştirmek amaçlı çalışma yürütmüşlerdir (Erdoğan, 2012 :14). Bununla birlikte markalaşma ile ilgili olarak marka farkındalığı, algılanan kalite, marka imajı, marka güveni, marka tutumu ve marka sadakati gibi değişkenlerin turistlerin satın alma kararı vermelerini olumlu yönde etkilediği, algılanan risk boyutunu ise negatif yönde bir etkilediği bulunduğu görülmektedir (Yıldız, 2013: 135).

Tüketicilerin risk algılamaları sebeplerine genel hatlarıyla bakıldığında, satın alınmak istenen ürünün pahalı olması, ürünün kompleks bir özellik göstermesi ya da pazarda daha önce yer almamış yeni bir ürün olması ,gibi faktörler göze çarpmaktadır (Solomon vd, 2006: 271). Herhangi bir seçim durumunda riskin iki yönü ortaya çıkmaktadır. Bu yönler, çıktıların (sonuçların) etkilerin belirsiz olması durumudur. Çıktıların belirsizliğiyle ilgili olan risk, bilgi edinme yoluyla azaltılabilir. Etkilerin belirsizliği kayıpları azaltabilir veya seçimi erteleme yoluyla sorunun üstesinden gelinebilir. Herhangi bir seçim durumunda risk muhtemel kayıp şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Muhtemel kayıp psiko-sosyal ya da fonksiyonel-ekonomik veya bunların bir kombinasyonu şeklinde olabilir (Taylor, 1974: 54). Tedirginlik ve riski, tüketicinin davranışları alanında direkt birbiriyle alakalı bir çalışma yapılmamış olmasıyla birlikte, kişinin herhangi bir olasılığı gündemine aldığı her koşulda durumda tedirginlik hissine kapılacağı düşünülmektedir (Taylor, 1974 :57).

Algılanan risk, bireyle alakalı öznellik gösteren subjektif bir olgudur. Tüketicinin demografik karakteristikleri başta olmak üzere satın alma karar sürecinde etkisi olan tüm faktörlerin risk algısını da etkilediğinden söz etmek mümkündür. Bununla birlikte, ürünün sahip olduğu özellikler de de risk algısı üzerinde arttırıcı ya da azaltıcı etkilerin ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. (Ateşoğlu ve Türker, 2014: 12). Riskin düzeyini belirleyen unsurlar ise, ürünün ilgili bilgi yetersizliği, ürünün pazara ilk kez giriş yapıyor olması, teknolojik olarak karmaşık özellik göstermesi, markalar arası kalite farklılıkları, ürünün maliyetinin yüksekliliği ve ürünün tüketicinin için önem düzeyi gibi faktörler göze arpmadır (Ateşoğlu ve Türker, 2014: 12).

1.2.2. Turizmde Algılanan Risk

Güvenlik turizm hareketinin oluşması için gerekli içsel ve dışsal uyarıcıların başında gelmektedir. Turizm hareketinde, genellikle alışılmış bir

yerden yabancı bir ortama girişi söz konusu olduğundan, güvensiz ve belirsiz bir ortamda turizmden söz etmek oldukça güçtür . Bunun sonucu olarak, turizm hareketinin var olmasında güvenlik faktörünün ön planda olması, sebeple turizm hareketinin gerçekleşmesinde güvenlik faktörünün önemi inkar edilemez bir gerçektir (Seçilmiş ve Ünlüöner, 2009: 66).

Güvenlik konusundaki eksikliğe ve tehlike algılarına son derece hassas olan turizm sektörü, kırılganlık özelliğine sahiptir. Turistler için, güven olgusunun azalması ya da turistik destinasyonda suç vakalarının yüksek oluşu, sektör için doğrudan bir tehdit unsurudur. Güvenlik, destinasyon seçiminde de önemli bir faktör olmakla birlikte, destinasyonda turistlerin rahat ve huzur içerisinde bir tatil yapmaları açısından önem teşkil eder (Aksu vd, 2013: 744). Güvenlik, gereksiniminin kaynağını, özgerçekleşim gereksinimi oluşturur (Rızaoğlu, 2012: 75). Özgerçekleşim gereksinimleri ise, kendine güven, kendini iyileştirme, kendini geliştirme, inanç ve yaratıcılık kavramlarından oluşmaktadır (Rızaoğlu, 2012: 68).

Turizmde risk algılaması konusunda yapılan araştırmalara bakıldığında, ilk çalışmaların Roehl ve Fesenmaier (1992) tarafında yapıldığı görölmektedir. Roehl ve Fesenmaier, belirli risk çalışmalarında diğer disiplinlerden de yararlanmışlardır (Simpson ve Siguaw, 2008: 316). Roehl ve Fesenmaier (1992) tatil ve algılanan risk arasındaki ilişkiyi araştırmış ve çizelgede belirtildiği gibi yedi çeşit algılanan risk boyutu tespit etmişlerdir. Faktor analizi değerlendirmesi sonucunda, algılanan riski üç boyutta tanımlamışlardır. Bunları fiziksel/donanım riski, tatil riski ve çekim yeri riski olarak belirlemişlerdir.

Çizelge.1.2. Risk Boyutları

BOYUTLAR	AÇIKLAMA
Donanım Risk.	Tatildeyken olası mekanik donanım veya organizasyonel sorun olasılığı.
Finansal Risk.	Tatile ödenen paranın değerinde olmaması olasılığı.
Fiziksel Risk.	Tatildeyken,yaralanma,hastalanma gibi tehlike olasılığı.
Psikolojik Risk.	Tatilin, kendi imajına ya da kişiliğine uygun olmaması olasılığı
Memnuniyet Riski.	Tatilin kişisel memnuniyeti sağlamama olasılığı.
Sosyal Risk.	Tatilin başkaları tarafından olumsuz karşılanması olasılığı.
Zaman Riski.	Tatilin Boşa Harcanması veya çok zaman alması olasılığı.

Kaynak: Roehl,W.S. ,Fesenamier, D.R. (1992). Risk Perception and Pleasure Travel. AnExploratory Analysis, Journal of Travel Research. 30(4): 17 :26.

Turizmle ilişkilendirildiğinde, algılanan risk, turistlerin seyahat hizmetlerini satın alma ve tüketme süresince ve bununla birlikte tatil amaçlı gidilen yerde deneyimlemiş ve algılamış oldukları tüm olgular şeklinde tanımlama yapılmıştır (Tsaun vd:1997: 797).

Butler and Crino (1992) gerçek risk ile varsayımsal risk arasında bir ayrımı ortaya koymuşlardır. Gerçek risk, belirli kararlara ya da hareketler sonucu ortaya çıkabilecek bir yaralanma ya da kaybın oluşması durumuyken, hipotetik (varsayımsal) risk tamamen turistlerin risk algılarıyla ilişkilendirilmiştir ve bu algı turistler arasında farklılık da gösterebilir. Risk algısı, turistlerin vermiş oldukları kararların sebepleri ve tatil motivasyonları arkasındaki önemli olgudur. Riskli bölgeleri seyahat kararı, tamamen riski algılama derecesiyle ilgilidir (Linda de Bouer, 2014: 8). Turistler herhangi bir risk ya da güvenlik endişesi duyduklarında , mevcut planlarını gözden geçirebilir, destinasyon değişikliğine gidebilir, tatil

davranışlarını hakkında bir değişikliğe gidebilir, eğer gidilecek bölge için kararlılık durumu varsa bölge hakkında daha çok bilgiye ihtiyaç duyabilirler (Reisenger ve Movando, 2005: 212).

Mitchell ve Vassos (1998) da turistlerin herhangi bir destinasyona yönelik olumsuz tutumlarının nedenlerini, mevcut risk koşullarından ya da durumlarından ziyade zihinsel algılamalardan doğduğunu ileri sürmüştür Mitchell ve Vassos (1998)'a göre turistik destinasyona yönelik kararlar, gerçek mevcut risklerden daha çok algılanan risklere yönelik verilmektedir. Bunun sonucu olarak araştırmacılar riskleri mevcut riskler ve algılanan riskler şeklinde kategorize etmişlerdir (Çetinsöz, 2011: 31). Tüm bu bilgileri algılanan ya da gerçek risk, suç ve güvenlik kaygıları, turizm davranışını, destinasyon imajını ve seçimini etkilediği söylenebilir. Savaş veya diğer politik düzensizlikler, destinasyona yönelik risk algısını artıran faktörlerlerdir. Bununla birlikte krizler de, bölge için potansiyet turistlerin başka çekim merkezlerine yönelmesine sebep olabilir (Mansfeld ve Pizam, 2006: 30).

Yapılmış çalışmalara bakıldığında, araştırmacılar, turistlerin algılamış oldukları risk faktörlerini, 4 ana başlık altında ortaya koymuşlardır. Bunlar terörizm, savaşlar, politik istikarsızlık suç ve sağlık kaygılarıdır. Bunlara ek olarak, doğal felaketler, salgın hastalıklar, politik çalkantılar da turistlerde risk algısının oluşmasına etki eden faktörlerdir. Çalışmalar, belirli bölgelerden kaçınmak için, riskin önemli bir yordayıcı olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle medyanın bu konuda tutumunun, destinasyon algısı üzerindeki önemi yadsınamaz. Ortaya çıkan yeni haberler, ve ağızdan ağıza reklam faaliyetleri de seyahatle ilişkilendirilmiş risk üzerinde etkilidir (Rittichainuwat ve Chakraborty, 2008: 2).

Seyahat acentaları,ve hükümetler düzenli bir şekilde, turizm hareketiyle ilgili, riskler konusunda uyarılarda bulunmaktadır. Oluşması muhtemel risklere karşı, tedbir önerilerinde bulunmakta, turistlere gitmiş oldukları destinasyonlar hakkında bilgi edinmelerini söylenmektedir. Bireysel bazda uluslararası turist hareketini ilgilendiren en önemli olgunun, güvenlik ve emniyet olduğu belirtilmektedir (Lepp ve Gibson, 2003: 606-607). Örneğin İngiltere, Türkiye'ye turistik amaçlı gelecek olan vatandaşları için birtakım uyarılarda bulunmuştur. Aktif bir terör hareketinin ülkemizde mevcut olduğunu, Suriye sınırında olan hareketlilikleri, ülkemizde meydana gelen politik olayları, para kullanımıyla ilgili

durumları, meydana gelen depremleri, genel hukuk kuralları gibi çok sayıda alanı içine önerilerde bulunmuştur (://www.gov.uk/foreign-travel-advice/turkey, 2015). Bu konu da göze çarpan bir nokta ise bilgilerin oldukça güncel olduğudur. Tıpkı İngiltere gibi bir çok ülke başka ülkelere giden vatandaşları için benzer konularda uyarılarda bulunduğu bilinmektedir.

Bir bireyin satın alma durumlarında da algılamış olabileceği bir takım riskler mevcuttur. Bu riskleri ortaya koymak gerekirse şu şekilde bir açıklama getirebilir (Rızaoğlu, 2012: 170).

***Belirsiz satın alma amaçları;** Bir insan tatile çıkma kararını verse bile ne cedit bir tatil yolculuğu yapması konusunda kararsız olabilir. Antalya’da bir haftalık dinlendirici bir tatil mi yoksa Güney Amerika’da bir haftalık heyecanlandırıcı ve macerasal bir yolculuk mu daha ödüllendiricidir?

***Belirsiz satın alma ödülleri;** Tatil satın alma amacı çok acık olarak bilinse bile insan satın alma amacının en iyi karşılanması konusunda belirsizlik yasayabilir. Eğer bir tatilin temel amacı dinlenmek ise Antalya Kemer’e mi yoksa Bodrum’a mı gitmek daha ödüllendiricidir?

***Satın alma deneyim eksikliği;** İnsan satın alma konusunda geçmiş deneyimlere sahip olmayabilir ve bu nedenle risk algılayabilir. Örneğin, yabancı tatil çekim yerine yapılan bir yolculuk daha riskli olarak algılanır.

***Olumlu ve olumsuz sonuçlar;** İnsan tüm tatil seçeneklerini hem olumlu hem de olumsuz sonuçlara sahip olduğunu algılayabilir. Ulaşım türleri içinde bir çekim yerinin havayolu ile ziyaret edilmesi en hızlı iken yolculuk boyunca bir şey görmek mümkün değildir.

***Arkadaş etkileri;** Tatil satın alma kararı önemli bir arkadaş grubunun çoğu üyeleri tarafından yapılan kararlardan farklı olabilir. Bir kimsenin arkadaşları yabancı çekim yerlerine yaptıkları seyahatlerde çok para harcayabilir ve pahalı bir karavan satın alınan bir küme üyesine kuşku ile bakabilir.

***Finansal durumlar;** Bir insan finansal durumunda önemli değişiklikler olduğu zaman risk algılayabilir. Durgun bir ekonomide işini kaybetme olasılığını düşünen insanın durumu buna iyi bir örnek teşkil eder.

Hizmet sektörü için en fazla kullanılan risk boyutlarına bakıldığında finansal risk (yanlış hizmetin sebep olduğu para kaybı), fonksiyonel risk veya performans riski (ürünün sahip olduğu özelliklerin tüketici ihtiyaçlarına cevap verip vermeme durumu), fiziksel risk (hastalık yaralanma durumu), sosyal risk (bireysel ya da sosyal statüyle ilgili ya da sosyal statü kaybı) psikolojik risk (kişinin kendi imajına zarar vermesi), memnuniyet riski (memnuyetsizlik) ve zaman riski (zaman performansını ve zaman kaybıyla ilgili) olarak belirtilmiştir.

Tüm bu durumlarla birlikte, Reisinger ve Mavondo (2005) turizm sektöründe algılanan risk çalışmalarında on üç seyahat riski (kültürel, donanım/işlevsel, finansal, sağlık, fiziksel, politik, psikolojik, memnuniyet, sosyal, uçak kaçırma, bombalama, biyolojik veya kimyasal saldırı, ve zaman) boyutu ortaya koymuşlardır. Mitchell ve Vassos (1998) ise bir tatil paketinde 43 risk faktörü tanımlamışlardır. Bunlar “doğal afetler” gibi ciddi olaylardan “tur temsilcisinin aktivitelere katılmaması” gibi sıradan olaylara kadar sıralanmıştır (Çetinsöz, 2011: 36).

1.2.3.Turizmde Algılanan Riskin Boyutları

Çalışmanın bu bölümünde Hizmet sektörü için en fazla kullanılan risk boyutlarına yer verilmiştir. Bu boyutlar finansal risk,fonksiyonel risk veya performans riski fiziksel risk, sosyal risk psikolojik risk, memnuniyet riski ve zaman riski olarak belirtilmiştir (Roehl ve Fesenmaier, 1992: 18). Literatürde ayrıca aynı risk boyutları farklı isimlerle incelenmektedir. Örneğin, fonksiyonel risk, işlevsel ve performans riski, finansal risk ise, para riski olarak adlandırıldığı durumlar görülmektedir.

1.2.3.1. İşlevsel (fonksiyonel, performans) risk

İşlevsel (Fonksiyonel) risk, hizmetlerin umulan performansı ortaya koyamadığı durumlarda ortaya çıkan şekilde tanımlanmaktadır (Keh ve Sun, 2008: 122). İşlevsel (Fonksiyonel) risk ürünün beklenen yararları ya da doyumları gerçekleştiremeyeceği, veremeyeceği ya da başaramacağı ile ilgili algılanan risktir. Örnek vermek gerekirse; ürün, beklenen umulan, şeyi başaracak mıdır? Yetecek midir? Uzun süreli olarak dayanacak mıdır? Kaldığı otel odasında gürültüden uyuyamayan, yediği yemekten karın ağrısı şikayeti çeken, kalmış

olduğu otelde sabah kahvaltısı yapamayan, yediği yemek içinden haşerat çıktığı gören turist işlevsel riskle karşı karşıyadır (Rızaoğlu, 2012: 171).

1.2.3.2. Fiziksel risk

Fizyolojik risk adı da verilen bu risk ürünün tüketiminden dolayı kişinin kendisi ya da başkalarının bedenine verebilecek potansiyel zararlarla ilgili algılanan bir risktir. Örneğin; ürününü kullanımı güvenli mi? rn kullanan bireye ve diğerlerine herhangi bir tehlike sergileyecek mi? rn evreye tehlike verecek midir? Kaldığı otel odasından elbiseleri alınan, bindiği tur otobüsünde kaza geçirmesi sonucu ayağı kırılan, yediği yemekten zehirlenerek hastaneye kaldırılan, yemek yediği otel restoranında garsondan ya da tur rehberinden dayak yiyen turist fiziksel riskle karşı karşıyadır (Rızaoğlu, 2012: 171). Tüm bu durumlarla birlikte turistlerin tatil kararlarını alırken karşılaşmış oldukları can güvenliği riski de fiziksel risk boyutu içerisinde değerlendirilmektedir (Ateşoğlu ve Türker, 2014: 10).

1.2.3.3. Toplumsal risk

Ürünün toplumsal açıdan önemli olduğu durumlarda ortaya çıkar. Kişinin yanlış bir ürün seçmesinin başkaları ntnde kendisi için sıkıntı ve utanç yaratacağı yönünde algılamış olduğu risktir. İnsanlar toplumsal saygınlık açısından önem verdikleri ürünleri tükettikleri zaman, toplumsal riske katlanırlar. Ancak, bu tüketimlerde tüketiciler her daim doyuma sahip olamayabilirler. Örneğin satın alınmış bir ürünü ailem ve arkadaşlarım uygun bulacak mıdır? rn düşünceleri benim için önemli olan kişileri memnun edecek midir? rn özdeşleşmek istediğim insanların kullandığı ürünlere benzer midir? Kaldığı otel arkadaşları ya da sevgilisi tarafından beğerilmeyen, belli bir azınlık için olanaklı olan fakat bu yolculuğu yapamayan, komşusu her yıl geziye çıktığı halde kendisi çıkamayan bir birey toplumsal risk yaşamaktadır (Rızaoğlu, 2012: 171).

1.2.3.4. Finansal risk

Tüketicinin demiş olduğu paranın, satın alınmış olan ürününden beklediği faydayı göremediği durumlarda böylece maddi değerin karşılığının alınamadığı, başka bir ifadeyle ürüne kendi değerinden daha fazla bir ödeme yapıldığı durumlarda meydana gelen risk şeklinde açıklanmıştır (Kim Qu, 2009: 206). Ekonomik risk de denen bu risk, yüksek fiyatlı ürünlerde daha çok ortaya

çıkılmaktadır. Ürünün zaman, para ve çaba itibariyle maliyetine değmeyeceği ile ilgili algılanan risktir. Ürün tüketici bütçesinde önemli bir yer tutuyorsa, veya uzun zamanda finansal koşulları zorluyorsa, ekonomik risk de artar. Örneğin ürün, sınırlı satınalma gücünün en iyi göstergesi midir? Çıktığı tatilinde oldukça yüklü harcama yapan fakat büyük bir gerilimle geri dönen, ünlülerin gittiği otele herhangi bir ünlü göremeyen turistin karşılaştığı risk finansal risktir (Rızaoğlu, 2012: 172).

Seyahat ve tatil hareketleri, çeşitli ve birbirinden farklılık gösteren fiyat düzeylerindeki ürünlerin bir araya getirilmesini ön koşul olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla tüketici konumundaki turistler tatil için hazırlık yaparken konaklama, yiyecek içecek, ulaşım, yeni giyecekler, valizler, sigorta, hediyeler, bahşişler vb birçok maliyet kalemiyle karşılaşmakta olup, algılanmış riskleri finansal açıdan birçok satın almadan meydana, gelen karmaşık bir özellik göstermektedir (Erbaş, 2011: 78).

1.2.3.5. Psikolojik risk

Bireylerin özgüvenleriyle ilişkili olarak ortaya çıkan risktir (Demir, 2011: 268). Bir ürünün kişisel olarak tüketimi durumunda ortaya çıkmaktadır. Psikolojik risk yanlış bir ürün seçmenin, tüketicinin benliğini zedeleyeceği ile ilgili algılanan risktir. Örneğin, ürünün kullanımı bir rahatlık ve güzel duyu yaratacak mıdır? Ürün başkalarını etkileyecek midir? Ürünün satın almakla doğru bir karar verildiği ortaya çıkacak mıdır? Ürünü hak etmekte miyim? Özenle karar verip gittiği otelde kumarbazların kaldığını gören, modern bir otel olmasına karşın, kendisine havuza girerken örtülü girilmesini söyleyen, islam dini kurallarına ve inançlarına bağlı olup ancak gitmiş olduğu otelde domuz eti yediğini sonradan öğrenen bir turistin karşılaştığı risk psikolojik risktir (Rızaoğlu, 2012: 172).

Psikolojik risk, bünyesinde statü ve aidiyeti barındırır ve bireyin kendisine duyduğu saygının yoksunluğu emsallere çekici görünmemeye ilişki içerisindedir. Sosyal ve psikolojik riske ego kaybı olgusu çerçevesinde yaklaşarak bir mal ya da hizmet satın alındığında bunun satın alan bireye bir kusur olarak dönüş yapması, tüketicinin kendisinde olumsuz duyguların oluşmasına sebep vermesi ve diğer insanların bu durumun farkında olduğunu gösteren davranışlar içerisinde bulunması durumudur (Özer ve Gülpınar, 2005: 54). Psikolojik risk ile sosyal risk arasındaki farka bakıldığında, sosyal risk daha çok, bireyin çevresindeki

insanların ürünü satın almış olan bireyle ilgili olumsuz düşüncelerinden meydana gelen risk iken, psikolojik risk tüketicinin kendisinin ürünü satın almaktan ya da ürünü kullanmaktan memnun olmamasıyla ilgili endişeleri içermektedir (Demir, 2011: 268).

1.2.3.6. Zaman riski

Roselius (1971) tarafından ortaya atılan ve ileriki dönemlerde diğer araştırmacılar tarafından da kabul gören zaman risk, ürünle alakalı kullanım, öğrenme ve bakım gibi sebebler ortaya çıkabilecek zaman kaybı olasılığı şeklinde ifade edilmektedir (Çetinsöz, 2011: 23). Turizm ile ilişkilendirildiğinde tatil için harcanacak vaktin çok fazla olması ve umulan performansın beklenen zamanda gerçekleşmemesiyle seyahata katılan kişinin zamanını boşa kaybetmesi şeklinde ifade edilebilir (Reisinger, 2009: 316). Beklenen bir uçağın belirtilen zamanda uçuşu gerçekleştirmemesi, destinasyon seçiminde boşa giden vakit, transfer durumlarda ortaya çıkan zaman kaybı gibi unsurlar zaman ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir (Erbaş, 2011: 78).

1.2.3.7. Memnuniyet riski

Memnuniyet riski tatil deneyimiyle birlikte bireysel amaçlara ulaşamama, genel olarak memnuniyetsizlik yaşama ya da kendini gerçekleştirememe durumlarında ortaya çıkan risk çeşididir (Reisinger, 2009: 316).

Tüketiciler satın alma davranışlarını gösterdiklerinde beklentilerine olumlu cevaplar verecek, ya da beklentilerinin üzerinde olumlu sonuçlar beklemektedirler. Aksi bir durum gerçekleştiğinde tüketicilerin beklentileri gerçekleştirilmemiş olacak ve memnuniyetsizlik durumu ortaya çıkacaktır (Kim 2009: 205).

1.2.4. Turizm Sektöründe Riski Oluşturan Ana Faktörler

Turizmle ilişkilendirilmiş önemli beş adet risk faktörü bulunmaktadır. Bunlar terörizm savaşı ve politik istikrarsızlıklar, suç olayları, kültürel ve dilsel farklılıklardır. Bu risk faktörleri global turizm çevresi içerisinde turistler için önemli olduğu kadar turist kabul eden toplumlar ve ülkeler açısından da önem kazanmaktadır (Reisinger ve Mavondo, 2008: 14). Özellikle son yıllarda terör faaliyetlerinin artış göstermesi, terörizm ile ilgili olaylarla karşılaşan ülkeler üzerinde

olumsuz etkiler yarattığı kabul edilebilir hale gelmiş, bununla birlikte terörizmin turizm üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu iddiası kabul edilmiştir (Yeşiltaş vd, 2008: 180).

Güvenlik ve emniyet algısı turistlerin bir yeri seyahat etme kararları üzerinde önemli bir faktördür ve turistler güvenli olmayan bölgelere seyahat etmekten genellikle kaçınırlar (Rittichainuwat ve Chakraborty, 2009: 411). Turizm özellikle terörizmle ilgili meydana gelen durumlara, oldukça hassasiyet gösteren bir sektördür. Turizm endüstrisi ve turistler bazen terör örgütleri tarafından kasıtlı bir şekilde hedef alınmaktadırlar. Bunun sebebi turizm ya da turistlere yönelik gerçekleştirilen terör eylemleri tüm dünya da yankı uyandırmaktadır ve bu durum hedef alınan ülkelerin ekonomilerini zayıflamasına sebep olur. Turistler ziyaret ettikleri destinasyonlarda kolayca farkedilebilmeleri sebebiyle genelde kolay hedef olarak görülmektedir. Geçmişte dönemlerde turistlerin, otellerde, havalimanlarında, gece kluplerinde, marketlerde çeşitli saldırılara mağruz kaldıkları bilinmektedir (Henderson, 2007: 54 – 55). Örneğin, 11 Eylül 2001 saldırılarının Amerika Birleşik Devletleri'nde otel endüstrisine etkisi oldukça sarsıcıdır. Saldırı meydana geldikten sonraki üç ay içerisinde kişisel rezervasyonlar %20 ile %50 arasında azalma gösterirken, grupların ve tatil şirketleri rezervasyonları tamamen iptal etmiş, toplantılar, kongreler seminerler, ticari fuarların iptali ya da ertelenmesi durumu ortaya çıkmıştır. 11 Eylül ABD turizm gelirlerinde en az 2 milyar dolarlık bir kayıp yaşanmasına sebep olmuştur. Olayın ardından çok sayıda otel yeniden müşteri kazanma amacıyla oda ücretlerini %30 - %50 arasında indirim uygulamış, ücretsiz kahvaltı, 3 gece konakla 2 gece öde gibi çeşitli promosyonlar uygulamak zorunda kalmıştır (Goodrich, 2002: 576).

2004 yılında Tayland 'ın güneyinde bulunan üç şehirde (Ala, Narathiwat, ve Pattani) bağımsızlığını ilan ederek özgür bir devlet kurmak isteyen bir grup, Tayland'ı terörizm tehdidiyle karşı karşıya getirmiştir. Ülkede bahsi geçen 3 şehirde bombalar patlatılmış, kitlesel cinayetler gerçekleştirilmiş, suikastlar düzenlenmiştir. Bunlardan en çarpıcı olanları Had Yai Uluslararası Havalimanı ve Carrefour hipermarketlerinde meydana gelen bombalı eylemlerdir. Bu eylemler neticesinde yabancı rezervasyonlar da %20 yerli rezervasyonlarda ise %30 oranında azalma görülmüştür. Bu durum Tayland imajını olumsuz etkilemiştir (Rittichainuwat ve Chakraborty, 2008: 1).

Ülkemiz açısından ele alacak olursak 1993 yılında Antalya’da meydana gelen 26 kişinin yaralandığı terör eylemi neticesinde Almanya, İtalya ve Hollanda’dan ülkemize gelen turistlerin rezervasyonlarında iptaller ve son dakika satışlarında azalma görülmüştür (Unur, 2000: 174). PKK terör örgütünün 1994 yılında kapalı çarşıya düzenlemiş olduğu bombalı eylem de ve bir İspanyol turistin hayatını kaybetmiş bunun neticesinde aynı yıl gelmesi beklenen İspanyol turistlerin sayısında %35 azalma gerçekleşmiştir (Unur, 2000: 174). 16 Temmuz 2005 yılında Kuşadası’nda Pkk terör örgütü tarafından şehir içi minübüsünde patlatılan bombalı eylem sonucunda, İngiliz vatandaşı Helyn Bennett, İrlanda vatandaşı Tara Whelan ile Türk vatandaşları Deniz Tutum, Eda Okyay ve Ufuk Yücedeniz hayatlarını kaybetmişlerdir. Türkiye, Bennett’in ailesine 1.099.531,94 Sterlin tazminat ödemiştir. Aynı saldırıda yaşamlarını yitiren Türk vatandaşlarının anne ve babalarına 30’ar bin TL, kardeşlerine ise 10’ar bin TL tazminat ödendiği, ölen üç gencin de birer kardeşi olduğu için aileleri 70’er bin lira tazminat hakkı kazanmıştır (Hacıtahiroğlu, 2011: 215). Tüm bu örneklerden sonra değinilmesi gereken bir diğer konu terörizm riski sadece belirli özel çekim yerleri üzerinde değil tüm yerlere gerçekleştirilecek seyahatlerde caydırıcı etki gösterebilmektedir. Örnekle açıklamak gerekirse Amerika Birleşik Devletleri yirmi yedi ülke için vatandaşlarına yüksek riskten dolayı seyahat etmemeleri tavsiyesinde bulunmaktadır (Reisinger ve Mavondo, 2005: 214)

Turistik çekiciliği bulunan destinasyonlarda meydana gelen politik istikarsızlıklar da turizm sektörü üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Politik istikrarsızlıklar, turistik destinasyonun algılanan imajını olumsuz yönde etkiler ve bölgeye gidecek turistler için kanun dışı şiddet olaylarına mağruz kalacaklarını algısını oluşturken bölgenin ekonomik büyüme ve gelişmesini de olumsuz yönde etkiler (Fletcher ve Morakabati, 2008: 538). Hükümetlerin karar veren mekanizmaları çeşitli politik krizlere neden olabilir, ancak bunun tam tersi olarak mevcut politik krizlerin üstüsinden gelinmesinde de aktif rol oynayabilirler.

Turizm , bombalama, terörizm, sivil saldırı ve savaşlar, kitlesel rehin alma gibi bir çok politik durumdan etkilenebilir. Turistler çoğunlukla, politik istikrarsızlığın olduğu bölgelerden karşılaşılabilecekleri riskler sebebiyle kaçınma göstermektedirler. (Henderson 2007, 34 -37). 1989 yılında Pekin’e ziyaret etmek için rezervasyonu bulunan yaklaşık 11.500 turist , ülkede meydana gelen politik olaylar neticesinde, Tiananmen Meydanı’nda çıkan olumsuzlukların sonucu olarak rezervasyonlarını iptal etmiştir. 1990 yılında Basra Körfez’ndeki savaş sonucu,

İsrail'deki otellere turistlerin yerine rus göçmelerin yerleştirilmiş, bu durum turistlerin ortadoğu'dan uzaklaşmasına neden olmuştur. Savaş ve politik olumsuzluklar, doğrudan olmasa da, komşu ülkeleri de etkileyebilir. Örneğin, turizmin çok yeni geliştiği Zambiya'da, ABD Dış İşleri Bakanlığı tarafından, Zambiya'nın komşusu olan Zimbabve için verilen olumsuz seyahat önerileri, Zambiya turizmini sekteye uğratmıştır. Bu durum genelleştirme etkisi olarak tanımlanabilir (Lepp ve Gibson, 2003: 607).

Tunus'ta Mohammed Bouazizi isimli işsiz bir gencin, hayatını devam ettirmek için kullandığı pazar aracına polis tarafından müdahale edilmesi ve gencin kendini yakmasıyla ortaya çıkan ve sonrasında domine etkisiyle tüm ülkeye sıçrayan Yasemin Devrimi sonrasında Ocak 2011 ve Ağustos 2011 tarihleri arasında bir önceki yıla kıyaslama yapıldığında turist sayısında % 39'luk bir düşüş yaşandığı görülmektedir (Becheur, 2011: 13). Dünya Turizm Örgütü verilerine bakıldığında “Arap Baharı” adıyla bilinen ve Kuzey Afrika ile Ortadoğu ülkelerinde yaşanan politik istikrarsızlık da bu bölgelere olan turizm talebinde büyük düşüslere neden olmuştur. Turist sayısında Ortadoğu'da % 9 ve Kuzey Afrika'da % 15 oranında bir düşüş göze çarpmaktadır (<http://mkt.unwto.org/>).

Ülkemiz açısından olaya bakacak olurken yakın zamanda Suriye'de yaşanan iç savaş ve Türkiye ile Suriye arasında yükselen siyasi tansiyon ülkemizin sınıra yakın Hatay, Kilis, Gaziantep, Adana, Mersin, Şanlıurfa, Mardin gibi şehirlerin, turist hareketleri üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. Bununla birlikte turizm yatırımları da bu olumsuzluklardan etkilemiştir. Suriye'de ortaya çıkan olumsuzluklar durumlar sadece talep üzerinde etki yaratmakla kalmamış turizm yatırımları da etkilemiştir. Örneğin Hatay'ın Yayladağı ilçesinde Hatay Valiliği ve Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından inşaa edilmesi düşünülen 500 bin liralık “Bungalov Evler Projesi” rafa kaldırılmıştır. Benzer olarak Hatay'da bulunan restoran ve otel sahipleri, Ortadoğu'dan gelecek turistlerin zevklerine hitap edecek çeşitli yatırım girişimlerinde bulunmuşlar, bu yatırımlarını finanse etmek amacıyla banka kredileri kullanmışlardır. Sınır kapılarının kapanmasıyla birlikte, şehre gelen turist sayısında düşüş olmuş ve işyeri sahipleri kredilerini ödemekte çeşitli zorluklar yaşamışlardır (Çay, 2012: 19).

Politik istikrar, ülkelerin ya da çekimyerlerinin ekonomik gelişmişlik seviyeleriyle paralellik göstermektedir. Politik istikrarsızlıklar; destinasyona ya da ülkeye yönelik yatırım düşüncelerine zarar verir, üretimi baltalar, altyapı üzerinde

olumsuz etki göstererek, ekonomik gelişmeyi zayıflatır. Tüm bu durumlarla birlikte politik istikrarsızlıklar turizm sektörü üzerinde doğrudan yada dolaylı yoldan hasar zarar vermektedir. Direkt etkileme turistler tarafından çekimlerinde kanunsuzluk ve terör imajı meydana getiren politik istikrarsızlıklara maruz kalınabileceği düşüncesiyle ortaya çıkar. Dolaylı etkileme ise ekonomik büyüme ve gelişmenin zarar görmesi neticesinde turizm sektörünün ilerlemesi ve devamlılığı zarar göreceği için ortaya çıkmaktadır. Çekimlerini her iki koşul da da turistlerin zihninde olumsuz bir imaj çizecektir (Fletcher ve Morakabati, 2008: 538).

Genellikle adi suçların (Hırsızlık, cinayet vb.) işlenmesi ekonomik ve sosyal güdülerle ilgiliyken, terörist saldırılar, yağmalar, uluslar arası savaşlar ise politik güdülerle ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte ortaya çıkan durumlar göstermektedirki bu tür faaliyetlerde zarar görenler ya da hayatını kaybedenler olduğunda kurbanın kim olduğu ya da hangi güdüyle hareket edilmiş olduğunun artık bir önem yoktur, çünkü destinasyonun imajı bu olaylardan zarar görmektedir (Pizam, 1999: 5).

Kişisel güvenlik bakımından turizm hareketine katılacak olan bireyler, gidilen destinasyona oranla çok daha fazla riskli bir bölge de hayatlarını idame ettiriyor olsalar bile, emniyet ve güvenlik bakımından yeni bir yere gidiyor olmanın vermiş olduğu belirsizlik durumu, mevcut risk yaşadıkları bölgeden daha az olsa da, kişilerin risk algılarının yükselmesine sebebiyet vermektedir (Hall vd., 2004: 3). Turizme katılacak bireylere direkt bir tehdit olmadığı durumlarda bile politik ve toplum içi gerginliğin yüksek seviyede olduğu çekimlerine bireyler seyahatlerini erteleme davranışı gösterebilirler (Fielding ve Shortland, 2011: 218).

Politik motivasyonlarla, dünyanın çeşitli yerlerinde turistler ana hedef olarak görülebilmekte, turist kaçırma v.b olumsuz durumlar ortaya çıkabilmektedir. Turizm güvenliği bazı ülkelerin otoriteleri tarafından garanti edilmiş olsa bile, özellikle bazı ülkelerde bu durum gerçeği yansıtmayabilir. Turizm için, ilk gereklilik politik sükunettir. Politik krizlerin ortadan kaldırılması durumu, politik sükunet, krizlerin iyileştirilmesi mevcut kötü durumların var olup olmama durumuna bağlıdır ki bunu toplum ya da endüstrinin kendisi ortaya çıkartır. Tüm bunlarla birlikte birtakım olumsuzlukları görmezden gelerek, istikrarsızlığın bulunduğu bölgelere seyahat eden turistlerde vardır (Henderson 2007: 38-43). İç savaşlar iç karışıklıklar konusu incelendiğinde genellikle silahlı

saldırı olayları, bombalama eylemleri, sivil savaşlar, gerilla savaşları, yağmalama olayları ve terörist saldırılar gibi olaylar göze çarpmaktadır. Bahsi geçen olumsuz durumlar genelde, bir ülkede geçmişten gelen iç meselelerin sonucunda ortaya çıkmaktadır ve ortaya çıkan olumsuz etkilerin giderilmesi yine turizm otoritelerinin yönetimindedir. Dünyada başı çeken sektörlerden biri olan turizmde yaşanan politik olumsuzluklar turist ve turizmden elde edilen gelir akışını etkiler. Dış etkilere karşı açık ve hassasiyet gösteren bir özelliğe sahip olan turizmde güvenlik algısının önemi büyüktür. Bununla birlikte yaşanan olumsuzluklar uzun sürmese bile, bırakmış olduğu etkiler çok daha uzun sürmektedir (Öztürk ve Şimşek, 2013: 18).

Suçun ortaya çıkardığı olumsuz durumlardan etkilenen, turistlerin güvenlik algılamaları ile turizm arasındaki ilişki, ağırlıklı 90'lı yılların başlarından itibaren inceleme konusu olmuştur. Bireylerde oluşan güvenlik algısının negatif yönlü olması ya da bireysel güvenlik kaygısı turistler için gelecekte alınacak olan seyahat tercihlerini de etkilemektedir. Seyahatler ya da konaklamalar boyunca, kendilerini tehdit altında hissedenden turistlerin, bu destinasyonu tekrar ziyaret etmesi, ve kendisini tekrar güvende hissetmesi pek olanaklı bir durum değildir (Aksu vd, 2013: 745).

Turistlerin karşılaşmış oldukları suç olayları da destinasyonda algılanan riski etkilemektedir. Turistler dünyanın çeşitli bölgelerinde , hırsızlar, kapkaççılar ve diğer suç işlemeye meyilli insanlar tarafından öldürülmektedirler (Reisinger, Mavondo, 2008: 15).

Turistlerin karıştığı turist - suç olaylarını tanımlamakta kullanılacak beş kategori bulunmaktadır. Bu kategoriler şu şekilde açıklanabilir (Ryan, 1993: 173-174):

- Birinci sınıfta, suçlara tescadüfi olarak mağruz kalan turistler yer almaktadır. Yanlış zamanda ve yanlış yerde bulunan turistler suç olaylarının ana konusu olabilirler.

- İkinci sınıftakiler, destinasyonda tehlike seviyesinin yüksek olduğu ve suçluların destinasyonun doğası sebebiyle mevcut olduğu yerlerde bulunan turistlerdir. Bu sınıftaki turistler özellikle kurban seçilmeyebilirler.

- Üçüncü sınıf ise turizm endüstrisinin kendisinin ortaya çıkartmış olduğu kurbanlardan oluşur. Bunun sebebi, rutin hayatlarında risk almayan insanlar,seyahat esnasında risk almaya daha meyilli olabilirler.

- Dördüncü sınıfdaki turistler; kendileri için tehlike oluşturabilecek ve zarar verecek aktivitelere (kabadayılık yapma, uyuşturucu kullanma) aktivitelere katılan olan kişiler şeklinde tanımlanır.

- Beşinci sınıf ise turizm imkamlarını kendi lehlerine çeviren organize şebekeleri ve terörist grupları bünyesinde barındırır.

Diğer sebepler incelendiğinde, turistlerin üzerlerinde çok fazla para bulunduğu düşüncesi ya da var olan değerli eşyaları sebebiyle de suç olaylarıyla karşılaştıkları görülmektedir. Bununla birlikte, turistler genellikle, bir suç olayıyla karşılaştıklarında saldırganların kimliklerini tam olarak güvenlik güçlerine iletememeleri, önlemsiz davranışlar içerisinde bulunmaları, ve güvenlik güçlerine olayları rapor etmede daha isteksiz davrandıkları düşünceleri de saldırganları turistlere yönelik suça teşvik etmektedir. Turistler suç işleyenler bakımından kolay ve çekici hedeflerdir. Tüm bu durumların sonucu destinasyonlar meydana gelen kriminal olaylar, uzun vadede gelecek olan turist sayısı üzerinde olumsuz bir etki bırakacaktır (Mansfeld ve Pizam, 2006: 16). Turistlerin kendilerine yönelik işlenen suçlarda şikayet haklarının kullanmama sebebi çoğunlukla bürokratik ve yasal işlemlerin yavaş işliyor oluşudur. Bununla birlikte turistler, sınırlı olan tatil sürelerinde dinlenmek ve eğlenmek yerine, bürokratik ve yasal işlemlerle uğraşmak istememektedirler. Çünkü sınırlı olan tatil sürelerinde bir sonuç alınmayacağını düşünmektedirler (Seçilmiş ve Ünlüönen, 2009: 69).

Ülkelerin sosyal ve kültürel yapısı ve zaman içerisinde meydana gelen değişiklikler turizm üzerinde etki göstermektedir. Nüfus ve nüfusun içerdiği bileşim, kültür düzeyi, değer yargıları ve moda olan bakışı gibi konular ülke turizmi açısından hem olumlu hemde olumsuz etki bırakır. Ülkenin yerel halkının turizme bakış açısı, turizmin gelişmesi ve devamlılığının sağlanması açısından önem arz eder. Bu sebeple turistik faaliyetler ortaya yapılırken bölgedeki sosyal çevre ve kültürel düzeyin analizi göz önünde bulundurulmalıdır (Koçhan, 2015: 159). Kültürel ve dilsel farklılıklar da uluslararası turizmde turistler için önemli bir konudur. Kültürel, dilsel, dinsel farklılıklar kendi başlarına bir seyahat

motivasyon aracıken, aynı zamanda, önemli bir risk unsuru haline gelebilmektedir (Reisinger ve Mavonda, 2008: 15).

Bireyler doğdukları andan itibaren, içerisinde buldukları toplumun kültür değerleriyle yoğurulurlar ve günlük hayatlarında bu değerlere uygun davranışlarda bulunurlar. Kültürel farklılıklar ise toplumları birbirinden ayıran en önemli özelliktir. Tüm kültürler kendi toplum özelliklerine ait inançları bünyesinde bulundurur. Eğitim, din, kişilik, inanç yapısı, geçmiş tecrübeler, insan davranışlarını ve kültürlerini etkilemektedir (Garg, 2012: 52).

Turistlerle, destinasyonda bulunan yerliler arasındaki kültürel iletişim, iki farklı grubun, birbirlerine karşı olumlu davranışları sergilemesi, kültürlerine tanıklık etmeleri ve öğrenme çabaları göstermeleri açısından önem arz etmektedir. Turistler, yerel halka, arkadaşça yaklaşım, kültürlerine ilgi duyduklarında, yerel halkta kendi kültürüyle gurur duyma davranışı görülür ve turistlerle birlikte sosyalleşme gösteren yerel halkta, aynı şekilde turistlerin kültür ve dillerine ilgili duymaya başlar. Böylesi durumlarda, iletişim daha uzun süreli ve olumlu olabilir, arkadaşlık ve kişisel ilişkiler kuvvetlenebilir. Diğer yandan, iki grup arasındaki kültürel özgeçmiş, yüzeysel bir karşılaşmayı ifade eder. Turistler ve yerliler arasındaki algı karşılıklı olarak değişkenlik gösterir. Yerel, turistler üzerindeki algısı, müzik ya da giyim kuşam gibi belirli sembollerle geliştirilebilirken, turistler için algı, karşılıklı ticari ilişkilerin bir sonucu olarak görülebilir. Bu algılar, karşılıklı davranışların negatif yönde etkilemesi sonucunu doğurabilir (Reisinger, 2009: 212). Bu faktörlerle birlikte uzak kültürler arası destinasyonlara yapılan seyahatlerde, “kültürel şok” kavramı ortaya çıkar. Kültürel şok, turistlerin uzak destinasyonlara seyahat ettiklerinde, yabancı kültürlerle karşılaşmaları, ve bu kültürlere ilişkin yaşamış oldukları olumsuz durumlar şeklinde tanımlanabilir. Kültürel şok, bilinmeyen ya da yabancı durumla yüzyüze geldiğinde, ortaya çıkan kötü sürpriz ya da olumsuzluktur ve bireyler için kendi gerçekleriyle örtüşmeyen durumlarda ortaya çıkar (Reisinger, 2009: 214).

Kültürün algılanan risk üzerine etkisi üzerine çalışmalar yürüten Reisinger ve Mavondo 2005 yılında yapmış oldukları çalışmada, kültürün, algılanan risk ve güvenlik üzerine oldukça geniş bir etkiye sahip olduğunu sonucuna varmışlardır. Bahsi geçen çalışma da araştırmacılar, farklı ülkelerden turistler arasında seyahat niyeti kaygı, güvenlik, tatil riskleri algılamalarından önemli farklılıklar

bulmuşlardır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında , algılanan risk, milliyetlere, ve kültürel farklılıklara dayandırıldığında sonuçların oldukça farklı olduğu gözle çarpılmaktadır. Örneğin Amerika'lı turistler tatil riskleriyle ilgili olarak en kaygılı grup olarak bulunurken, uluslararası seyahatlere de en az ilgi gösteren gruptur. Bunu takiben, Avustralya'lı ve Hong Kong'lu turistlerin, Amerika'lı turistlerden algılanan risk bakımından daha az kaygılı oldukları ortaya çıkmıştır. Çalışma grubu içerisinde en az kaygılı turistler ise Kanada'lı ve Britanya'lı turistler olurken, uluslararası seyahatlerde riskle ilgili en az kaygıyı hisseden grup yine bu turistlerdir. Amerika'lı turistlerin algılanan risk bakımından bu kadar hassas olmalarının sebebi, 11 Eylül saldırılarıyla ilgili olduğu düşünülürken bu aynı zaman da uluslararası seyahatlerde Amerika'lı turistlerin neden isteksiz davrandıklarının da sebebi olarak da açıklanmaktadır (Soldal, 2012: 27).

2007 yılında Larsen, Brun, Ogaard and Selstad yaptıkları çalışmada yiyecek riski üzerine yaptıkları araştırmada farklı kültürler arasında ki algının çeşitlilik gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma, Asyalı ve Doğu Avrupa'lı turistlerin yurtdışı seyahatleri esnasında yiyecek riskini neredeyse evdeki kadar olduğu sonucunu bulunmuşken, araştırmaya kuzey ülkelerinden katılan turistler kendi ülkelerindeki yemeklerle yurtdisindeki yemekler arasındaki farkın oldukça fazla olduğunu vurgulamışlardır. Bu bulguları Reisinger ve Movando'nun (2006) yılında yapmış olduğu çalışma sonuçları destekler niteliktedir (Soldal, 2012: 27).

Bununla birlikte bir çok turist, ziyaret ettikleri destinasyonlarda yöresel kültürü ve dili anlamak için, birçok iletişim problemi yaşamaktadırlar. Turistlerin, bölge diliyle yazılmış işaretleri anlayamaları çeşitli formlara yorum getirememiş olmaları güvenlik bakımından onları daha hassas hale getirmektedir. Dil problemleri için herhangi bir girişimde bulunmamak, hem yerel halk hem de benzer şekilde turistler için problemi daha da kötüleştirmektedir. Bu konuyla ilgili girişimler ve iyileştirmeler de güvenlik ve bilgilendirmelerde turistlerin anlayacağı dilden yazılmalı bununla birlikte kültürel geçmişten de faydalanılmalıdır (Pratt ve Tarlow, 2012: 32).

Cohen ve Cooper (1986) turizmde dilin önemini ısrarla vurgulamış olmalarına rağmen, bu konu araştırma konusu olarak son yıllarda önemli hale gelmiştir. Mathieson and Geoffrey (1982) yapmış oldukları araştırmada, dilin, sosyal ve kültürel değişimlerin analiz edilmesinde önemli bir faktör olduğunu ve uluslararası turizmin sosyal etkilerinin göstermesi açısından önemli bir referans

olduğunu söylemiştir. Bununla birlikte, uluslararası seyahatlerde turist davranışlarının anlaşılmasında dilin çok büyük bir öneme sahip olduğu belirtilmiştir. Dil bariyerleri, şüphesiz ki kültürler arası iletişimde en önemli problemdir ve bu problem sadece destinasyon seçimlerini etkilemekle kalmaz, bununla birlikte tatil kararlarının her bir yönü üzerinde etkiye sahiptir. Yavaş (1987) yüksek risk algısına sahip Sudi turistlerin uluslararası seyahatlerde ortak dil, din, ve kültürel miras gibi faktörlerin kendi ülkeleriyle benzerlik göstermesi sebebiyle Arap ülkelerini ziyaret ettiklerini vurgulamıştır. Yine 1985 ve 1987 yıllarında arasında ABD'den Çin'e giden eden ziyaretçiler, seyahat edenlere ve ev sahibi yöre halkına gerekli bilginin verilmediğini içeren iletişim problemleri olduğunu vurgulamışlardır. Diğer yandan , Tapachai ve Waryszak (2000) turizm destinasyonunun olumlu imajna yönelik olarak yürütmüş oldukları çalışmada Amerika Birleşik Devletleri halkının aynı dili kullanmaları sebebiyle Avustralya'nın imajı için, dil bariyeri yoktur şeklinde bir sonuca bir sonuç ortaya çıkmıştır. Basala ve Klenosky (2001), destinasyon tercihlerinde dilin önemine yönelik bir çalışma yürütmüştür. Bulgular incelendiğinde, seyahat halindeyken bireylerin kendi dillerini konuşan yöreleri tercih ettiği, konuşulan dilin, seyahat üzerinde çok önemli etkisi olduğu neticesini ortaya koymuştur. Çünkü seyahat edenler bireylerin çoğunluğunun kendi dillerini konuşan destinasyonları tercih etmiştir. Bu sebeplerle, turistler dil problemlerini deneyimledikleri noktada algılanan riskin arttığı, algılanan riskin yüksek olduğu durumda ise tüketicilerle iletişimin önemi kendisini göstermektedir.

1.2.5. Algılanan Riskin Boyutlarını Etkileyen Faktörler

Turistlerin algılanan risk boyutunu etkileyen faktörleri içsel ve dışsal olmak bilgi edinme faktörleri olarak iki şekilde açıklanmıştır. Dışsal faktörler, kitle iletişim araçları ve bireysel bilgi kaynakları (Formal bilgilenme, arkadaşlar akrabalar gibi) olduğu görülmektedir (Pizam ve Mansfeld, 2006: 15). İçsel faktörler ise mevcut durumlarla ilgili, önceki deneyimler ve riski öğrenme ile bağlantısını bulunan süreçlerin araştırılmasıdır (Conchar, 2004: 429). Bu durum, sürecin öğrenildiği ve önceki bireysel deneyimlerin risk algılamasını etkilediği anlamına gelmektedir (Sönmez ve Grafe,1998: 173).

a) Kitle İletişim Araçları

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak bilgiye ulaşma da yaşanan kolaylıkla insanlar, istedikleri anda ve zamanda bilgiye olan ihtiyaçlarını giderebilmektedir. Bunun sonucu olarak bireyler, yazılı ve görsel şekilde bilgiye maruz kalmakta, ve destinasyonlara dair edinmiş oldukları imaj bu bilgiler sayesinde kolayca değişime uğrayabilmektedir (Ateşoğlu ve Türker, 2013: 116). Medyanın günümüzde geniş kitlelere ulaşması, toplumların algıları üzerinde önemli bir etkiye sahip olması sonucunu doğurmaktadır. Turistik destinasyon için karar verme aşamasında olan turistin, medya da yer alan bir olumsuz bir haberden etkilenmesi, hatta belirli bir bölge için yazılan haberin, turist tarafından, daha geniş olarak algılanıp tüm bölgeyi risk olarak görmesine sebep vermekte, bu durum da algılanan risk üzerinde medyanın önemli bir faktör olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir (Garg, 2012: 52-53).

Medyana yer alan haberlerin, insanların bilgilenmesine ve kendilerince bir risk değerlendirmesi yapısının oluşturmaları anlamına gelmektedir. Eğer medya, kasıtlı ya da kasıtlı olmayarak, potansiyel riskler üzerine odaklanır ve bu riskler üzerine çok fazla vurgu yaparsa, uzun dönemde tüketiciler arasında kaygı seviyesinin artması sonucu ortaya çıkar (Ahmed ve Abdülkadir, 2013: 400). Bu durumla birlikte medyada suçla ilgili haberlerin çok fazla yer alması, bireylerin dikkatlerini çok fazla çeker, kredi derecelendirmeleri üzerinde etki gösterir. Ayrıca çalışma sonucunda terörizmle ilgili haberler de turistlerin algılamış oldukları riskler arasında pozitif bir bağlantı bulunduğu, bununla birlikte medyada yer alan haberlerin turistlerin sadece kendileri için değil aynı zamanda diğer bireyler içinde korku duygusuna kapıldıkları açıklanmıştır (Nellis ve Savage, 2012: 3). Bununla birlikte, geniş kitlelere ulaşan sansasyonel gazeteler, insanların suç korkusunu hissetmeleri açısından, diğer basın yayın organlarından daha fazla bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (Chan ve Chan, 2012: 215).

Houston (2009), yaptığı çalışmada özellikle medyada yer alan terör olaylarının etkisinin bireyler üzerinde hayli büyük bir öneme sahip olduğunu söylemiştir. Çalışmada ayrıca, çok yönlü medya organlarının, bireyler üzerinde televizyonla limitlenmiş kaynaklardan daha fazla bir etkiye sahip olduğu dile getirilmiştir. Bununla birlikte olumsuz olaylardan genç bireylerin, yetişkin bireylere oranla daha fazla etkilendiği, meydana gelen olumsuz durumun aynı şehirde ya da yakın bir bölgede meydana gelme etkisinin, daha uzak bölgede

meydana gelmesinin etkisi bakımından daha az bir etki boyutuna sahip olduğu görülmektedir.

Ragsdale (2003) yılında yaptığı çalışmada, gazetelerde ve medyada yer alan terör olaylarının bireylerin terör mağduru olma düşüncesini etkilemediği sonucuna varmıştır.

b) Kişisel Bilgi Kaynakları

Ağızdan ağza iletişim ya da sosyal etki, informal iletişimi oluşturur. Bu normatif etkinin ürün ya da hizmetlere dair yapılan değerlendirmeler üzerinde ki önemi derecesi oldukça yüksektir ve bu olgu tüketicinin ürüne karşı davranışlarını önemli bir şekilde etkiler (Chu ve Choi, 2011: 264). Bunun sebebi ürünü satın alacak bireylerin ortaya çıkabilecek risklere karşı kendilerini savunma mekanizmaları oluşturmak istemeleridir. Tüketicilerin herhangi bir satın alma davranışı karşısında ortaya çıkabilecek olan riski, en az seviyeye indiren ağızdan ağza iletişim, bireylerin tanıdık ya da çevresindeki insanların değerlendirmeleri sonucu ürün ya da hizmeti satın alma durumlarıdır (Kutluk ve Avcıkurt, 2014: 613). Ağızdan ağza iletişim araştırmalarını incelendiğinde 1960'lı yıllarda ortaya çıktığı görülmektedir. Ağızdan ağza iletişim, bir marka, ürün veya hizmetle ilgili olacak şekilde tüketici ve iletişim kurulacak birey arasında geçen tüm konuşmaları içerebilir. Tüketim davranışı gösteren bireylerin, bilgi ve görüşlerini ortaya koymalarına imkan tanıyan bir süreç şeklinde görülen ağızdan ağza iletişimi yönlendiren tamamen alıcıların bildiği ürün, hizmet veya marka ile alakalı ortaya çıkan bir iletişim şeklidir (Ranjbarian vd.; 2011: 10304).

Turizm ve risk konusu ile ilişkilendirildiğinde seyahat alanında turistler, keyif aldıkları ya da memnun olmadıkları tatillerini, deneyimlerine dayandırarak çevresindeki bireylere anlatma eğilimi gösterirler. Bu esnada seyahat planı üzerine hazırlık yapmakta olan potansiyel turistlerin çevresinde bulunan ve güven duydukları bireylerin, deneyimleri iyi gerekçeli temellere oturtulmuş, mantıklı ve ikna edici özellik gösterirse olumlu yönde satın alma kararı ortaya çıkar (Burgess vd, 2009:3). Ağızdan ağza pazarlamanın, turizm işletmeleri üzerindeki etkisi de oldukça güçlüdür. Ağızdan ağza pazarlama ve tüketici değerlendirmeleri, çok daha geniş kitleler üzerinde etki göstermesi sebebiyle önemli bir pazarlama biçimidir. Turistler ve topluluklar, kendilerini güvenilir tavsiyeler verme ve arkadaş ağları ile deneyimlerini diğer bireylerle paylaşmak

zorunluluğu duymaktadırlar. Araştırmalar, turistlerin yüzde 80'inin çevrimiçi tüketici değerlendirmeleri araştırmaları yaptığı ve rezervasyonlar için sanal ortamlardaki değerlendirmelerden faydalandığı göstermiştir (Kutluk ve Avcıkurt, 2014: 616).

Ağızdan ağıza iletişimin turizm alanında kullanımı oldukça yüksektir. Bunun sebebi, insanlar tatilden, iş gezisinden veya konaklamış oldukları bölgelerden döndüklerinde anlatma ihtiyaçı hissetmeleridir. Turist gittiği, gördüğü ve konaklama yaptığı yeri beğendiği takdirde tavsiyeleri olumlu yönde olur. Seyehat esnasında yaşamış olduğu her şeyi çevresindekilere aktararak, harekete geçme konusunda yönlendirme yapabilir. Bu durumun aksi şekilde memnun kalınmamış bir deneyim yaşandığı takdirde, ise gitmemeleri şeklinde yönlendirme yapabilir (Deveci, 2010: 69).

Potansiyel turistlerin formal bilgilendirme kaynaklarını tercih etseler bile informal kaynaklardan bilginin elde edilmesi (Ağızdan ağza iletişim) potansiyel turistler arasındaki, risklerin farkındalığını arttığı görölmüştür (Lenggogeni, 2014: 29).

Tüm bu durumlarla birlikte, yüksek risk alma eğilimi olan bireylerin daha fazla risk algıladıkları görölmüştür. Bunun tam aksine, düşük risk eğilimli bireyler daha az risk hissetmektedirler. Bu konuyla ilgili ilk çalışmalardan biri olan ve Arnd (1967) tarafından yapılan çalışmada , özellikle olumsuz bilgi paylaşıldığında, ağızdan ağıza iletişimin, yüksek risk alma eğiliminde olan bireyler için daha kabul edilebilir olduğunu ortaya koymuştur. Aynı alıcının tartışma alanındaki daha fazla uzmanlığı söz konusu olduğunda algılayacağı risk daha düşük olacaktır. Bu durum aynı zamanda, ağızdan ağza iletişim kurulan bireyin inandırıcılık seviyesiyle de ilgilidir. İletişimde kullanılan bilgi kaynağının daha inandırıcı olması, özellikle negatif durumlar için daha büyük bir algılanan risk anlamına gelmektedir (Zhu vd, 2011: 131). Dolayısıyla etki durumu, ağızdan ağıza iletişimden kaynaklanan algılanan riskin seviyesi üzerinde önemli bir faktördür. Bu durum, bireysel faktörleri, mesajın genişlik ve zenginliğini, kaynak ve alıcı arasındaki iletişimi bünyesinde barındırır (Sweeney vd, 2007: 344)

Renn (2004) risk algısı ve doğal afetler hakkında ağızdan ağza iletişim ve medyadan elde edilen ön bilgiler arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma ortaya koymuştur. Renn (2004) çevresel ve doğal felaketler üzerindeki potansiyel riskler

için elde edilen bilginin bireyler için erken bir uyarıcı etkisi olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla bu konu, riskin algılanmasında ve değerlendirilmesinde algı modellerinden biri olarak tanımlanmış, risk değerlendirmesinin bir parçası olarak görülmüştür (Renn, 2004: 408).

c)Geçmiş Deneyimler

Cox (1967)'ye göre, belirsizliği diğer bir ifade ile algılanan riski etkileyen önemli faktörlerden birisi de kişinin geçmiş deneyimlerine karşı duyduğu güven duygusudur (Özer ve Gülpınar, 2005: 52).

Geçmiş deneyimler, seyahat hareketine katılan bireylerin geçmiş tecrübeleri ve subjektif risk algıları, diğer bireylerin de risk algılarını etkilemektedir. Sönmez and Graefe (1998) subjektif güvenlik ve risk algısının önceki seyahat tecrübeleriyle bağlantısının bulunduğunu,ve bireylerin seyahat kararlarını almalarında da etki gösterdiğini dile getirmişlerdir. Herhangi bir destinasyonda görülen gerçek seyahat tecrübesi, kişilere, gerçek risk ile , algılanan risk arasında bir kıyaslama imkanı tanımaktadır. Bununla birlikte, herhangi bir destinasyona dair bir tecrübeye sahip olmayan birey, diğer kişilerin riskli bulunduğu bölgelerden kaçınma davranışı gösterebilir. Böylesi bir durumda, destinasyonun gerçekten riskli ya da güvenli olup olmadığı önemli değildir. Önemli olan nokta, seyahat edecek bireylerin, gidilecek yere karşı edinmiş oldukları subjektif algıdır. Özellikle yurtdışı seyahatlar de risk algısına etki eden iki büyük faktör, geçmiş deneyimler ve bilinmeyen destinasyonlara karşı subjektif algılardır (Sönmez ve Graefe, 1998: 172-177).

Geçmiş deneyimler dendiğinde de iki anlam ortaya çıkmaktadır. Birinci anlam, turistlerin geçmişte nereye seyahat ettikleri önemli olmaksızın, gerçekleştirmiş oldukları seyahatlerdir. Bu duruma alternatif olarak ortaya çıkan ikinci anlam ise, tekrar eden misafir anlamına gelen (Repeat visitors), o bölgeye ikinci kez yapılan ziyaretlere karşılık gelmektedir. Risk algısı üzerinde geçmiş deneyimlerin etkisi, sahip olduğu bir takım avantajlar sebebiyle önemli bir kavram haline gelmiştir. Deneyimli turistlerin, destinasyonda meydana gelebilecek olan muhtemel risk/kayıplara karşı farkındalık düzeyi daha yüksektir (Lenggogeni, 2014: 33). Bununla birlikte, deneyimli turist grupları, yiyecek,terörizm, doğal felaketler konusunda, herhangi bir deneyimle sahip olmayan turistlerden daha az risk algılamaktadırlar. Bu durum, geçmiş ziyaret deneyimlerinin, gerçek algıyı

meydana getirdiği, seyahat ya da destinasyona yönelik farkındalığı arttırdığı söylenebilir (Lepp ve Gibson, 2008: 743). Rittichainuwat and Chakraborty (2008) yapmış oldukları çalışmada destinasyona tekrar ziyaret davranışı gösteren bireylerin, SARS virüsü tehditi olmasına rağmen, bölgeye ziyaretlerinden vazgemeyecekleri sonucunu ortaya koymuşlardır. Bu iddia, turistler için, bölgeye yönelik bilginin turistlerin risk davranışını azalttığını ortaya çıkartmaktadır. Dolayısıyla, deneyimli turist, ilk kez seyahat gerçekleştirecek bireylerden ,daha az risk algısı yaşar, bunun sebebi bilgi ve bölgeye yönelik hissettiği aşınalık duygusudur (Rittichainuwat ve Chakraborty, 2008: 415-417).

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2.1.Araştırmanın Amacı Ve Önemi

Araştırmanın birincil amacı, ülke turizmi açısından oldukça büyük bir öneme sahip olan Aydın ili Kuşadası ilçesine gelen yerli ve yabancı turistlerin özgüven düzeylerini ölçmek ve aynı destinasyonda turistlerin algılamış oldukları riskler arasındaki ilişkinin ortaya konmasıdır. Araştırmanın alt amaçları aşağıdaki başlıklar altında toplanmaktadır. Kapsam karşılığında,

*Kuşadası'na gelen yerli ve yabancı turistlerin özgüven düzeylerinin ölçülmesi,

*Kuşadası'na gelen yerli ve yabancı turistlerin algılamış oldukları risk kaynaklarının ölçülmesi,

*Kuşadası'na gelen yerli ve yabancı turistlerin özgüven düzeyleri ile, demografik özellikleri ile arasındaki ilişkinin incelenmesi,

*Kuşadası'na gelen yerli ve yabancı turistlerin, demografik özelliklerine göre algılamış oldukları riskler arasındaki ilişkilerin incelenmesi.

Araştırma Aydın ili Kuşadası ilçesine gelen yerli ve yabancı ziyaretçilerden elde edilen sonuçların değerlendirilmesine yöneliktir. Tüm bu konular gerek akademik literatüre, gerekse sektörel bazda katkı sağlaması bakımından önem arz etmektedir.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışma Kuşadası'na gelen turistlerin özgüven düzeyleri ile destinasyonda algılamış oldukları riskler arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın ana kütlesini Kuşadası'nda tatil amaçlı bulunan yerli ve yabancı turistler oluşturmaktadır. Araştırma konusu risk unsurlarını barındırması ve araştırmanın yapıldığı tarihte ülkemizde meydana gelen bir takım olumsuz olaylar sebebiyle bir çok otel araştırma için kullanılacak, anket uygulaması konusunda olumsuz cevap vermiştir. Bununla birlikte araştırma, Kuşadası'nda bulunan belediye belgesine bir sahip bir otelde, Kuşadası'nda bulunan bir tatil köyünde ve yine Kuşadası'nda faaliyet gösteren bir seyahat acentası aracılığıyla

uygulanmıştır. Araştırma için toplam 450 anket, otellere ve acentaya elden dağıtılmış olup, 424 tanesi teslim alınmıştır. Geri dönen anketlerden 38 tanesi eksik bilgilerden dolayı çalışmaya dahil edilmemiş toplam örneklem 391 kişiden oluşmuştur.

2.3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları maddeler halinde aşağıdaki gibidir,

* Tüm araştırmalarda olduğu gibi bu araştırmanın da zaman ve maddi kaynak yönünden sınırlılıkları mevcuttur.

* Elde edilen verilen Toplanan verilerin güvenilirliği ve geçerliliği, kullanılan veri toplama tekniğine ait özelliklerle sınırlandırılmıştır.

* Araştırma 2015 yaz döneminde, Kuşadası'nda Haziran-Eylül ayları arasında uygulanmıştır.

* Anket soruları, yerli turistler için Türkçe, yabancı turistler için tüm dünya da uluslararası bir geçerliliğe sahip olması sebebiyle İngilizce hazırlanmıştır.

2.4. Veri Toplama Yöntemi

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak anket uygulaması yapılmıştır. Çalışmada uygulanmış olan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde, Kuşadası'na ziyaret eden turistlerin demografik özelliklerini ölçmeye yönelik sorular bulunmaktadır. Demografik özellikler, cinsiyet, milliyet, yaş, evlilik durumu, çocuk sayısı, gelir durumu, eğitim durumu, Kuşadası'nı kaçınıcı kez ziyaret ettiği, kiminle seyahat ettiği gibi katılımcıları tanımaya yönelik bir takım soruları içermektedir. Anket forumunun ikinci bölümünde ise Rosenberg benlik saygısı ölçeği yer almaktadır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Morris Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş olan ve 63 maddeden oluşan ölçeğin 12 alt ölçeği vardır. Ölçek 10 maddeden oluşan 4 dereceli Likert türü bir ölçektir ve sorulardan beşi ters kodlanmıştır. Rosenberg istenildiği takdirde alt ölçeklerin araştırmalarda ayrı ayrı kullanılabilceğini belirtmiştir (Otacıoğlu, 2009: 141).

Araştırmanın amacı doğrultusunda benlik saygısını ölçmeye yönelik olarak ölçeğin ilk '10'maddesi kullanılmıştır. Testte, olumlu ve olumsuz yüklü peş peşe gelecek şekilde sıralanmıştır. Ölçeğin kendi içinde değerlendirme sistemine göre denekler 0 ile 6 arasında puan almaktadırlar. Sayısal ölçümlerle yapılan karşılaştırmalarda benlik saygısı, yüksek (0-1 puan), orta (2-4 puan) ve düşük (5-6 puan) olarak değerlendirilmektedir . M.Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ölçek Füsun Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçe'ye çevirilmiştir (Balat ve Akman, 2004: 178).

Benlik saygısı (self-esteem) bireyin kendisini bir birey olarak kabul etmesi ,bir kişi olarak kendisini değer vermeye uygun görmesi, kendisine yönelik güven ve saygı duygularına sahip olmasını sağlayan en önemli belirleyicilerden birtanesi olarak görülmektedir. Özgüven kavramı, özsaygı kavramının da yerine kullanılabilir. Başoğlu, 2007: 72). Özsaygı düzeyi yüksek olan kişiler sosyal hayatlarında, daha başarılı, güven duygusuna sahip ve daha atak karakterlere sahiptirler. Özsaygı seviyesi daha az olan kişiler ise kendilerine yönelik daha az güven duygusu yaşarlar, hayatta başarmak istedikleri şeylerin üstesinden gelemeyeceklerini duygularını kapılmaktadırlar (Başoğlu, 2007:72). Bu belirtilen özelliklerinden dolayı Benlik Saygısı (Özgüven) araştırma konusuna en müsait ölçek olduğu düşüncesiyle hareket edilmiş, araştırmada Rosenberg Benlik saygısı ölçeği kullanılmıştır.

Araştırma da algılanan risk kavramını ölçmek için Fuchs ve Reichel (2006) tarafından geliştirilen ve 34 sorudan oluşan Algılanan Risk ölçeği uygulanmıştır. Ölçekte genel olarak risk algısını ölçmeye yönelik 5 adet soru bulunurken, geri kalan 29 soru, çalışmanın literatür kısmında bahsi geçen, risk boyutları (Risk Türleri) ile ilgilidir. Soruların birçoğu, turistlerin destinasyona varış öncesinde algılamış oldukları risklere refere etmektedir. Her bir soruda, turistlerin soru ile ilgili olarak ne ölçüde katıldıklarının ya da katılmadıklarının belirtilmesi 7'li likert ölçek üzerinde istenmiştir (Fuchs ve Reichel, 2006: 90). Turistik destinasyon olarak, genel risk algısının yapısı 5 ayrı soru ile ölçülmüştür. Bu sorulardan 4'ü, seyahat öncesinde (Soru 1, soru 2 soru 3, soru 5) algıyla ilgiliyken, bir soru (Soru 4) ziyaret esnasına yönelik sorulmuştur. Genel değerlendirme kısmında iki soru yansıtma, özelliği göstermektedir. (Soru 2, Soru 5). Diğer üç soru ise direkt hazırlanmış sorulardır (Fuchs ve Reichel, 2006: 90).

Bunlara ek olarak, algılanan riskin boyutlarıyla ilgili olarak , Fiziksel risk , psikolojik risk, finansal risk, performans riski, sosyo-psikolojik risk, zaman riskini ölçmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır (Fuchs ve Reichel, 2006: 90).

2.5.Araştırma Hipotezleri

Çalışma konusu çerçevesinde araştırmanın hipotezleri aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

H_{1.1}:Katılımcıların cinsiyetleri açısından algıladıkları risk faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1.2}:Katılımcıların milliyetleri açısından algıladıkları risk faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1.3}:Katılımcıların yaşları açısından algıladıkları risk faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1.4}:Katılımcıların medeni durumları açısından algıladıkları risk faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1.5}: Katılımcıların çocuk sayısı açısından algıladıkları risk faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1.6}:Katılımcıların aylık gelirleri açısından algıladıkları risk faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1.7}:Katılımcıların eğitim düzeyleri açısından algıladıkları risk faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1.8}:Katılımcıların çalıştıkları kurumları açısından algıladıkları risk faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1.9}:Katılımcıların Kuşadası'nı ziyaret sayıları açısından algıladıkları risk faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1.10}:Katılımcıların seyahat ettikleri kişi açısından algıladıkları risk faktörleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{1.11}Risk faktörleri ölçeği alt boyutları ile benlik saygısı ölçeği arasında ilişki vardır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1. Benlik Saygısı Normallik Testi

Tanımlayıcı olarak yapılan araştırmada katılımcıların demografik özellikler ve ölçekli anket sorularına verdikleri yanıtlar objektif olarak analiz edilmiştir. Verilerin istatistiksel analizinde Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 20.0) programı kullanılmıştır. Benlik saygısı ölçeği maddelerinin verilerin parametrik veya parametrik olmadığını belirlemek için verilere Kolmogorov Smirnov Testi uygulanmıştır.

Çizelge. 3.1. Benlik Saygısı Ölçeği Normallik Testi

	N	Kolmogorov-Smirnov Z	p.
Genel olarak kendimden memnunum	391	5,494	0,000
Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığını düşünüyorum	391	4,391	0,000
Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum	391	5,659	0,000
Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim	391	5,011	0,000
Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum	391	5,360	0,000
.Bazen kesinlikle kendimin, bir işe yaramadığımı düşünüyorum	391	4,936	0,000
Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum	391	4,856	0,000
Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.	391	4,576	0,000
Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimdeyim	391	4,910	0,000
Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim	391	5,023	0,000

Çizelge 3.1’de görüldüğü gibi Kolmogorov-Smirnov Z test değerleri p anlamlık değerleri 0,05’ten küçük ($p < 0,05$) olduğu için parametrik olmayan test yöntemleri kullanılmıştır. Risk algısı ölçeği maddelerinin verilerin parametrik

veya parametrik olmadığını belirlemek için verilere Kolmogorov Smirnov Z testi uygulanmıştır.

3.2. Risk Algısı Normallik Testi

Çizelge 3.2. Risk Algısı Ölçeği Normallik Testi Uygulaması

	N	Kolmogorov-Smirnov Z	p.
Genel risk değerlendirmesi	391	3,196	0,000
Genel risk değerlendirmesi	391	3,300	0,000
Genel risk değerlendirmesi	391	3,583	0,000
Genel risk değerlendirmesi	391	3,232	0,000
Genel risk değerlendirmesi	391	3,087	0,000
Fiziksel risk	391	3,171	0,000
Fiziksel risk	391	3,625	0,000
Fiziksel risk	391	3,370	0,000
Fiziksel risk	391	2,396	0,000
Fiziksel risk	391	3,275	0,000
Fiziksel risk	391	2,732	0,000
Fiziksel risk	391	3,321	0,000
Fiziksel risk	391	3,079	0,000
Finansal risk	391	3,479	0,000
Finansal risk	391	3,356	0,000
Finansal risk	391	3,007	0,000
Finansal risk	391	2,758	0,000
Finansal risk	391	3,214	0,000
Performans risk	391	3,184	0,000
Performans risk	391	2,911	0,000
Performans risk	391	2,997	0,000
Performans risk	391	3,638	0,000
Performans risk	391	2,822	0,000
Performans risk	391	2,834	0,000
Performans risk	391	3,234	0,000
Performans risk	391	3,598	0,000
Sosyo psikolojik risk	391	4,222	0,000
Sosyo psikolojik risk	391	4,976	0,000
Sosyo psikolojik risk	391	4,296	0,000
Sosyo psikolojik risk	391	4,194	0,000
Sosyo psikolojik risk	391	4,794	0,000
Zaman riski	391	4,388	0,000
Zaman risk	391	4,737	0,000
Zaman_riski_	391	4,651	0,000

Çizelge 3.2'de görüldüğü gibi Kolmogorov-Smirnov Z test değerleri $p < 0,05$ olduğu için parametrik olmayan test yöntemleri kullanılmıştır.

3.3.Güvenilirlik Analizi

Çalışmayı oluşturan turistlere ilişkin sorulara verilen cevapların güvenilirlik analizi yapılmıştır. Cronbach's Alfa Katsayısının değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme ölçütü;

$0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

Çizelge 3.3. Risk Algısı Ölçeği Alt Boyutları ve Benlik Saygısı Ölçeği Cronbach's Alpha değerleri

	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Genel Risk Değerlendirme	,426	5
Fiziksel Risk	,783	8
Finansal Risk	,694	5
Performans Risk	,781	8
SosyoPsikolojik Risk	,848	5
Zaman Riski	,822	3
Risk Algısı Toplam	,913	34
Benlik Saygısı Ölçeği	,696	10

3.4. Demografik Özelliklerine Yönelik Tanımlayıcı Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamına alınan ve veri toplama aracı geçerli olarak değerlendirilen turistlere ait genel bilgiler yer almaktadır. Araştırmaya katılan turistlerin demografik özellikleri frekans analizleriyle incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 3.4.'de gösterilmektedir. (N:391)

Çizelge 3.4. Ankete Katılanların Genel Frekans Dağılımı

Demografik özellik	Değişken	Frekans	Yüzde
Cinsiyetiniz	Erkek	219	56,0
	Kadın	172	44,0
Milliyetiniz	Türk	145	37,1
	Polonya	86	22,0
	Sırbistan	44	11,3
	Bosna hersek	43	11,0
	Çek cumhuriyeti	51	13,0
	Diğer	22	5,6
Yaşınız	25 ve altı	124	31,7
	26-35	130	33,2
	36-45	94	24,0
	46-55	24	6,1
	56 ve üzeri	19	4,9
Medeni durumunuz	Bekar	146	37,3
	Evli	221	56,5
	Boşanmış	24	6,1
Çocuk sayınız	Yok	189	48,3
	1	78	19,9
	2	100	25,6
	3 ve üzeri	24	6,1
Aylık geliriniz	1000 tl ve altı	34	8,7
	1001-2000 tl	196	50,1
	2001-3000tl	96	24,6
	3001tl ve üzeri	65	16,6
Eğitim düzeyiniz	İlköğretim	8	2,0
	Lise	148	37,9
	Lisans	185	47,3
	Lisansüstü	50	12,8

Çizelge 3.4. Devamı

Çalıştığınız kurum	Öğrenci	78	19,9
	Devlet	47	12,0
	Özel sektör	177	45,3
	Serbest meslek	51	13,0
	Diğer	38	9,7
Kuşadası'nı kaçınıcı ziyaretiniz	İlk kez geliyorum	249	63,7
	2. Gelişim	86	22,0
	3.gelişim	32	8,2
	4 ve üzeri	24	6,1
Kiminle seyahat ediyorsunuz	Yalnız	26	6,6
	Aile	221	56,5
	Arkadaşlar	109	27,9
	Diğer	35	9,0
	Toplam	391	100,0

Çizelge 3.4.'e göre ankete katılım gösteren,219 (%56) erkek 172(%44) kadın katılmıştır. Toplam katılımcı sayısı 391'dir. Milliyetler açısından bakıldığında, 145 Türk, 86 Polonya, 44 Sırbistan, 43 Boşnak, 51 Çek vatandaşı ankete katılmıştır. Ankete katılım gösteren 124 birey 25 yaş ve altı, 130 birey 26-35, 94 birey 36-45, 24 birey, 46-55, 19 birey ise 56 yaş üzeri kategorisindedir. Medeni durum değerlendirmesinde ise, 146 birey bekar, 221 birey evli, 24 birey ise boşanmış şeklindedir. Ankete katılım gösteren 189 birey çocuğunun olmadığını belirtirken, 78 birey, 1 çocuğa sahip olduğunu, 100 birey 2 çocuğa sahip olduğunu, 24 birey ise 3 ve üzeri çocuk sahibini olduğunu belirtmiştir. Aylık gelir değerlendirmesinde,1000 TL ve altı 34, 1001-2000TL arasında, 196, 2001-3000TL arasında 96, 3001 TL ve üzeri arasında ise 65 kişi olduğunu görülmektedir. Eğitim düzeyi seçegine verilen cevaplara göre ise, 8 birey ilköğretim mezunu, 148 birey lise mezunu, 185 birey lisans mezunu, 50 birey Lisanüstü mezunu olduklarını belirtmişlerdir. Ankete katılan bireylerin, çalıştıkları kurum incelendiğinde, 78 kişinin öğrenci olduğu, 47 kişinin devlet memuru bünyesinde, 177 kişinin özel sektörde, 51 kişinin ise serbest meslek şeklinde çalıştığı görülmektedir. Turistlerin Kuşadası'nı kaçınıcı kez ziyaret ettiğiyle ilgili soruya göre, 249 kişi ilk kez, 86 kişi 2. Kez, 32 kişi,3. Kez, 24 kişi ise 4 ve üzeri şeklinde cevap vermiştir. Seyehat edilen kişi sorusuna ise, 26 kişi yalnız, 221 kişi aile, 109 kişi arkadaşlar, 35 kişi ise diğer şeklinde cevaplamıştır.

3.5.Risk Algısı Anket Formuna Yönelik Bulgular

Ankete katılan Turistlerin risk algısı anket formunda bulunan sorulara verilen cevaplar analiz edilmiştir. Çizelge 3.5.'de anket sorularına cevapların dağılımları, ortalamaları gösterilmektedir.

Çizelge 3.5. Turistlerin Risk Algısı Anket Formu Cevaplarına Yönelik Tanımlayıcı Bulgular

		Kesinlikle katılmıyorum	2	3	4	5	6	Kesinlikle katılıyorum	Ortalama
Genel riskdeğerlendirmesi1	<i>f</i>	14	34	44	75	102	65	57	4,64
	%	3,6	8,7	11,3	19,2	26,1	16,6	14,6	
Genel risk değerlendirmesi2	<i>f</i>	76	88	96	65	33	20	13	3,01
	%	19,4	22,5	24,6	16,6	8,4	5,1	3,3	
Genel risk değerlendirmesi3	<i>f</i>	83	91	65	89	47	12	4	2,94
	%	21,2	23,3	16,6	22,8	12,0	3,1	1,0	
Genel riskdeğerlendirmesi4	<i>f</i>	67	94	93	77	38	16	6	2,99
	%	17,1	24,0	23,8	19,7	9,7	4,1	1,5	
Genel risk değerlendirmesi5	<i>f</i>	69	76	108	77	43	8	10	3,03
	%	17,6	19,4	27,6	19,7	11,0	2,0	2,6	
Fiziksel risk 6	<i>f</i>	82	84	86	83	43	9	4	2,91
	%	21,0	21,5	22,0	21,2	11,0	2,3	1,0	
Fiziksel risk 7	<i>f</i>	103	87	74	65	45	14	3	2,79
	%	26,3	22,3	18,9	16,6	11,5	3,6	,8	
Fiziksel risk 8	<i>f</i>	98	89	90	73	29	6	6	2,71
	%	25,1	22,8	23,0	18,7	7,4	1,5	1,5	
Fiziksel risk 9	<i>f</i>	64	59	71	84	64	21	28	3,51
	%	16,4	15,1	18,2	21,5	16,4	5,4	7,2	
Fiziksel risk 10	<i>f</i>	50	90	102	74	49	19	7	3,17
	%	12,8	23,0	26,1	18,9	12,5	4,9	1,8	

Çizelge 3.5. Devamı

Fiziksel risk 11	<i>f</i>	54	64	100	93	51	21	8	3,30
	%	13,8	16,4	25,6	23,8	13,0	5,4	2,0	
Fiziksel risk 12	<i>f</i>	51	72	102	75	48	20	23	3,38
	%	13,0	18,4	26,1	19,2	12,3	5,1	5,9	
Fiziksel risk 13	<i>f</i>	78	86	95	74	39	10	9	2,94
	%	19,9	22,0	24,3	18,9	10,0	2,6	2,3	
Finansal risk 14	<i>f</i>	58	102	82	76	53	10	10	3,09
	%	14,8	26,1	21,0	19,4	13,6	2,6	2,6	
Finansal risk 15	<i>f</i>	46	69	114	88	39	21	14	3,32
	%	11,8	17,6	29,2	22,5	10,0	5,4	3,6	
Finansal risk 16	<i>f</i>	63	81	104	80	40	20	3	3,06
	%	16,1	20,7	26,6	20,5	10,2	5,1	,8	
Finansal risk 17	<i>f</i>	70	73	83	95	48	14	8	3,13
	%	17,9	18,7	21,2	24,3	12,3	3,6	2,0	
Finansal risk 18	<i>f</i>	53	74	109	83	45	15	12	3,22
	%	13,6	18,9	27,9	21,2	11,5	3,8	3,1	
Performans risk 19	<i>f</i>	111	68	91	77	27	9	8	2,74
	%	28,4	17,4	23,3	19,7	6,9	2,3	2,0	
Performans risk 20	<i>f</i>	57	86	99	89	37	15	8	3,10
	%	14,6	22,0	25,3	22,8	9,5	3,8	2,0	
Performans risk 21	<i>f</i>	37	59	87	93	47	27	41	3,76
	%	9,5	15,1	22,3	23,8	12,0	6,9	10,5	
Performans risk 22	<i>f</i>	60	88	120	65	40	11	7	2,99
	%	15,3	22,5	30,7	16,6	10,2	2,8	1,8	
Performans risk 23	<i>f</i>	78	79	99	95	26	9	5	2,90
	%	19,9	20,2	25,3	24,3	6,6	2,3	1,3	
Performans risk 24	<i>f</i>	73	80	98	89	32	14	5	2,97
	%	18,7	20,5	25,1	22,8	8,2	3,6	1,3	
Performans risk 25	<i>f</i>	77	96	110	63	35	7	3	2,79
	%	19,7	24,6	28,1	16,1	9,0	1,8	,8	
Performans risk 26	<i>f</i>	85	100	86	74	25	14	7	2,81
	%	21,7	25,6	22,0	18,9	6,4	3,6	1,8	
Sosyo psikolojik risk 27	<i>f</i>	117	115	87	44	14	6	8	2,42

Çizelge 3.5. Devamı

	%	29,9	29,4	22,3	11,3	3,6	1,5	2,0	
Sosyo psikolojik risk 28	<i>f</i>	117	133	63	42	27	7	2	2,38
	%	29,9	34,0	16,1	10,7	6,9	1,8	,5	
Sosyo psikolojik risk 29	<i>f</i>	117	116	82	46	20	6	4	2,41
	%	29,9	29,7	21,0	11,8	5,1	1,5	1,0	
Sosyo psikolojik risk 30	<i>f</i>	150	105	76	40	15	2	3	2,19
	%	38,4	26,9	19,4	10,2	3,8	,5	,8	
Sosyo psikolojik risk 31	<i>f</i>	173	92	57	43	14	8	4	2,16
	%	44,2	23,5	14,6	11,0	3,6	2,0	1,0	
Zaman riski 32	<i>f</i>	143	107	75	38	14	7	7	2,29
	%	36,6	27,4	19,2	9,7	3,6	1,8	1,8	
Zaman risk 33	<i>f</i>	159	110	63	33	11	8	7	2,18
	%	40,7	28,1	16,1	8,4	2,8	2,0	1,8	
Zaman riski 34	<i>f</i>	150	110	65	37	14	10	5	2,25
	%	38,4	28,1	16,6	9,5	3,6	2,6	1,3	

1'den 7'ye kadar değerlendirmenin yapıldığı, Risk algısı ölçeğine göre, genel risk değerlendirmenin ölçüldüğü ilk 5 soruda verilen cevapların ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip sorunun genel risk değerlendirme boyutunu ölçen ilk soru 'Kuşadası turistler için güvenli bir şehirdir' olduğu görülmektedir (Ortalama.4.64). Ortalama bakımından, en yüksek 2. ye sahip ölçek sorusu ise performans riskini ölçen 21. soru 'Kuşadası'nda Yiyeceklerin iyi olmayacağına dair kaygılarım vardı' sorusu olduğu görülmektedir. Geri kalan soruların ise ortalamaları şekilde görüldüğü gibi birbirine yakındır.

3.6. Benlik Saygısı Risk Algısı Formuna Yönelik Bulgular

Ankete katılan turistlerin benlik saygısı anket formunda bulunan sorulara verilen cevaplar analiz edilmiştir. Çizelge 3.6.'da anket sorularına cevapların dağılımları, ortalamaları gösterilmektedir.

Çizelge3.6. Turistlerin Risk Algısı Anket Formu Cevaplarına Yönelik Tanımlayıcı Bulgular

		Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	Ortalama
Genel olarak kendimden memnunum.	<i>f</i>	19	28	200	144	3,20
	%	4,9	7,2	51,2	36,8	
Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığını düşünüyorum.	<i>f</i>	21	100	155	115	2,93
	%	5,4	25,6	39,6	29,4	
Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum	<i>f</i>	10	21	218	142	3,26
	%	2,6	5,4	55,8	36,3	
Ben de diğer insanların bir çoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim	<i>f</i>	18	41	179	153	3,19
	<i>f</i>	4,6	10,5	45,8	39,1	
Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.	%	14	55	147	175	3,24
	<i>f</i>	3,6	14,1	37,6	44,8	
Bazen kesinlikle kendimin, bir işe yaramadığını düşünüyorum.	%	21	93	119	158	3,06
	<i>f</i>	5,4	23,8	30,4	40,4	
Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.	%	24	53	164	150	3,13
	<i>f</i>	6,1	13,6	41,9	38,4	
Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.	<i>f</i>	45	93	150	103	2,80
	%	11,5	23,8	38,4	26,3	
Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimdeyim	<i>f</i>	23	56	149	163	3,16
	%	5,9	14,3	38,1	41,7	
Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.	<i>f</i>	22	28	173	168	3,25
	%	5,6	7,2	44,2	43,0	

Benlik saygısı ölçeğine bakıldığında, en yüksek ortalamanın ölçeğin 3. maddesi olan, ‘Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.’ Maddesinin olduğu görülmektedir. (Ort.3.26). Ankete katılan 218 kişi bu madde için katılıyorum cevabını vermiştir. Ortalamalar bakımından, en yüksek ortalamaya sahip 2. Madde ise ‘Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.maddesidir. Ankete katılan 173 birey bu maddeye katılıyorum, 168 birey ise kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. En yüksek ortalamaya sahip 3. Madde ise ölçeğin

il k maddesi olan, ‘Genel olarak kendimden memnunum’ maddesidir. (Ort.3.20). Ankete katılan,200 birey katılıyorum,144 birey ise tamamen katılıyorum cevabını vermiştir.

3.7. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

Katılımcıların cinsiyetlerine göre algıladıkları Risk Faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık durumunu belirlemek üzere kurulan hipotezler şu şekildedir.

H_0 = Katılımcıların cinsiyetlerine göre algıladıkları Risk Faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık yoktur.

H_1 = Katılımcıların cinsiyetlerine göre algıladıkları Risk Faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık vardır.

Ankete katılan turistlerin cinsiyetleri açısından algıladıkları risk faktörleri arasında farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Çizelge 3.7.’de gösterilmektedir.

Çizelge 3.7. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

	Cinsiyet	N	Mean Rank	Mann-Whitney U	P
Genel Risk Değerlendirme	Erkek	219	194,27	18454,5	0,732
	Kadın	172	198,21		
Fiziksel Risk	Erkek	219	199,71	18021	0,463
	Kadın	172	191,27		
Finansal Risk	Erkek	219	205,69	16712	0,055
	Kadın	172	183,66		
Performans Risk	Erkek	219	203,37	17219	0,145
	Kadın	172	186,61		
Sosyo-Psikolojik Risk	Erkek	219	201,9	17542,5	0,243
	Kadın	172	188,49		
Zaman Riski	Erkek	219	201,97	17526	0,234
	Kadın	172	188,4		
Risk Algısı Toplam	Erkek	219	202,17	17482	0,223
	Kadın	172	188,14		
Benlik Saygısı Toplam	Erkek	219	196,54	43042,5	0,915
	Kadın	172	195,31		

* $p < 0,05$

Çizelge 3.7.'de “Genel risk değerlendirme”, “Fiziksel risk algısı”, “Finansal risk algısı”, “Performans risk algısı”, “Sosyo-psikolojik risk algısı”, “Zaman risk algısı” alt boyutları ve “Benlik Saygısı ölçeği” puanları analiz sonuçları görülmektedir. Yapılan analizler sonucunda H₀ hipotezi kabul edilmiştir. katılımcıların cinsiyetlerine göre algıladıkları Risk Faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık yoktur.

3.8. Katılımcıların Milliyetlerine Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

H₀= Katılımcıların milliyetlerine göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık yoktur.

H₁= Katılımcıların milliyetlerine göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık vardır.

Ankete katılan turistlerin milliyetleri açısından algıladıkları risk faktörleri arasında farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için Kruskal-Wallis H testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Çizelge 3.8.'de gösterilmektedir.

Çizelge 3.8. Katılımcıların Milliyetlerine Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

	Milliyeti	N	Mean Rank	Kruskal-Wallis H	P
Genel Risk Değerlendirme	Türk	145	185,79	61,366	0,000*
	Polonya	86	249,76		
	Sırbistan	44	182,32		
	Bosna hersek	43	95,2		
	Çek cumhuriyeti	51	233,12		
	Diğer	22	191,48		
Fiziksel Risk	Türk	145	152,48	66,229	0,000*
	Polonya	86	261,89		
	Sırbistan	44	212,03		
	Bosna hersek	43	143,45		
	Çek cumhuriyeti	51	226,38		
	Diğer	22	225,48		
Finansal Risk	Türk	145	187,11	44,958	0,000*
	Polonya	86	248,24		
	Sırbistan	44	167,74		
	Bosna hersek	43	123,79		
	Çek cumhuriyeti	51	228,64		
	Diğer	22	172,41		

Çizelge 3.8. Devamı

Performans Risk	Türk	145	179,09	42,868	0,000*
	Polonya	86	251,83		
	Sırbistan	44	179,47		
	Bosna hersek	43	129,5		
	Çek cumhuriyeti	51	221,99		
	Diğer	22	192		
Sosyo-Psikolojik Risk	Türk	145	180,78	40,002	0,000*
	Polonya	86	258,76		
	Sırbistan	44	149,15		
	Bosna hersek	43	166,67		
	Çek cumhuriyeti	51	201,25		
	Diğer	22	189,8		
Zaman Riski	Türk	145	193,02	16,471	0,006*
	Polonya	86	234,98		
	Sırbistan	44	174,48		
	Bosna hersek	43	163,92		
	Çek cumhuriyeti	51	182,43		
	Diğer	22	200,48		
Risk Algısı Toplam	Türk	145	171,05	72,138	0,000*
	Polonya	86	271,53		
	Sırbistan	44	180,53		
	Bosna hersek	43	113,38		
	Çek cumhuriyeti	51	222,66		
	Diğer	22	195,8		
Benlik Saygısı Toplam	Türk	145	220,12	21,406	0,001*
	Polonya	86	150,31		
	Sırbistan	44	200,97		
	Bosna hersek	43	188,99		
	Çek cumhuriyeti	51	205,74		
	Diğer	22	196,82		

* $p < 0,05$

Çizelge 3.8’de “Genel risk değerlendirme”, “Fiziksel risk algısı”, “Finansal risk algısı”, “Performans risk algısı”, “Sosyo-psikolojik risk algısı”, “Zaman risk algısı” alt boyutları ve “Benlik Saygısı ölçeği” puanları analiz sonuçları görülmektedir. Yapılan analizler sonucunda H1 kabul edilmiştir. Genel risk değerlendirme alt boyutu ile ankete katılan turistlerin milliyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,000 < 0,05$). Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Polonya’dan gelen turistlerin genel risk değerlendirme puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan analiz sonucunda fiziksel risk alt boyutu ile ankete katılan turistlerin milliyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. H1 hipotezi kabul edilmiştir ($p=0,000<0,05$). Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Polonya'dan gelen turistlerin fiziksel risk puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan analizler sonucunda finansal risk alt boyutu ile ankete katılan turistlerin milliyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). H1 kabul edilmiştir. Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Polonya'dan gelen turistlerin finansal risk puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan analizler sonucunda performans risk alt boyutu ile ankete katılan turistlerin milliyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). H1 kabul edilmiştir. Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Polonya'dan gelen turistlerin performans risk puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan test neticesinde sosyo-psikolojik risk alt boyutu ile ankete katılan turistlerin milliyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). H1 kabul edilmiştir. Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Polonya'dan gelen turistlerin sosyo-psikolojik risk puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan test neticesinde zaman riski alt boyutu ile ankete katılan turistlerin milliyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,006<0,05$). H1 kabul edilmiştir. Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Polonya'dan gelen turistlerin zaman riski puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan analizler sonucunda risk algısı toplam ölçek puanları ile ankete katılan turistlerin milliyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). H1 kabul edilmiştir. Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Polonya'dan gelen turistlerin risk algısı toplam ölçek puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan test analizler sonucunda benlik saygısı ölçeği ile ankete katılan turistlerin milliyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur

($p=0,001<0,05$). H_1 kabul edilmiştir. Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Türk turistlerin puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.9. Katılımcıların Yaşlarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

Katılımcıların yaşlarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık durumunu belirlemek üzere kurulan hipotezler şu şekildedir.

H_0 = Katılımcıların yaşlarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık yoktur.

H_1 = Katılımcıların yaşlarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık vardır.

Ankete katılan turistlerin yaşları açısından algıladıkları risk faktörleri arasında farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için Kruskal-Wallis H testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Çizelge 3.9.'da gösterilmektedir.

Çizelge 3.9. Katılımcıların Yaşlarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

	Yaşınız	N	Mean Rank	Kruskal-Wallis H	P
Genel Risk Değerlendirme	25 ve altı	124	185,81	0,284	0,963
	26-35	130	190,02		
	36-45	94	182,39		
	46-55	24	187,08		
Fiziksel Risk	25 ve altı	124	180,73	5,032	0,169
	26-35	130	201,4		
	36-45	94	170,96		
	46-55	24	196,46		
Finansal Risk	25 ve altı	124	191,88	0,696	0,874
	26-35	130	186,83		
	36-45	94	181,07		
	46-55	24	178,21		

Çizelge 3.9. Devamı

Performans Risk	25 ve altı	124	184,07	0,986	0,805
	26-35	130	186,77		
	36-45	94	193,42		
	46-55	24	170,5		
Sosyo Psikolojik Risk	25 ve altı	124	175,36	4,386	0,223
	26-35	130	190,17		
	36-45	94	186,61		
	46-55	24	223,75		
Zaman Riski	25 ve altı	124	183,61	1,836	0,607
	26-35	130	185,28		
	36-45	94	184,74		
	46-55	24	214,88		
Risk Algısı Toplam	25 ve altı	124	183,79	0,91	0,823
	26-35	130	192,49		
	36-45	94	180,09		
	46-55	24	193,21		
Benlik Saygısı Toplam	25 ve altı	124	189,77	0,622	0,891
	26-35	130	186,43		
	36-45	94	186,27		
	46-55	24	170,92		

* $p < 0,05$

Algılanan risk faktörlerinin yaş değişkeni açısından bir farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis H testi ile analiz edilmiştir. Çizelge 3.9’da “Genel risk değerlendirme”, “Fiziksel risk algısı”, “Finansal risk algısı”, “Performans risk algısı”, “Sosyo-psikolojik risk algısı”, “Zaman risk algısı” alt boyutları ve “Benlik Saygısı ölçeği” puanları analiz sonuçları görülmektedir. Yapılan analizler neticesinde H₀ hipotezi kabul edilmiştir. Risk faktörleri alt boyutları ve benlik saygısı ölçeği ile turistlerin yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

3.10. Katılımcıların Medeni Durumları Açısından Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

Katılımcıların medeni durumlarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık durumunu belirlemek üzere kurulan hipotezler şu şekildedir.

H_0 = Katılımcıların medeni durumlarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık yoktur.

H_1 = Katılımcıların medeni durumlarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık vardır.

Ankete katılan turistlerin medeni durumları açısından algıladıkları risk faktörleri arasında farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için Kruskal-Wallis H testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Çizelge 3.10'da gösterilmektedir.

Çizelge 3.10. Katılımcıların Medeni Durumları Açısından Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

	Medeni Durumunuz	N	Mean Rank	Kruskal-Wallis H	p
Genel Risk Değerlendirme	Bekar	146	198,6	0,13	0,937
	Evli	221	194,63		
	Boşanmış	24	192,81		
Fiziksel Risk	Bekar	146	191,31	0,514	0,773
	Evli	221	198		
	Boşanmış	24	206,1		
Finansal Risk	Bekar	146	199,01	0,173	0,917
	Evli	221	194,4		
	Boşanmış	24	192,4		
Performans Risk	Bekar	146	192,03	0,298	0,862
	Evli	221	198,14		
	Boşanmış	24	200,5		
Sosyo Psikolojik Risk	Bekar	146	184,41	2,479	0,290
	Evli	221	203,2		
	Boşanmış	24	200,19		

Çizelge 3.10. Devamı

Zaman Riski	Bekar	146	200,99	0,607	0,738
	Evli	221	193,92		
	Boşanmış	24	184,79		
Risk Algısı Toplam	Bekar	146	194,37	0,094	0,954
	Evli	221	196,46		
	Boşanmış	24	201,65		
Benlik Saygısı Toplam	Bekar	146	203,72	1,095	0,579
	Evli	221	191,45		
	Boşanmış	24	190,88		

* $p < 0,05$

Algılanan risk faktörlerinin medeni durum değişkeni açısından bir farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis H testi ile analiz edilmiştir. Çizelge 3.10’da “Genel risk değerlendirme”, “Fiziksel risk algısı”, “Finansal risk algısı”, “Performans risk algısı”, “Sosyo-psikolojik risk algısı”, “Zaman risk algısı” alt boyutları ve “Benlik Saygısı ölçeği” puanları analiz sonuçları görülmektedir. Yapılan test analiz sonuçlarına göre H_0 kabul edilmiştir. Risk faktörleri alt boyutları ve benlik saygısı ölçeği ile bekar, evli ve boşanmış turistler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

3.11. Katılımcıların Çocuk Sayılarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri Ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

Katılımcıların çocuk sayılarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık durumunu belirlemek üzere kurulan hipotezler şu şekildedir.

H_0 = Katılımcıların çocuk sayılarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık yoktur.

H_1 = Katılımcıların çocuk sayılarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık vardır.

Katılımcılarına çocuk sayısı açısından algıladıkları risk faktörleri arasında farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için Kruskal-Wallis H testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Çizelge 3.11’de gösterilmektedir.

Çizelge 3.11. Katılımcıların Çocuk Sayılarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

	Çocuk Sayısı	N	Mean Rank	Kruskal-Wallis H	p
Genel Risk Değerlendirme	Çocuğum yok	189	198,11	0,458	0,928
	1 çocuk	78	196,26		
	2 çocuk	100	190		
	3 çocuk ve üzeri	24	203,54		
Fiziksel Risk	Çocuğum yok	189	190,49	0,978	0,807
	1 çocuk	78	201,74		
	2 çocuk	100	199,18		
	3 çocuk ve üzeri	24	207,46		
Finansal Risk	Çocuğum yok	189	191,2	1,361	0,715
	1 çocuk	78	208,79		
	2 çocuk	100	195,79		
	3 çocuk ve üzeri	24	193,08		
Performans Risk	Çocuğum yok	189	188,23	2,05	0,562
	1 çocuk	78	208,91		
	2 çocuk	100	199,87		
	3 çocuk ve üzeri	24	199,13		
Sosyo Psikolojik Risk	Çocuğum yok	189	180,97	6,642	0,084
	1 çocuk	78	213,49		
	2 çocuk	100	208,64		
	3 çocuk ve üzeri	24	204,83		
Zaman Riski	Çocuğum yok	189	193,93	1,258	0,739
	1 çocuk	78	204,18		
	2 çocuk	100	189,79		
	3 çocuk ve üzeri	24	211,65		
Risk Algısı Toplam	Çocuğum yok	189	189,54	1,517	0,678
	1 çocuk	78	207,42		
	2 çocuk	100	197,73		
	3 çocuk ve üzeri	24	202,54		
Benlik Saygısı Toplam	Çocuğum yok	189	195,83	1,287	0,732
	1 çocuk	78	203,83		
	2 çocuk	100	195,48		
	3 çocuk ve üzeri	24	174,08		

*p< 0,05

Algılanan risk faktörlerinin çocuk sayısı değişkeni açısından bir farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis H testi ile analiz edilmiştir. Çizelge 3.11’de “Genel risk değerlendirme”, “Fiziksel risk algısı”, “Finansal risk algısı”, “Performans risk algısı”, “Sosyo-psikolojik risk algısı”, “Zaman risk algısı” alt boyutları ve “Benlik Saygısı ölçeği” puanları analiz sonuçları görülmektedir. Yapılan analizler sonucunda H0 hipotezi kabul edilmiştir. Risk faktörleri alt boyutları ve benlik saygısı ölçeği ile ankete katılanların sahip oldukları çocuk sayısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

3.12. Katılımcıların Gelir Durumlarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

Katılımcıların gelir durumlarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık durumunu belirlemek üzere kurulan hipotezler şu şekildedir.

H₀= Katılımcıların gelir durumlarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık yoktur.

H₁= Katılımcıların gelir durumlarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık vardır.

Ankete katılan turistlerin aylık gelirleri açısından algıladıkları risk faktörleri arasında farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için Kruskal-Wallis H testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Çizelge 3.12’de gösterilmektedir.

Çizelge 3.12. Katılımcıların Gelir Durumlarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

	Aylık Geliriniz	N	Mean Rank	Kruskal-Wallis H	p
Genel Risk Değerlendirme	1000 tl ve altı	34	202,82	0,813	0,846
	1001-2000 tl	196	199,43		
	2001-3000tl	96	188,01		
	3001tl ve üzeri	65	193,88		
Fiziksel Risk	1000 tl ve altı	34	168,4	6,872	0,076
	1001-2000 tl	196	206,75		
	2001-3000tl	96	200,08		
	3001tl ve üzeri	65	172		
Finansal Risk	1000 tl ve altı	34	204,78	1,869	0,600
	1001-2000 tl	196	200,22		
	2001-3000tl	96	182,59		
	3001tl ve üzeri	65	198,48		
Performans Risk	1000 tl ve altı	34	215,66	5,558	0,135
	1001-2000 tl	196	205,53		
	2001-3000tl	96	180,23		
	3001tl ve üzeri	65	180,28		
Sosyo Psikolojik Risk	1000 tl ve altı	34	191,35	2,348	0,503
	1001-2000 tl	196	201,91		
	2001-3000tl	96	197,99		
	3001tl ve üzeri	65	177,66		
Zaman Riski	1000 tl ve altı	34	202,47	2,37	0,499
	1001-2000 tl	196	202,12		
	2001-3000tl	96	193,13		
	3001tl ve üzeri	65	178,4		
Risk Algısı Toplam	1000 tl ve altı	34	197	4,176	0,243
	1001-2000 tl	196	206,33		
	2001-3000tl	96	188,28		
	3001tl ve üzeri	65	175,75		
Benlik Saygısı Toplam	1000 tl ve altı	34	195,47	2,036	0,565
	1001-2000 tl	196	190,03		
	2001-3000tl	96	196,86		
	3001tl ve üzeri	65	213,01		

*p< 0,05

Algılanan risk faktörlerinin ankete katılan aylık gelirleri değişkeni açısından bir farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis H testi ile analiz edilmiştir. Çizelge 3.12’de “Genel risk değerlendirme”, “Fiziksel risk algısı”, “Finansal risk algısı”, “Performans risk algısı”, “Sosyo-psikolojik risk algısı”, “Zaman risk algısı” alt boyutları ve “Benlik Saygısı ölçeği” puanları analiz sonuçları görülmektedir. Yapılan analizlere göre H₀ kabul edilmiştir. Yapılan test neticesinde risk faktörleri alt boyutları ve benlik saygısı ölçeği ile turistlerin aylık gelirleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

3.13. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri Açısından Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık durumunu belirlemek üzere kurulan hipotezler şu şekildedir.

H₀= Katılımcıların eğitim düzeylerine göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık yoktur.

H₁= Katılımcıların eğitim düzeylerine göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık vardır.

Ankete katılan turistlerin eğitim düzeyleri açısından algıladıkları risk faktörleri arasında farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için Kruskal-Wallis H testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Çizelge 3.13’de gösterilmektedir.

Çizelge 3.13. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri Açısından Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

	Eğitim Düzeyi	N	Mean Rank	Kruskal-Wallis H	P
Genel Risk Değerlendirme	İlköğretim	8	193,75	0,178	0,981
	Lise	148	198,46		
	Lisans	185	193,56		
	Lisansüstü	50	198,12		
Fiziksel Risk	İlköğretim	8	211,31	3,266	0,352
	Lise	148	202,75		
	Lisans	185	196,86		
	Lisansüstü	50	170,36		
Finansal Risk	İlköğretim	8	171,69	1,44	0,696
	Lise	148	194,78		
	Lisans	185	201,43		
	Lisansüstü	50	183,41		
Performans Risk	İlköğretim	8	186,19	1,543	0,672
	Lise	148	196,16		
	Lisans	185	200,89		
	Lisansüstü	50	178,99		
Sosyo Psikolojik Risk	İlköğretim	8	242,38	3,28	0,350
	Lise	148	185,07		
	Lisans	185	201,75		
	Lisansüstü	50	199,64		
Zaman Riski	İlköğretim	8	192,5	1,403	0,705
	Lise	148	188,38		
	Lisans	185	199		
	Lisansüstü	50	208,01		
Risk Algısı Toplam	İlköğretim	8	208,38	1,097	0,778
	Lise	148	195,54		
	Lisans	185	199,7		
	Lisansüstü	50	181,7		
Benlik Saygısı Toplam	İlköğretim	8	172,94	0,381	0,944
	Lise	148	196,05		
	Lisans	185	197,47		
	Lisansüstü	50	194,1		

*p< 0,05

Algılanan risk faktörlerinin ankete katılan turistlerin eğitim düzeyleri açısından farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis H testi ile analiz edilmiştir. Çizelge 3.13.'de “Genel risk değerlendirme”, “Fiziksel risk algısı”, “Finansal risk algısı”, “Performans risk algısı”, “Sosyo-psikolojik risk algısı”, “Zaman risk algısı” alt boyutları ve “Benlik Saygısı ölçeği” puanları analiz sonuçları görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda H₀ kabul edilmiştir.

Risk faktörleri alt boyutları ve benlik saygısı ölçeği ile ankete katılan turistlerin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

3.14. Katılımcıların Çalıştıkları Kuruma Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

Katılımcıların çalıştıkları kuruma göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık durumunu belirlemek üzere kurulan hipotezler şu şekildedir.

H₀= Katılımcıların çalıştıkları kuruma göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık yoktur.

H₁= Katılımcıların çalıştıkları kuruma göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık vardır.

Ankete katılan turistlerin çalıştıkları kurumları açısından algıladıkları risk faktörleri arasında farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için Kruskal-Wallis H testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Çizelge 3.14'de gösterilmektedir.

Çizelge 3.14. Katılımcıların Çalıştıkları Kuruma Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

	Çalıştığınız Kurum	N	Mean Rank	Kruskal-Wallis H	p
Genel Risk Değerlendirme	Öğrenci	78	200,47	3,18	0,528
	Devlet	47	220,14		
	Özel sektör	177	188,08		
	Serbest meslek	51	193,56		
	Diğer	38	197,12		
Fiziksel Risk	Öğrenci	78	208	3,773	0,438
	Devlet	47	179,39		
	Özel sektör	177	202,11		
	Serbest meslek	51	181,29		
	Diğer	38	183,17		
Finansal Risk	Öğrenci	78	211,28	3,265	0,515
	Devlet	47	176,28		
	Özel sektör	177	197,55		
	Serbest meslek	51	186,56		
	Diğer	38	194,5		
Performans Risk	Öğrenci	78	208,63	2,897	0,575
	Devlet	47	178,13		
	Özel sektör	177	194,68		
	Serbest meslek	51	188,26		
	Diğer	38	208,7		
Sosyo Psikolojik Risk	Öğrenci	78	198,9	0,75	0,945
	Devlet	47	187,1		
	Özel sektör	177	196,74		
	Serbest meslek	51	190,23		
	Diğer	38	205,38		
Zaman Riski	Öğrenci	78	197,62	0,521	0,971
	Devlet	47	206,23		
	Özel sektör	177	193,6		
	Serbest meslek	51	194,3		
	Diğer	38	193,5		
Risk Algısı Toplam	Öğrenci	78	208,25	1,947	0,745
	Devlet	47	184,46		
	Özel sektör	177	197,33		
	Serbest meslek	51	184,76		
	Diğer	38	194,03		
Benlik Saygısı Toplam	Öğrenci	78	194,69	0,391	0,983
	Devlet	47	196,98		
	Özel sektör	177	193,34		
	Serbest meslek	51	200,05		
	Diğer	38	204,43		

*p < 0,05

Algılanan risk faktörlerinin katılımcıların çalıştıkları kurumları açısından bir farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis H testi ile analiz edilmiştir. Çizelge 3.14’de “Genel risk değerlendirme”, “Fiziksel risk algısı”, “Finansal risk algısı”, “Performans risk algısı”, “Sosyo-psikolojik risk algısı”, “Zaman risk algısı” alt boyutları ve “Benlik Saygısı ölçeği” puanları analiz sonuçları görülmektedir. Yapılan analizler sonucundan H_0 kabul edilmiştir. Yapılan test neticesinde risk faktörleri alt boyutları ve benlik saygısı ölçeği ile ankete katılan turistlerin çalıştıkları kurumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

3.15. Katılımcıların Kuşadası’nı Ziyaret Etme Sayılarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

Katılımcıların Kuşadası’nı ziyaret etme sayılarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık durumunu belirlemek üzere kurulan hipotezler şu şekildedir.

H_0 = Katılımcıların Kuşadası’nı ziyaret etme sayılarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık yoktur.

H_1 = Katılımcıların Kuşadası’nı ziyaret etme sayılarına göre algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık vardır.

Ankete katılan turistlerin Kuşadası’nı ziyaret sayıları açısından algıladıkları risk faktörleri arasında farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için Kruskal-Wallis H testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Çizelge 3.15’de gösterilmektedir.

Çizelge 3.15. Katılımcıların Kuşadası'nı Ziyaret Etme Sayılarına Göre Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

	Kuşadası'nı kaçınıcı ziyaretiniz?	N	Mean Rank	Kruskal-Wallis H	p
Genel Risk Değerlendirme	İlk kez geliyorum	249	208,5	11,525	0,009*
	2. Gelişim	86	186		
	3. Gelişim	32	145,22		
	4 ve üzeri	24	169,88		
Fiziksel Risk	İlk kez geliyorum	249	215,18	21,506	0,000*
	2. Gelişim	86	171,41		
	3. Gelişim	32	141,16		
	4 ve üzeri	24	158,21		
Finansal Risk	İlk kez geliyorum	249	210,41	12,564	0,006*
	2. Gelişim	86	179,2		
	3. Gelişim	32	152,59		
	4 ve üzeri	24	164,63		
Performans Risk	İlk kez geliyorum	249	213,5	18,626	0,000*
	2. Gelişim	86	175,76		
	3. Gelişim	32	142,13		
	4 ve üzeri	24	158,85		
Sosyo Psikolojik Risk	İlk kez geliyorum	249	208,94	9,242	0,026*
	2. Gelişim	86	176,67		
	3. Gelişim	32	166,77		
	4 ve üzeri	24	169,98		
Zaman Riski	İlk kez geliyorum	249	202,56	3,235	0,357
	2. Gelişim	86	187,41		
	3. Gelişim	32	168,92		
	4 ve üzeri	24	194,85		
Risk Algısı Toplam	İlk kez geliyorum	249	216,83	26,4	0,000*
	2. Gelişim	86	171,23		
	3. Gelişim	32	130,13		
	4 ve üzeri	24	156,48		
Benlik Saygısı Toplam	İlk kez geliyorum	249	188,05	3,541	0,315
	2. Gelişim	86	210,23		
	3. Gelişim	32	204,73		
	4 ve üzeri	24	215,79		

*p< 0,05

Algılanan risk faktörlerinin Kuşadası'nı ziyaret etme sayıları açısından bir farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis H testi ile analiz edilmiştir. Çizelge 3.15.'de "Genel risk değerlendirme", "Fiziksel risk algısı", "Finansal risk algısı", "Performans risk algısı", "Sosyo-psikolojik risk algısı", "Zaman risk algısı" alt boyutları ve "Benlik Saygısı ölçeği" puanları analiz sonuçları görülmektedir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre H1 kabul edilmiştir. Genel risk değerlendirme alt boyutu ile ankete katılan turistlerin Kuşadası'nı ziyaret etme sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,009<0,05$). Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Kuşadası'nı ilk kez ziyaret eden turistlerin genel risk değerlendirme puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan test neticesinde fiziksel risk alt boyutu ile ankete katılan turistlerin Kuşadası'nı ziyaret etme sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Kuşadası'nı ilk kez ziyaret eden turistlerin fiziksel risk puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan test neticesinde finansal risk alt boyutu ile ankete katılan turistlerin Kuşadası'nı ziyaret etme sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,006<0,05$). Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Kuşadası'nı ilk kez ziyaret eden turistlerin finansal risk puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan test neticesinde performans risk alt boyutu ile ankete katılan turistlerin Kuşadası'nı ziyaret etme sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Kuşadası'nı ilk kez ziyaret eden turistlerin performans risk puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan test neticesinde sosyo-psikolojik risk alt boyutu ile ankete katılan turistlerin Kuşadası'nı ziyaret etme sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,026<0,05$). Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Kuşadası'nı ilk kez ziyaret eden turistlerin sosyo-psikolojik puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan test neticesinde risk algısı toplam ölçek puanları ile ankete katılan turistlerin Kuşadası'nı ziyaret etme sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Kuşadası'nı ilk kez ziyaret eden turistlerin risk algısı toplam ölçek puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.16. Katılımcıların Seyahat Ettikleri Kişi Açısından Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

Katılımcıların Kuşadası'nı seyahat ettikleri kişi açısından algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık durumunu belirlemek üzere kurulan hipotezler şu şekildedir.

H₀= Katılımcıların Kuşadası'nı seyahat ettikleri kişi açısından algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık yoktur.

H₁= Katılımcıların Kuşadası'nı seyahat ettikleri kişi açısından algıladıkları risk faktörleri ve özgüvenleri arasındaki farklılık vardır.

Ankete katılan turistlerin seyahat ettikleri kişi açısından algıladıkları risk faktörleri arasında farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için Kruskal-Wallis H testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Çizelge 3.16.'da gösterilmektedir.

Çizelge 3.16. Katılımcıların Seyahat Ettikleri Kişi Açısından Algıladıkları Risk Faktörleri ve Özgüvenleri Arasındaki Farklılık Durumu

	Kiminle seyahat ediyorsunuz?	N	Mean Rank	Kruskal-Wallis H	p
Genel Risk Değerlendirme	Yalnız	26	222,71	2,133	0,545
	Aile	221	197,69		
	Arkadaşlar	109	188,7		
	Diğer	35	188,23		
Fiziksel Risk	Yalnız	26	244,94	5,346	0,148
	Aile	221	194,07		
	Arkadaşlar	109	190,49		
	Diğer	35	188,96		
Finansal Risk	Yalnız	26	244,08	7,261	0,064
	Aile	221	196,53		
	Arkadaşlar	109	193,06		
	Diğer	35	166,1		
Performans Riski	Yalnız	26	236,98	4,516	0,211
	Aile	221	194,77		
	Arkadaşlar	109	195,02		
	Diğer	35	176,39		
Sosyo Psikolojik Risk	Yalnız	26	260,02	12,058	0,007*
	Aile	221	199,79		
	Arkadaşlar	109	178,83		
	Diğer	35	178		
Zaman Riski	Yalnız	26	283,31	18,868	0,000*
	Aile	221	195,35		
	Arkadaşlar	109	185,11		
	Diğer	35	169,14		
Risk Algısı Toplam	Yalnız	26	263,71	11,049	0,011*
	Aile	221	195,04		
	Arkadaşlar	109	188,61		
	Diğer	35	174,8		
Benlik Saygısı Toplam	Yalnız	26	205,65	3,597	0,308
	Aile	221	190,81		
	Arkadaşlar	109	210,64		
	Diğer	35	176,03		

*p < 0,05

Algılanan risk faktörlerinin katılımcıların seyahat ettikleri kişi değişkeni açısından bir farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis H testi ile analiz edilmiştir. Çizelge 3.16'da "Genel risk değerlendirme", "Fiziksel risk algısı", "Finansal risk algısı", "Performans risk algısı", "Sosyo-psikolojik risk algısı", "Zaman risk algısı" alt boyutları ve "Benlik Saygısı ölçeği" puanları analiz sonuçları görülmektedir. Yapılan test analiz sonucuna göre "Genel risk değerlendirme", "Fiziksel risk algısı", "Finansal risk algısı", "Performans risk algısı" ve "Benlik Saygısı ölçeği" için H_0 kabul edilmiştir. Ancak sosyo-psikolojik risk alt boyutu, zaman riski alt boyutu ile ankete katılan turistlerin seyahat ettikleri kişi değişkeni ilişki için H_1 kabul edilmiştir. Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Kuşadası'nı yalnız ziyaret eden turistlerin sosyo-psikolojik puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan analiz sonuçlarına zaman riski alt boyutu ile katılımcıların seyahat ettikleri kişi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Kuşadası'nı yalnız ziyaret eden turistlerin zaman riski puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan test neticesinde risk algısı toplam ölçek puanları ile ankete katılan turistlerin seyahat ettikleri kişi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,011<0,05$). Veriler ortalamalar açısından değerlendirildiğinde Kuşadası'nı yalnız ziyaret eden turistlerin risk algısı toplam ölçek puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.17. Risk Faktörleri Ölçeği Alt Boyutları İle Benlik Saygısı Ölçeği Arasında İlişki Durumu

Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara göre risk faktörleri ölçeği alt boyutları ile benlik saygısı ölçeği arasındaki ilişkinin durumunu incelemek amacıyla kurulan hipotezler şu şekildedir.

H_0 = Risk faktörleri ölçeği alt boyutları ile benlik saygısı ölçeği arasında ilişki vardır.

H_1 = Risk faktörleri ölçeği alt boyutları ile benlik saygısı ölçeği arasında ilişki yoktur.

Risk faktörleri ölçeği alt boyutları ve benlik saygısı ölçeği değişkenleri arasındaki ilişkinin yönü ve şiddetini belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır.

Çizelge 3.17. Risk Faktörleri Ölçeği Alt Boyutları İle Benlik Saygısı Ölçeği Arasında İlişki Durumu

		Benlik Saygısı Toplam	Genel Risk Değerlendirmesi	Fiziksel Risk	Finansal Risk	Performans Risk	Sosyo-Psikolojik Risk	Zaman Riski	Risk Algısı Toplam
Benlik Saygısı Toplam	Korelasyon katsayısı	1,000							
	p.								
Genel Risk Değerlendirmesi	Korelasyon katsayısı	-,090	1,000						
	p.	,076							
Fiziksel Risk	Korelasyon katsayısı	-,099*	,513*	1,000					
	p.	,049	,000						
Finansal Risk	Korelasyon katsayısı	-,122*	,425*	,511*	1,000				
	p.	,016	,000	,000					
Performans Risk	Korelasyon katsayısı	-,133**	,470*	,627*	,624*	1,000			
	p.	,009	,000	,000	,000				
Sosyo-Psikolojik Risk	Korelasyon katsayısı	-,219**	,383*	,441*	,530*	,592*	1,000		
	p.	,000	,000	,000	,000	,000			
Zaman Riski	Korelasyon katsayısı	-,139**	,256*	,297*	,388*	,447*	,691*	1,000	
	p.	,006	,000	,000	,000	,000	,000		
Risk Algısı Toplam	Korelasyon katsayısı	-,174**	,643*	,797*	,773*	,865*	,754*	,592*	1,000
	p.	,001	,000	,000	,000	,000	,000	,000	

Çizelge 3.17’de risk faktörleri ölçeği alt boyutları ve benlik saygısı ölçeği arasındaki korelasyon analizi sonuçları görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre, H1 kabul edilmiştir. Benlik saygısı ölçeği ile fiziksel risk arasında kuvvetli olmayan

negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır (-0,099). Ayrıca benlik saygısı ölçeği ile finansal risk (-,122), performans risk (-,133), sosyo-psikolojik risk (-,219), zaman riski (-,139) alt boyutları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Benlik saygısı ölçeği ile risk algısı toplam puanları arasında (-,174) da aynı şekilde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Turizm davranışı, bir insan davranışıdır. Turizm hareketinin öznesini insan oluşturur. Bu sebeple turizm etkinliğine katılım gösteren bireylerin psikolojik, özellikleri turizm haraketi için önem arz etmektedir. Bununla birlikte turizme katılım gösteren bireylerin destinasyon seçiminde göz önünde bulundurdıkları birtakım kriterler mevcuttur. Bu kriterlerden belki de en önemlisi gidilecek destinasyonun güvenilirlik özelliğine sahip olmasıdır. Güvenilirlik özelliğine sahip olmayan bölgeler, turistler için riskli destinasyonlar şeklinde bir algılaya sahip olabilirler.

Bu tez çalışmasının amacı, turistlerin özgüven düzeyleri ve destinasyonda algıladıkları riskler arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu bağlamda, Kuşadası'na gelen yerli ve çeşitli ülkelerden yabancı turistlere anket çalışması uygulanmıştır.

Araştırmaya toplamda 145 tanesi Türk olmak üzere 391, turist katılım göstermiştir. Yabancı turistlerin, 86'sı Polonya, 44'ü Sırbistan, 43 Bosna Hersek, 51 tanesi Çek Cumhuriyeti, 22 tanesi ise diğer ülkelerden gelen turistlerdir. Araştırma çerçevesinde, Mayıs 2015-Temmuz 2015 dönemi arasında ülkemize gelen yerli ve yabancı turistler üzerinde anket çalışması uygulanmıştır. Anketler, Kuşadası'nda bulunan iki konaklama işletmesi, ve bir seyahat acentası vasıtasıyla elde edilmiştir.

Çalışmada ilk olarak, benlik saygısı ölçeği ve risk algısı ölçeğine normallik testi uygulanmıştır. Her iki ölçe için de Kolmogorov-Smirnov Z test değerleri p anlamlık değerleri 0,05'ten küçük ($p < 0,05$) olduğu için parametrik olmayan test yöntemleri kullanılmıştır.

Bir sonraki aşamada, risk algısı alt boyutlarına yönelik faktör analizi uygulanmıştır. Ancak anketlerden elde edilen veriler belirlenen ölçeklendirme ile uyum taşımadığı tespit edilmiştir. Bunun sebepleri, anket sayısı yetersizliği, sağlıklı anketlerin yapılmayışı, soruların (yurtdışı ölçeği olduğu için) Türk halkına uyum sağlamaması, soruların anlaşılabilmesi gibi faktörler olabilir. Dolayısıyla faktör bileşenleri ile bir sonucu gidilmesi mümkün görülmemiştir.

Araştırma bulgularına göre, elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir,

Risk faktörleri alt boyutları ile Kuşadası'na gelen, erkek veya kadın turistler arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Literatür incelendiğinde, Sönmez ve Graefe (1998), Lepp ve Gibson (2003), Simpson ve Siguaw (2008) ve Mitchell ve Vassos (1998) erkeklerin kadınlara kıyasla risklere karşın daha duyarsız davranışlar gösterdikleri sonucunu ortaya koymuşlardır. Bununla birlikte An, Lee ve Noh 2010 yılında yapmış oldukları çalışmada cinsiyetle ilgili olarak tüm risk faktörleri arasında önemli farklılık bulamamışlardır. Bu durum çalışmanın bulguları işle paralellik göstermektedir.

Araştırmada belirlenen risk faktör boyutları ile katılımcıların milliyetleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Tüm risk alt faktörleri ortalamalar açısından değerlendirildiğinde ülkemize Polonya'dan gelen turistlerin risk algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun sebebi geçtiğimiz yıllarda ülkemize gelen Polonya'lı gezginin İstanbul Çatalca'da yaşadığı olumsuz durum olabilir. Bu olumsuz durum tüm dünyada yankı bulmuş ve ülkemizin imajını olumsuz etkilemiş olabilir. Bununla birlikte literatür incelendiğinde, Mitchell ve Vassos 1998 yılında gerçekleştirdikleri çalışmada Kıbrıslı ve Britanyalı turistlerin algılamış oldukları riskler arasında anlamlı farklılıklar görüldüğünü ortaya koymuşlardır.

Yapılan test neticesinde risk faktörleri alt boyutları turistlerin yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Siguaw ve Simpson 2008 yılında yapmış oldukları çalışmada katılımcıların yaşları ile algılamış oldukları riskler arasında anlamlı farklılıklar olduğuna açıklık getirmişlerdir.

Araştırma sonuçlarına göre, Yapılan test neticesinde risk faktörleri alt boyutları ile bekar, evli ve boşanmış turistler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Simpson ve Siguaw 2008 yılında gerçekleştirmiş oldukları çalışmada evli çiftlerin bekarlara göre daha fazla risk algısına sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Risk faktörleri alt boyutları ve ankete katılan turistlerin sahip oldukları çocuk sayısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Roehl ve Fesenmaier 1992 yılında yapmış oldukları çalışmada küçük çocuklara sahip bireylerin daha durağan ve sakin seyahata yönleneceklerini belirtmişlerdir.

Analiz sonuçlarına göre, turistlerin aylık gelirleri ile algılamış oldukları risk faktörleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bu durum ülkemizin, dolayısıyla araştırmaya konu olan Kuşadası ilçesinin yabancı turistler tarafından ucuz olarak algılanması olabilir. Araştırmaya katılım gösteren ülkelerin sahip oldukları para birimleri incelendiğinde, Türk parası ile değer bakımından bir paralellik göze çarpmaktadır. Anlamsal farklılığın oluşmamasının sebebini bu durum açıklayabilir.

Ankete katılım gösteren turistlerin eğitim düzeyleri risk ölçeği alt faktörleri arasında anlamlı bir ilişki göze çarpmamıştır. Simpson ve Sigauw 2008 yılında gerçekleştirmiş oldukları çalışmada daha iyi eğitime sahip kişilerin, daha az eğitim alanlara kıyasla risklere karşı farkındalıklarının daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcıların çalıştıkları kurumlar açısından algılamış oldukları risk faktörleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu durumun sebebi, Kuşadası'nın deniz-kum -güneş üçgeninde tercih edilen bir bölge olması, anket verilerinin yaz aylarında uygulanmış olması olabilir. Aynı veriler kış aylarında uygulandığında sonuç değişkenlik gösterebilir.

Kuşadası'nı ziyaret sayısı bakımından katılımcıların algılamış oldukları riskler faktörleri arasında anlamlı farklılık vardır. Ülkemizde meydana gelen terör olayları, bu duruma neden olabilir. Veriler ortalama açısından değerlendirildiğinde, Kuşadası'na ilk kez gelen turistlerin, risk alt faktörleri bakımından diğerlerine göre daha fazla risk algıladıkları görülmektedir. Rittichainuwat ve Chakraborty tekrar gelen turistlerin ilk kez gelenlere göre risklere karşı daha hoşgörülü davrandıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda Kuşadası'na ilk kez gelecek olan turistlere, varış öncesinde, bölgenin güvenli olduğu imajı verilmeli, devlet kurumları ve özel işletmelerle bu imaj desteklenmelidir.

Katılımcıların seyahat ettikleri kişi açısından algıladıkları risk faktörleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelendiğinde “Genel risk değerlendirme”, “Fiziksel risk algısı”, “Finansal risk algısı”, “Performans risk algısı” ve “Benlik Saygısı ölçeği” alt faktörleri ile anlamlı bir ilişki bulunamamış, ancak sosyo-psikolojik ve zaman riski alt boyutu ile ankete katılan turistlerin seyahat ettikleri kişi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre yalnız seyahat eden bireyler daha çok

sosyo-psikolojik risk hissetmektedir. Kuşadası'nı yalnız ziyaret eden turistlerin sosyo-psikolojik puanlarının diğer grup değişkenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yalnız seyahat eden bireylerin zaman risk puanları diğer değişkenlere daha yüksektir. Bu durumun sebebi ülkenin olumsuz imajıyla ilişkili olabilir, yalnız seyahat eden kişilerin çevresindeki insanlar, Kuşadası'na tatile gelen birey için endişe yaşayabilirler, bu durumda katılımcı üzerinde olumsuz etki bırakmış olabilir. Zaman riski puanlarının yüksek olma sebebi ise ulaşım bakımından taşınmış oldukları endişeleri yansıtabilir.

Risk faktörleri ölçeği alt boyutları ve benlik saygısı ölçeği arasındaki incelendiğinde, benlik saygısı ölçeği ile fiziksel risk arasında kuvvetli olmayan negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. (-0,099). Bununla birlikte,araştırmaya göre benlik saygısı ölçeği ile finansal risk (-,122), performans risk (-,133), sosyo-psikolojik risk (-,219), zaman riski (-,139) alt boyutları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Benlik saygısı ölçeği ile risk algısı toplam puanları arasında (-,174) da aynı şekilde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır

Analiz sonuçlarına göre, milliyetler açısından bir değerlendirme yapıldığında, Polonya'dan gelen turistlerin Kuşadası'nı daha riskli gördükleri göze çarpmaktadır. Bu bağlamda, devlet ve özel sektör işbirliğiyle, güven verici reklam faaliyetleri ve kampanyalar yürütülebilir. Bununla birlikte Türkiye'ye gelen Polonya'lı turistlerin Türkiye'yi güvenli olarak görmeleri ve bu imajla ülkelerine geri dönmelerininin sağlanması, bu ülkeden ülkemize gelecek turist sayısında bir artış sağlanabilir.

Araştırma da Kuşadası'nı ilk kez ziyaret eden bireylerin risk algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum seyahat öncesinde, turistlerde Türkiye'ye dair imajın olumsuz olmasıyla açıklanabilir. Bunun üstesinden gelmek amacıyla, yurt içi ve yurtdışı fuarlarda,tanıtıcı bilgilendirici ve güven aşılacıyı faaliyetler yürütülebilir. Devlet ve özel sektör işbirliğiyle bu algının kırılması sağlanabilir.

Sonuçlar incelendiğinde yalnız seyahat eden bireylerin, risk algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ülkemizde son yıllarda yalnız gezginlerin başına gelen olumsuz olaylar olabilir. Bu konuda güvenlik güçleri, gerek tüm ülke çapında gerekse spesifik olarak,emniyet kontrollerini

sıklaştırabilir, yalnız gezen turistlerle ilgili özel çalışmalar yürütülebilir. Bunun sonucu olarak, risk faktör seviyeleri azaltılabilir ve potansiyel turistlerin bölgeye gelmeleri bakımından bir cesaretlendirme algısı yaratılabilir.

KAYNAKÇA

- Ahmed, T. S. A. ve Abdul Kadir, A. R. (2013). *Impact of information sources on the decisionmaking process of travel to the Egyptian tourist destination after January 25, 2011*. Tourism Original scientific paper 395 Vol. 61/ No. 4/ 2013/ 395 – 423 UDC: 338.487:339.13(620)
- Akagündüz, N. (2006). *İnsan Yaşamında Özgüven Kavramı*. Ümraniye Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Yayınları, Sayı 1, İstanbul.
- Akın, Ü. ve Abacı, R. (2007), *Özduyarlılık Ölçeği Güvenilirlik Geçerlilik Çalışması*. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 01-10.
- Akkuş, Z. (2005). *İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Özsaygı ve Denetim Odağı İle İlişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aksu, M., Aktaş, A. R., Oku, O. ve Şentürk, F. K. (2013). *Yabancı Turistlerin Güvenlik Algılarının Analizi: Alanya Örneği*. *International Conference on Eurasian Economies*, 744-754.
- Akyıldız, M. (2010). *Özgüven Duygusu Marka Bağlılığını Gerçekten Artırır mı? Ege Akademik Bakış Dergisi*, 933-950.
- Altınova, H. H. ve Adıgüzel, Ö. (2012). *Yaratıcı Drama Yönteminin Kadınların Özsaygı Düzeyine Etkililiği*. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 145-164.
- Altunçekiç, A., Yaman, S. ve Koray, O. (2005). *Öğretmen Adaylarının Öz-yeterlik İnanç Düzeyleri ve Problem Çözme Becerileri Üzerine Bir Araştırma (Kastamonu ili örneği)*. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 93-102.
- Arıcı, İ. (2007). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörler (Ankara Örneği)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri (Din Eğitimi) Anabilim Dalı, Ankara.
- Armstrong, G. & Kotler, P. (2000). *Marketing*. Fifth ed., Prentice Hall: 488-489.
- Arslan, E. (1992). *Benlik Kavramı ve Bireyin Yaşamındaki Etkileri*. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4).
- Ateşoğlu, İ. ve Türker, A. (2013). *Tatil Yeri Seçiminde Ülke İmajının Turistin Risk Algısı Üzerine Etkisi*. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 6(2), 9-28.

- Ayan, S. (2012). Hükümlü Çocukların Benlik ve İdeal Benlik Algı Düzeylerinin Sosyodemografik ve Ekonomik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(1), 59-66.
- Ayto, J. (2005). *Word Origins*. A & C Black Publishers Ltd 37 Soho Square, London.
- Balcı, K. (2013). *Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlık Başarısı, Bilgisayar Öz-yeterlik ve Bilgi Okuryazarlık Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı, Elazığ.
- Baçoğlu, S. (2009). *Sınav Kaygısı ile Özgüven Arasındaki İlişkinin Erinlik Döneminde İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji İnsan Bilimleri ve Felsefe Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Bayat, B. (2003). Bireylerin Benlik Algısı (Benlik Tasarımı) Sistemi ve Bu Sistemin Davranışlar Üzerindeki Rolü. *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi* 7(2).
- Becheur, M. (2011). *The Jasmine Revolution and the Tourism Industry in Tunisia*. Unpublished master's thesis, Master of Science in Hotel Administration, Las Vegas.
- Bilgin, O. (2011). *Ergende Özgüven Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Bolat, O. İ. (2011). Öz Yeterlilik ve Tükenmişlik İlişkisi - Lider Üye Etkileşiminin Aracılık Etkisi. *Ege Akademik Bakış*, 11(2), 255-266.
- Bouer, L. (2014). *The Process of Establishing Risk Perceptions: The Case of Egypt*. Thesis, NHTV Breda University of Applied Science and Wageningen University Bachelor of Science Tourism.
- Burger, J. (2006). *Kişilik*. Kaktüs Yayınları, İstanbul.
- Burgess, S., Sellitto, C., Cox, C. & Bultjens, J. (2009). "User-Generated Content (Ugc) In Tourism: Benefits and Concerns of Online Consumers", 17th European Conference on Information Systems. Web:<http://www.ecis2009.it/papers/ecis2009-0121.pdf>(15.08.2016).
- Chan, A. K. P. & Chan, V. M. S. (2012). Public perception of crime and attitudes toward police: examining the effects of media news. *Discovery – SS Student E-Journal*, 1, 215-237.

- Chu, S. C. & Choi, S. M. (2011). Electronic word-of-mouth in social networking sites: A cross-cultural study of the United States and China. *Journal of Global Marketing*, 24, 263–281, 2011.
- Coco L. N. (2003). Consumers perceived risk: sources versus consequences. *Electronic Commerce Research and Applications*, 2(1), 216-228.
- Conchar, M., Zinkhan, G., Peters, C. & Olavarrieta, S. (2004). An integrated framework for the conceptualization of consumers' perceived-risk processing. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 32(4), 418-436.
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*, Remzi Kitabevi.
- Çakar, F. S. ve Karataş, Z. (2012). *Ergenlerin Benlik Saygısı, Algıladıkları sosyal Destek ve Umutsuzluk Düzeyleri: Bir Yapısal Eşitlik Modeli Çalışması*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12 (4), 2397-2412. www.edam.com.tr/kuyeb. (Erişim Tarihi.16.08.2015).
- Çakır, Ö. (2009), *Ben Ne Giydiğimi Biliyor muyum?*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Çay, S. (2012). Suriye Krizi ve Türk Turizmi. *Turizm & Yönetim Dergisi*, 7, 12-19.
- Çelik, İ. (2014). *Ortaokul Öğrencilerinin Özgüven Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.
- Çelik, Y. ve Onay, İ. (2014). 6. Sınıf Öğrencilerinin Bilimsel Tutumları ve Özgüvenleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(2), 38-51.
- Çetinsöz, C. B. (2011). *Uluslararası Seyahatlerde Turistlerin Çekim Yerinde Algıladıkları Risklerin Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerine Etkileri: Alanya İlçesine Yönelik Bir Araştırma*. Yayımlanmış doktora tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Demir, M. Ö. (2011). Risk Algısının Marka Sadakatine Etkisi: Cep Telefonları Kategorisinde Bir Uygulama. *Ege Akademik Bakış*, 11(2), 267 – 27.
- Demir, Ş. Ş. ve Kozak, M. (2013). *Tüketici Davranışları*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Derbedek, H. (2008). *İlköğretim Okul Müdürlerinin Öğretimsel Liderlik Özelliklerinin Öğretmenlerin Öz Yeterlikler Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Deveci, B. (2010). *Konaklama İşletmeleri Açısından Ağızdan Ağıza İletişimin Tüketicilerin Satın Alma Kararlarına Etkileri: Ankara Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğru, N. ve Peker, R. (2004). Özsayı Geliştirme Programının Lise Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Özsayı Düzeylerine Etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 315-328.
- Dowling, G. R. & Staelin, R. (1994). A model of perceived risk and intended risk-handling activity. *Journal of Consumer Research*, 21.
- Duran, C. ve Metin, S. (2009), Yeniliğin Yaratıcılıkla Olan İlişkisi ve Yeniliği Geliştirme Süreci. *Yönetim ve Ekonomi*, 16(1), 2009.
- Ekinci, H. (2013). Müzik Öğretmeni Adaylarının Solo Sahne Performansına İlişkin Özgüven Algularının Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 52-64.
- Eldeleklioğlu, J. (2004). Çocuklarda Özgüven Gelişimi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2).
- Erbaş, E. (2011). *Satın Alma Karar Sürecinde Algılanan Risk: Paket Turlara Yönelik Bir Uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı.
- Erciş, A. ve Deniz, A. (2008). Kişilik Özellikleri ile Algılanan Risk Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, 2.
- Ergen, D. ve Bilen, S. (2010). İlköğretim Düzeyinde Eşlikli Çalmaya Dayalı Keman Eğitiminin Entonasyon, Özgüven ve Tutum Üzerine Etkisi. *Batı Anadolu Eğitim Dergisi*, 01(01), 23-32.
- Eriş, Y. ve İkiz, E. F. (2013). Ergenlerin Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki ve Kişisel Değişkenlerin Etkileri. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/6, 179-193.

- Eryılmaz, A. ve Doğan, T. (2013). İki Boyutlu Benlik Saygısı ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (Ocak 2013/I), 107-117.
- Fielding, D. & Shortland, A. (2011). How do tourists react to political violence? An empirical analysis of tourism in Egypt. *Defence and Peace Economics* 22(2), 217-243.
- Fletcher, J. & Morakabati, Y. (2008). Tourism activity, terrorism and political instability within the commonwealth: The cases of Fiji and Kenya. *International Journal of Tourism Research*, 10, 537-556.
- Garg, A. (2012). A study of tourist perception towards travel risk factors in tourist decision making. *Asian Journal of Tourism and Hospitality Research* 7(1).
- Goodrich, J. N. (2002). September 11 2001 attack on America: A record of the immediate impacts and reactions in the USA travel and tourism industry. *Tourism Management*, 23, 573-578.
- Gökalp, Z. (2009), *Lise Öğrencilerinde Anne ve Baba ile İlişkilerin Benlik Saygısını Yordama Gücü ve Bazı Demografik Değişkenlerle İlişkilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gökmar, Ö. (2010). *Özgüven Kazanmak*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Günalp, A. (2007). *Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi (Aksaray İli Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı.
- Hacıtahiroğlu, K. (2011). *Türkiye'deki Terörizmin İşsizlik Üzerine Etkileri*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hakan, S. ve Metin, G. (2012). Özgüven ve Dini Tutum. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(7), 573-586.
- Hall, C. M., Timothy, D. J. & Duval, D. T. (2004). Security and tourism - towards a new understanding. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 15, 1-18.
- Hayta, A. B. (2008). Turizm Pazarlamasında Tüketici Satın Alma Süreci ve Karşılaşılan Sorunlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 31-48.
- Henderson, J. C. (2007). Tourism crises: Causes, consequences and management. *Journal of Vacation Marketing*, 14(3).

- Hortaçsu, N. (2012). *En Güzel Psikoloji Sosyal Psikoloji*. Ankara: İmge Kitabevi.
- http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_yanlis&view=yanlis&kelimez=381.
Erişim Tarihi:18.07.2015.
- <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/turkey>. Erişim Tarihi.18.07.2015.
- <https://mkt.unwto.org/sites/all/files/docpdf/unwtohighlights11enhr.pdf>. Erişim Tarihi.15.07.2015
- <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/turkey,2015>.Erişim Tarihi.25.06.2015
- Humphreys, T. (2002). *Çocuk Eğitiminin Anahtarı Özgüven*. (Çev. Anapa T), İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- İkiz, E. ve Totan, T. (2011).Üniversite Öğrencilerinde Özduyarlık ve Duygusal Zekanın İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 51-71.
- J. W. Taylor. (1974). The role of risk in consumer behavior. *Journal of Marketing*, 38(2), 54-60.
- Kapıkıran, A. N. (2004). İdeal ve Gerçek Benlik Kavramı Ölçeğinin Güvenirliliği ve Geçerliliği. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16.
- Kasatura, İ. (1998). *Kişilik ve Özgüven*. İstanbul: Evrim Yayıncılık.
- Keh, H. & Sun, H (2008). The Complexities of Perceived Risk in Risk in Cross-Cultural Services Marketing. *Journal of International Marketing: March* 16(1), 120-146.
- Keklik, B. (2012). Öğretim Üyelerinin Dış Görünüşlerinin Öğrenciler Tarafından Algılanma Biçiminin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(3). 129-141.
- Keskin, G. ve Sezgin, B. (2009). Bir Grup Ergende Başarı Durumuna Etki Eden Etmenlerin Belirlenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(10), 3-18.
- Kim, L., Qu, H.& Kim, D. (2009). A study of perceived risk and reduction of purchasing air-ticket online. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 26(3), 203-224.
- Kocaarslan, B. (2009). *Genel Müzik Eğitimi Alan İlköğretim Öğrencilerinin Müzik Dersine İlişkin Tutum, Müzikal Özgüven ve Motivasyon Düzeylerinin Karşılaştırılması*.Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Koçak, E. (2008). *Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Koçhan, M. (2015). *Risk ve Kriz Dönemlerinde Otel İşletmelerinin Yönetimine Yönelik Bir Araştırma Otel İşletmelerinde Risk ve Kriz Yönetimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Körükçü, Ö. S. (2004). *Altı Yaş Grubundaki Çocukların Özsaygı Düzeyleri ile Anne Empatik Becerilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ev Ekonomisi (Çocuk Gelişimi ve Eğitimi) Anabilim Dalı.
- Kurtuldu, P. S. (2007). *İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Özgüven Düzeyleri ile Liderlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
-
- Kutluk, A. ve Avcıkurt, C. (2014). Ağızdan Ağıza Pazarlamanın Müşterilerin Satın Alma Karar Süreçlerine Etkisi ve Bir Uygulama: İstanbul Seyahat Acenteleri Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(29).
- Larson, D. A. (2001). *An empirical investigation of the relationship between perceived risk, information search, and cognitive dissonance: a closer look at the differences between inhome and instore shopping*, A Dissertation Submitted To The Faculty Of Mississippi State University.
- Lawrence, D. (1999). *Teaching with confidence*, Paul Chapman Publishing Ltd.A Sage Publications Company 6 Bonhill Street, London.
- Lenggogeni, Sari.(2014). *Travel Risk Perceptions, Travel Intentions and Influencing Factors: A Natural Disaster Context*. Unpublished Phd Thesis, The University of Queensland.
- Lepp, A. & Gibson, H.(2003). Tourist roles, perceived risk and international tourism. *Annals of Tourism Research*, 30(3), 606 - 624.
- Lindenfield, G. (1997). *Confident Children*, (Kendine Güvenen Çocuk Yetiştirme), (çev. Gülden Tümer), Ankara: HYB Yayınları.
- Mansfeld, Y. & Pizam, A. (2006). *Tourism, Terrorism, and Civil Unrest Issues*. Tourism, Security and Safety: From Theory to Practice. 30 Corporate Drive, Suit 400, Burlington, MA 01803, USA.

- Merey, B. (2010). *Yetişkenlerde Özgüven Duygusu ile Anksiyete Düzeyi Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması ve Kültürlerarası Bir Yaklaşım*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Meyvacioğlu, Y. K. (1983). Benlik ve İdeal Benlik Kavramlarının Tercih Edilen Meslek Kavramı ile İlişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1-10.
- Mitchell, V. W., Davies, F., Moutinho, L. & Vassos, V. (1999). Using neural networks to understand service risk in the holiday product. *Journal of Business Research*, 46(2), 167-180.
- Morgan, C. T. (1999). *Psikolojiye Giriş*. Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü Yayınları: Ankara. 13. Baskı.
- Murray, D. (2006). *Coming Out Asperger: Diagnosis Disclosure and Self-Confidence*. London: Jessica Kingsley Publishment.
- Mutlueri, S. (2006). *Özgüven Oluşmasında Manevi Değerlerin Rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı.
- Nellis, A. M. & Savage, J. (2012). Does watching the news affect fear of terrorism? The importance of media exposure on terrorism fear. *Crime & Delinquency*, 58, 748-768.
- Okyay, B. (2012). *Yöneticilerin ve Çalışanların Özgüven Düzeyleri ve Kişisel Gelişim İnsiyatif Alma Becerilerinin Karşılaştırılması*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Otacioğlu, S. G. (2009). Müzik Öğretmeni Adaylarının Benlik Saygısı Düzeyleri ile Akademik ve Çalgı Başarılarının Karşılaştırılması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 141-150.
- Öksüz, Y. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Özerklik Düzeyleri ile Vücut Algıları Arasındaki İlişki. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 69-77.
- Özer, L. ve Gülpınar, S. (2005). Hizmet Sektöründe Tüketicilerin Algıladıkları Riskler: Hava Yolları Sektöründe Bir Araştırma. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 29-63.
- Özer. N. (2009). Algılama ve Pazarlama Uygulamaları. *Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, Yıl:5 Sayı:1.

- Özkan, İ. (1994). Benlik Saygısını Etkileyen Etmenler. *Düşünen Adam Dergisi*, 3, 4-9.
- Öztürk, Y. ve Şimşek, E. (2013). Politik İstikrarsızlıkların Turistlerin Destinasyon Seçimine Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 1/2, 15-25.
- Perry, P. (2011). Concept analysis: confidence/self-confidence. *Nursing Forum An Independence Voice For Nursing*, 46(4), 218–230.
- Pizam, A. (1999). A comprehensive approach to classifying acts of crime and violence at tourism destinations. *Journal of Travel Research*, 38, 5-12.
- Pratt, C. & Tarlow, P. (2012). The cultural tourism product, meeting of cultures: Safety, security and planning guidelines. *International Journal of Safety and Security in Tourism Hospitality*, 32, 28-35.
- Ranjbarian, B., Barari, M. & Salehnia, M. (2011). Word of mouth communication and some consumption habits among Iranian consumers. *African Journal of Business Management*, 5(26), 10303-10313.
- Reisinger, Y. & F. Mavondo (2006). Cultural differences in travel risk perception. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 20(1), 13-31.
- Reisinger, Y. (2009). *International Tourism: Cultures and Behavior*. Butterworth-Heinemann is an imprint of Elsevier Linacre House, Jordan Hill, Oxford OX2 8DP, UK30 Corporate Drive, Suite 400, Burlington, MA 01803, USA.
- Reisinger, Y. & Mavondo, F. (2005). Travel anxiety and intentions to travel internationally: implications of travel risk perception. *Journal of Travel Research*, 43(1), 212-225.
- Renn, O. (2004). Perception of risks. *Toxicology Letters* 149, 405–413.
- Rızaoğlu, B. (2003). *Turizm Davranışı*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Rittichainuwat, B. N. & Chakraborty, G. (2009). Percieved travel risks regarding terrorism and disease: the case of thailand. *Tourism Management*, 30(3), 410-418.
- Roehl, W. S. & Fesenmaier, D. R. (1992). Risk perceptions and pleasure travel: An exploratory analysis. *Journal of Travel Research*, 30(4), 17-26.
- Ryan, C. (1993). Crime, violence, terrorism and tourism. An accidental or intrinsic relationship? *Journal Tourism Management*, 14(3), 173-183.

- Sarı, M. ve Cenkseven, F. (2008). İlköğretim Öğrencilerinde Okul Yaşam Kalitesi ve Benlik Kavramı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2).
- Sarıçam, H. & Güven, M. (2012). Self-confidence and religious attitude. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(7), 573-586.
- Sarkın, S. (2012). *Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddetin İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıf Düzeyindeki Öğrencilerin İletişim Becerileri ve Özgüven Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Say, M. (2005). *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öz-yeterlik İnanışları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Seçilmiş, C. ve Ünlüöner, K. (2009). İstanbul’u Ziyaret Eden Turistlerin Güvenlik Algılamaları Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 65-84.
- Sharpley, R. & Forster, G. (2003). The implications of hotel employee attitudes for the development of quality tourism: The case of cyprus. *Journal Tourism Management*, 24(6), 687-697.
- Sherfield, R. (2003). *Everything Self-Esteem Book*. Adams Media, Cincinnati, Oh, USA.
- Sığrı, Ü. ve Gürbüz, S. (2011). Akademik Başarı ve Kişilik İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Dergisi*, 10(1).
- Simpson, P. M. & Siguaw, J. A. (2008). Perceived travel risks: The traveller perspective and manageability. *International Journal of Tourism Research*, 10(4), 315 – 327.
- Sokol, M. & Beck, L. (2011). *Think Confidence For Teens*. New Harbinger Publications, Oakland, USA.
- Soldal, A. E. S. (2012). *“Implications of The Worsened Israel-Turkey Relations For Israelis Travel Willingness*. Unpublished Master’s Thesis, Norwegian School of Hotel Management, University of Stavanger.
- Sönmez, S. F. ve Graefe, A. R. (1998). Influence of terrorism risk on foreign tourism decisions. *Annals of Tourism Research*, 25(1), 112-144.
- Sweeney, J. C. & Soutar, G. N. & Mazzarol, T. (2007). Word of mouth effectiveness: Receiver perspectives. *European Journal of Marketing* 42(3/4), 2008.

- Şar, A. H., Avcu, R. ve Işıklar, I. (2010). Analyzing undergraduate students' self confidence levels in terms of some variables. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1205-1209.
- Şekercioğlu, G. ve Güzeller, C. (2012). Ergenler İçin Benlik Algısı Profili'nin Faktör Yapısının Yeniden Değerlendirilmesi. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 60, 215-236.
- Taşgıt, M. (2012). *Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Karar Verme Düzeylerinin Etkilenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Temel, Z. F. ve Aksoy, B. A. (2001). *Ergen ve Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tosun, M. (2013). *Din Görevlilerinde Olumsuz Değerlendirilme Korkusu-Özgüven İlişkisi (Afyonkarahisar Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.
- Tsaur, S. H. & Tzeng, G. H. & Wang, K. C. (1997). *Evaluating Tourist Risks From Fuzzy Perspectives*. *Annals of Tourism Research*, 24(4), 796-812. doi: 10.1016/S0160-7383(97)00059-5.
- Tunçer, B. ve Güven, B. (2007). Öğrenme Stratejileri Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarıları, Hatırda Tutma Düzeyleri ve Derse İlişkin Tutumları Üzerindeki Etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 1-20.
- Turanlı, P. (2010). *Orta Yetişkinlikte Evlilik Uyumu ile Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Saptanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuzgöl, M. (1998). *Ana- Baba Tutumları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Umutlu, Ç. (2010). *Çocuk Dostu Okul Projesi Kapsamında Olan ve Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Özgüvenleri ile Zorbalık Eğilimlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Unur, K. (2000). Turizm Terörizm İlişkisi ve Türkiye Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Yıl:11 Eylül- Aralık, 169-177.

- Uyanık, B. ve Akman, G. B. (2004). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 175-184.
- Ünlü, S. (2001). Psikoloji. *Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir*.
- Yağışan, N., Sünbül, A. ve Yücealan, Ö. (2007). Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Ve Diğer Bölüm Öğrencilerinin Benlik İmgesi ve Denetim Odaklarının Karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 595-607.
- Yarımkaya, E. (2013). *12-14 Yaş Arası İlköğretim Öğrencilerinin Özgüven Düzeylerinin Voleybolda Servis Atma Becerisi Üzerine Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yatkın, Ş. (2012). *Grupla Psikolojik Danışma Programının Tutuklu ve Hükümlü Gençlerin Sosyal Becerilerine ve Özsaygı Düzeylerine İlişkin Algularına Etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yazıcıoğlu, Y., Acat, B. ve Çubukçu, Z. (2009). *Aile İçi Uyumlu Etkileşim*. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Yeşiltaş, M., Öztürk, İ. ve Türkmen, F. (2008). Terör Faaliyetlerinin Turizm Sektörüne Etkilerinin Çözüm Önerileri Perspektifinde Değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1).
- Yıldız, M. ve Çapar, B. (2010). Orta Öğretim Öğrencilerinde Benlik Saygısı ile Dindarlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(1), 103-131.
- Yüce, A. ve Güner, K. (2014). Özgüvenin Anlık Satınalma Davranışı Üzerindeki Rolünü Belirlemeye Yönelik Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(2), 2014.
- Zhu, D., Xie, X. & Gan, Y. (2011). Information source and vioalence: How information credibility influences earthquake risk perception. *Journal of Environmental Psychology*, 31, 129-136.

EKLER

EK.1:TÜRKÇE ANKET FORMU

Turistlerin Özgüven Düzeyleri ve Destinasyonda Algıladıkları Riskler Arasındaki İlişki: Kuşadası Örneği

Bu anket formu Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim dalında “Turistlerin özgüven düzeyleri ve destinasyonda algıladıkları riskler arasındaki ilişki: Kuşadası Örneği” konulu yüksek lisans tezi kapsamında yapılan araştırma için kullanılacaktır. Anket cevapları üçüncü kişilerle paylaşılmayacak olup,sadece bilimsel araştırma kapsamında değerlendirmeye alınacaktır.Araştırmanın amaca ulaşması sorulara eksiksiz cevap vermenizle mümkün olmaktadır.

Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

İsmail Eren Sekmen

Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Turizm İşletmeciliği Yüksek Lisans Öğrencisi

sekmen__eren@hotmail.com

1.Bu bölüm kişisel bilgileri saptamaya yönelik sorulardan oluşmaktadır. Size uygun olan seçeneği yanına ‘ X ’ koyunuz

Cinsiyet: () Erkek () Kadın

Yaş : 25 ve altı () 26-35 yaş () 36-45 yaş () 46-55 yaş () 56 ve üstü

Medeniz Durumunuz: ()Bekar ()Evli ()Boşanmış

Gelir Durumu (Aylık): () 1000TL ve daha az () 1001-2000TL () 2001-3000TL () 3001TL ve fazla

Eğitim Düzeyi: () İlköğretim () Lise () Lisans () Lisansüstü

Mesleğiniz:

Kuşadası'nı kaçınıcı ziyaretiniz?

() İlk kez geliyorum () İkinci gelişim () Üçüncü gelişim () Dört ve daha fazla

Kiminle seyahat ediyorsunuz?

Yalnız ()

b) Aile ()

c) Arkadaş Grubu ()

d) Diğer ()

ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

2.Aşağıdaki maddeler, kendiniz hakkında ne düşünüp genel olarak nasıl hissettiğinize ilişkin olarak hazırlanmıştır. **Lütfen kendiniz hakkında nasıl hissettiğinizi karşılardaki seçeneklerden size en uygun olanını X ile işaretleyerek belirtin.(Tüm soruları ve her soru için sadece bir cevabı işaretleyiniz.)**

Tamamen Katılıyorum Katılmıyorum Kesinlikle
katılıyorum Katılmıyorum

1.Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum				
2.Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum				
3.Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimdeyim				
4.Ben de diğer insanların bir çoğunun yapabildiği kadar birşeyler yapabilirim				
5.Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.				
6.Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.				
7.Genel olarak kendimden memnunum.				
8.Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.				
9.Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığını düşünüyorum.				
10.Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığını düşünüyorum.				

3. RİSK ALGISI ANKET FORMU

Aşağıdaki sorular sizin Kuşadası'na varmadan önce, riskle ilgili algılarınız ölçmek amaçlı hazırlanmıştır. Her bir soru için 1 den 7 'ye kadar derecelendirme oluşturulmuştur. Aşağıda belirtilen skala kapsamında cevaplamanızı yapınız.

1 2 3 4 5 6 7

Kesinlikle
Katılmıyorum

Kesinlikle
Katılıyorum

1 2 3 4 5 6 7

	1	2	3	4	5	6	7
1. Kuşadası güvenli bir şehirdir.							
2. Ben Kuşadası'ndayken arkadaşlarımla, güvenliğim hakkında kaygılanacaklarımı düşünüyordum							
3. Seyahatiniz öncesinde, Kuşadasını dünyadaki diğer şehirlerden daha tehlikeli görüyor muydunuz?							
4. Şu ana kadar ki deneyimlerinizi göz önünde bulundurarak, Risk bakımından Kuşadası için derecelendirmeniz kaç olurdu?							
5. Arkadaş yada akrabalarınız ziyaret etmek için Kuşadası'nı ne ölçüde riskli bulmaktadır?							
6. Seyahatim öncesinde, Kuşadası'nda yiyecek güvenliği hakkında kaygılarım vardı							
7. Seyahatim öncesinde, Kuşadası'nda salgın hastalıklar olabileceğine dair kaygılarım vardı.							
8. Seyahatim öncesinde Kuşadası'nda deprem, sel, fırtına gibi doğal afetler olabileceğine dair kaygılarım vardı.							
9. Kuşadası'nda trafik kazası geçirip yaralanacağıma dair kaygılarım vardı.							
10. Kuşadası'na seyahatim öncesinde hırsızlık, gasp, kapkaç gibi suç unsuru içeren konular hakkında kaygılarım vardı.							
11. Kuşadası'nda terörizmle ilgili kaygılarım vardı.							
12. Seyahatim öncesinde Türkiye'deki siyasi huzursuzluklar yüzünden tehlikeye maruz kalacağıma dair kaygılarım vardı.							
13. Seyahatim öncesinde, davranışlarımla Kuşadası halkı tarafından iyi karşılanmayacağına dair kaygılarım vardı.							
14. Seyahatim öncesinde paramın değerini alamayacağıma dair kaygılarım vardı.							
15. Kuşadası'na seyahatim öncesinde beklenmedik ekstra harcamalarla karşılaşacağım dair kaygılarım vardı. (Kur oranları, otellerde ekstra ödemeler gibi)							
16. Kuşadası'na seyahat etmenin diğer uluslararası şehirlere seyahat etmekten daha pahalı olabileceğine dair kaygılarım vardı.							

17.Kuşadasında giyim, harita, spor malzemeleri, bebek bakımı gibi hizmetlerin benim beklediğimden daha fazla harcamayı içereceğine dair kaygılarım vardı.							
18.Kuşadası'na seyahat etmenin finansal durumumu etkileyeceğine dair kaygılarım vardı.							
19.Kendi şehrimden ayrılışım öncesinde, hava durumunun iyi olmayacağına dair kaygılarım vardı.							
20.Kuşadasındaki otellerin memnuniyet verici olmayacağına dair kaygılarım vardı.							
21.Kuşadası'ndaki yiyeceklerin iyi olmayacağına dair kaygılarım vardı.							
22.Kuşadasında olması muhtemel saldırılar hakkında kaygılarım vardı.(havayolu, demir yolu, otobüs durakları gibi)							
23.Kuşadası'nda turistik imkanlara halkın kabul edilmeyeceğine dair kaygılarım vardı.							
24.Kuşadası halkının sıcak kanlı olmayacağına dair kaygılarım vardı.							
25.Kuşadası'ndaki hastane çalışanlarının uluslararası turistlere karşı kibar olmayacağına dair kaygılarım vardı.							
26.Kuşadası'na seyahat etmenin benlik saygımla uyum göstermeyeceğine dair kaygılarım vardı.							
27.Kuşadası'na seyahat etmemin, arkadaşlarımla benim hakkımda fikirlerini değiştireceğine dair kaygılarım vardı.							
28.Seyahatim öncesinde, Kuşadası seyahatimden kişisel memnuniyet duymayacağıma dair kaygılarım vardı.							
29.Türkiye'de şehirlerin kalabalık olacağına dair kaygılarım vardı? Kuşadası'nın kalabalık olacağına dair kaygılarım vardı?							
30.Kuşadası'na seyahatimin ailemin benimle ilgili fikirlerini değiştireceğine dair kaygılarım vardı.							
31.Kuşadası'na seyahat etmenin yaşam statüme uyuşacağına dair kaygılarım vardı.(Sosyal sınıf olarak).							
32.Seyahatim öncesinde Kuşadası tatilinin zaman kaybı olabileceğine dair kaygılarım vardı.							
33.Seyahatimin tatil için değerli zamanımı boşa geçireceğine dair kaygılarım vardı.							
34.Seyahat için hazırlık ve plan yapmanın çok zaman alacağına dair kaygılarım vardı.							

TEŞEKKÜR EDERİM....

EK 2:İngilizce Anket Formu

The Relationship Between level of the tourist's Self Confidence and Risks are Received in Destination: The Case of – Kuşadası

This form of survey is prepared for my B.A. thesis researching in the branch of Adnan Menderes University Social Science İnstitution,study of Tourism Management. **The subject is the The Relationship Between level of the tourist's Self Confidence and Risks are Received in Destination: The Case of – Kuşadası** The information in the survey and answerer identities are not shared anybody. If we aim to reach success in survey, it depends on the answerer and their correct and complete information about the questions.

Thanks for sparing time.

İsmail Eren Sekmen

Adnan Menderes University Social Science
İnstitution.Tourism Management.

1. This part includes personal identities. Please put a tick ' X ' suitable choice for you.

1.Gender: () Male () Female

2.Nationality:.....

3Age : ()25 aged and below () 26-35 aged () 36-45 aged () 46-55 aged
() 56 aged and above

4Marital Statue: ()Single () Married () Divorced

5.How many child do you have: () non-existence 1() 2() 3 and
above ()

6. Income Statue (Montly) () 1000€ less than () 1001-2000€ () 2001-3000€ () 3001€ above

7. What is your last education degree?

() Primary School () High School () Bachelor Degree () Post Graduate

8. Occupation:.....

9. Have Many times have you visited Kuşadası before?

() This is first for me () Twice () third times () more than four

10. With who Are you travelling?

Alone () Family () Friends () Others ()

2. Rosenberg Self-Esteem Scale

Please mark best choice for you and indicate just one answer.

Strongly

1.On the whole, I am satisfied with myself.				
2.At times, I think I am no good at all.				
3.I feel that I have a number of good qualities.				
4.I am able to do things as well as most other people				
5.I feel I do not have much to be proud of				
6.I certainly feel useless at times.				
7.I feel that I'm a person of worth, at least on an equal plane with others.				
8. I wish I could have more respect for myself.				
9.All in all, I am inclined to feel that I am a failure.				
10.I take a positive attitude toward myself				

Strongly Disagree Disagree Agree Agree

Risk Perception Questionnaire

The following statements refer to your perception prior to your arrival in Kuşadası. For each of the statements, please indicate the number that represents the relative level of your agreement or disagreement, on this scale.

1 means strongly disagree

7 means strongly agree.

1 2 3 4 5 6 7

1. Kuşadası is a safe city for tourists.							
2. I thought that my friends would worry about my safety while I was in Kuşadası.							
3. Prior to your trip, did you view Kuşadası as more dangerous than other places around the world?							
4. Considering your experience in Kuşadası so far, how would you rate Kuşadası in terms of risk?							
5. To what extent do your friends or relatives see Kuşadası as a risky place to visit?							
6. Prior to my trip, I worried about food safety problems in Kuşadası.							
7. Prior to my trip, I worried that there might be epidemic diseases in Kuşadası.							
8. Prior to my trip, I worried about natural disasters in Kuşadası such as earthquakes, floods and storms.							
9. I worried about getting injured in a car accident in Kuşadası.							
10. I worried before my trip about crime (theft, robbery, pickpockets) in Kuşadası.							
11. I worried about terrorism in Kuşadası.							
12. I worried about being exposed to danger due to political unrest in Kuşadası. (Turkey)							
13. Prior to my visit, I worried that my behavior would not be well							

received by some people living in Kuşadası (including the way I customarily dress).							
14. Prior to my trip, I worried that I would not receive good value for my money.							
15. I worried that the trip to Kuşadası would involve unexpected extra expenses (such as changes in exchange rates, extra costs in hotels).							
16. I worried that the trip to Kuşadası would be more expensive than other international trips.							
17. I worried that the trip to Kuşadası would involve more incidental expenses than I had anticipated, such as clothing, maps, sports equipment, babysitters.							
18. I worried that the trip to Kuşadası would have an impact on my financial situation.							
19. I worried before my departure that the weather would be uncomfortable.							
20. I worried that the hotels in Kuşadası would be unsatisfactory.							
21. I worried that Kuşadası would be too crowded.							
22. I worried that food in Kuşadası would not be good.							
23. I worried about possible strikes (airport, railway station, buses) in Kuşadası.							
24. I worried that the tourist facilities available to the public in Kuşadası would not be acceptable.							
25. I worried that the People living in Kuşadası would not be friendly.							
26. I worried that Kuşadası hospitality employees would not be courteous to international tourists.							
27. I worried that a trip to Kuşadası would not be compatible with my self-image.							
28. I worried that my trip to Kuşadası would change the way my friends							

think of me.							
29. I worried before my trip that I would not receive personal satisfaction from the trip to Kuşadası.							
30. I worried that my trip to Kuşadası would change the way my family thinks of me.							
31. I worried that my trip to Kuşadası would not match my status in life (social class).							
32. Prior to my trip, I worried that the trip to Kuşadası would be a waste of time.							
33. I worried that my trip would waste my valuable vacation time.							
34. I worried that planning and preparing for the trip would take too much time.							

If you want to get information about research results please indicate your e-mail address:.....@.....

Thank you

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : İsmail Eren Sekmen

Doğum Yeri ve Tarihi : İzmit. 03/11.1987

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Gazioasmanpaşa Üniversitesi,Zile Dinçerler Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce.

İŞ DENEYİMİ:

Abant Palace. 2011/Resepsiyonist.

Otel Tatlıses Kuşadası.2013/Resepsiyonist.

Büyük Abant Oteli/2015/Resepsiyonist.

İLETİŞİM

E-posta Adresi : sekmen__eren@hotmail.com

Telefon :0507 149 43 55

Tarih : 26.04.2016